

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

**ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΝΤΟΥ**

(Α.Μ.:1012202103017)

Θέμα: «Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια (1776-1831) στη προστασία και διασφάλιση των αρχαιοτήτων κατά την περίοδο (1828-1831)»

**Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ελένη Ζουμή
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2024

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4

Α΄ Κεφάλαιο

Ο Ιωάννης Καποδίστριας και το έργο του.....	6
1.1. Η ζωή του Ιωάννη Καποδίστρια.....	6
1.2. Η διπλωματική του πορεία.....	9
1.3. Η άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα.....	13

Β΄ Κεφάλαιο

Η αναδιοργάνωση του κράτους.....	19
2.1. Η αναδιοργάνωση της διοίκησης.....	19
2.2. Η αναδιοργάνωση του στρατού.....	22
2.3. Οικονομική Πολιτική.....	26
2.4. Η ανοικοδόμηση του κράτους με τη βοήθεια του Εϋνάρδου.....	31

Γ΄ Κεφάλαιο

Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η Αρχαία Ελλάδα.....	37
---	----

Δ΄ Κεφάλαιο

Η πολιτική του Καποδίστρια στον τομέα των γραμμάτων και του πολιτισμού.....	43
4.1. Η δημιουργία κοινωνικού και πολιτιστικού κέντρου στην Αίγινα.....	44
4.2. Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης.....	47

Ε΄ Κεφάλαιο

Η ίδρυση Μουσείων και η προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς.....	49
5.1. Το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας.....	50
5.2. Οι ενέργειες για την ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.....	54
5.3. Η ίδρυση Αρχαιολογικής Εταιρείας και η νομοθεσία για τις Αρχαιότητες.....	57

5.4. Ο θάνατος του Ιωάννη Καποδίστρια	60
Επίλογος.....	64
Πηγές και Βιβλιογραφία	66
Περίληψη.....	72

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία: Νέες θεωρήσεις και Προοπτικές», διερευνά την αξιοσημείωτη ζωή και τη συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια, μιας προσωπικότητας της οποίας η επιρροή επεκτάθηκε πέρα από τα πολιτικά πεδία και περιελάμβανε μια βαθιά αφοσίωση στη διατήρηση και τη διάσωση των αρχαιοτήτων κατά την κρίσιμη περίοδο μεταξύ 1828 και 1831.

Με φόντο τη μετεπαναστατική Ελλάδα, ο Ιωάννης Καποδίστριας ανέλαβε καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων ενός νεογέννητου έθνους, ενώ ταυτόχρονα υπερασπίστηκε τη διατήρηση των πολιτιστικών θησαυρών του, πάνω στην οποία στηρίζονταν η ταυτότητα του νέου ελληνικού κράτους.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να ξετυλίξει τα πολύπλευρα στρώματα των προσπαθειών του Καποδίστρια, ρίχνοντας φως στις πολιτικές, τις πρωτοβουλίες και το πολιτιστικό ήθος που καθόρισαν την προσέγγισή του στη διαφύλαξη των αρχαιοτήτων. Βασισόμενη σε μια ολοκληρωμένη διερεύνηση πρωτογενών πηγών, ιστορικών εγγράφων και επιστημονικών αναλύσεων, η έρευνα αποσκοπεί στην κατανόηση του ρόλου του Καποδίστρια στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας κατά τα κρίσιμα χρόνια της διακυβέρνησής του.

Καθώς ξεκινάμε αυτό το ταξίδι στην ιστορία, ελπίζω ότι η παρούσα εργασία μπορεί να συμβάλει στον ακαδημαϊκό διάλογο γύρω από την ιστορία της διαχείρισης των πολιτισμικών αγαθών στην Ελλάδα, αλλά και θα αποτελέσει φόρο τιμής στον οραματισμό και τις προσπάθειες του Ιωάννη Καποδίστρια. Εξετάζοντας την κληρονομιά του, αποκαλύπτουμε όχι μόνο έναν πολιτικό και διπλωμάτη αλλά και έναν διαχειριστή του παρελθόντος που αναγνώρισε την εγγενή αξία των αρχαιοτήτων στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της ανθεκτικότητας ενός έθνους.

Με την περάτωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όσους με στήριξαν και με καθοδήγησαν καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας και καλώ τους αναγνώστες να εξερευνήσουν τις σελίδες που ακολουθούν με περιέργεια για την αποκάλυψη των ανείπωτων ιστοριών μιας κομβικής εποχής για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Τέλος, δε θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένειά μου για την υποστήριξη και την αμέριστη συμπαράσταση σε όλες μου τις προσπάθειες.

Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια όλης της ελληνικής ιστορίας, ορισμένες προσωπικότητες αναδεικνύονται ως κομβικές μορφές των οποίων η επιρροή ξεπερνά τα όρια της εποχής τους, διαμορφώνοντας τη μοίρα των εθνών και αφήνοντας ανεξίτηλο σημάδι στην πορεία της ανθρώπινης προόδου. Μεταξύ αυτών των φωτεινών προσωπικοτήτων συγκαταλέγεται ο Ιωάννης Καποδίστριας, ένας πολιτικός άνδρας με εξαιρετικό όραμα, του οποίου η συμβολή ξεπερνούσε κατά πολύ το πεδίο της πολιτικής. Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί μια ολοκληρωμένη διερεύνηση της μοναδικής αφοσίωσης του Καποδίστρια στην προστασία και διατήρηση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα, κατά τη μεταμορφωτική περίοδο 1828-1831.

Οι αρχές του 19ου αιώνα σηματοδότησαν μια ταραχώδη εποχή για την Ελλάδα, καθώς το έθνος πάλευε με τα επακόλουθα της επανάστασης και τις προκλήσεις της διαμόρφωσης μιας νέας ταυτότητας. Εν μέσω της πολιτικής αναταραχής, ο Ιωάννης Καποδίστριας αναδείχθηκε ως ο πρώτος κυβερνήτης της ανεξάρτητης Ελλάδας, κινούμενος στις πολυπλοκότητες της κρατικής μηχανής που ήταν υπό διαμόρφωση και παράλληλα, έχοντας στραμμένο το βλέμμα του στο μέλλον και φροντίζοντας τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους. Μέσα σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο εμβαθύνουμε στον ιδιαίτερο ρόλο του Καποδίστρια ως φύλακα των αρχαιοτήτων, εξετάζοντας τις πολιτικές, τις πρωτοβουλίες και το πολιτιστικό ήθος που καθόρισαν την προσέγγισή του στη διατήρηση των θησαυρών του ελληνικού παρελθόντος.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια. Στο Α' κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στο έργο του και τη ζωή του. Στη συνέχεια, στο Β' Κεφάλαιο αναφερόμαστε στην ανοικοδόμηση συγκεκριμένων τομέων του κράτους, όπως είναι ο στρατός, η διοίκηση και η οικονομία. Παράλληλα εστιάζουμε στη σημαντικότερη προσφορά του Εϋνάρδου και στην πολύτιμη συμβολή του σε όλη τη διάρκεια της πρωθυπουργίας του Καποδίστρια.

Έπειτα το τρίτο Κεφάλαιο θα δοθεί έμφαση στο σημαντικό ρόλο που είχε η αρχαιότητα και τα μνημεία τόσο για τον ίδιο τον Καποδίστρια, όσο και για ολόκληρη την Ελλάδα. Θα δούμε πόσο σημαντικές ήταν οι αξίες που αναζωπυρώθηκαν κατά τη διάρκεια της επανάστασης, επηρεασμένες από τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό.

Ακολούθως, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συνεισφορά αξιόλογων προσωπικοτήτων στη διάσωση των αρχαιοτήτων, αναφέροντας τη δράση τους, την

επαφή τους με τον Καποδίστρια αλλά και σημαντικά έργα της εποχής που σημάδεψαν την περίοδο της διακυβέρνησης του τελευταίου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στη δράση του Καποδίστρια αναφορικά με την πολιτισμική κληρονομιά και την προσπάθειά του για την προστασία της καθώς και στη συνολική του προσφορά για την περίοδο 1828-1831. Τέλος, στο Στ' Κεφάλαιο, αναφερόμαστε στον θάνατο του πολιτικού και στις προσπάθειες των επόμενων χρόνων για συνέχιση του έργου του Καποδίστρια, σε σχέση με τη διάσωση των αρχαίων ελληνικών μνημείων.

Α' Κεφάλαιο

Ο Ιωάννης Καποδίστριας και το έργο του

1.1 Η ζωή του Ιωάννη Καποδίστρια

Ο Ιωάννης Καποδίστριας γεννήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου 1776, στο νησί της Κέρκυρας, μέρος της Ενετικής Δημοκρατίας εκείνη την εποχή. Ήταν το έκτο παιδί της Μαρίας και του Αντώνη Καποδίστρια.¹ Η οικογένεια της μητέρας του καταγόταν από την Κύπρο.² Προερχόμενος από αριστοκρατική οικογένεια, έλαβε προνομιακή εκπαίδευση που έθεσε τα θεμέλια για τις μελλοντικές του αναζητήσεις. Η πνευματική περιέργεια του Καποδίστρια τον οδήγησε στην εκμάθηση πολλών γλωσσών, μια ικανότητα που θα αποδεικνυόταν ζωτικής σημασίας στη μετέπειτα διπλωματική του καριέρα.

Η πρώτη εκπαίδευσή του περιλάμβανε ένα ευρύ φάσμα μαθημάτων, από τους κλασικούς μέχρι τη σύγχρονη φιλοσοφία και τις θετικές επιστήμες. Αυτή η πολύπλευρη εκπαίδευση, σε συνδυασμό με την έκθεση στην πολιτιστική και πολιτική δυναμική της εποχής του, διαμόρφωσε τον Καποδίστρια σε έναν πολυμαθή με βαθιά κατανόηση του κόσμου.

Ο Καποδίστριας ξεκίνησε το ταξίδι του στη διπλωματία όταν έφυγε από την Κέρκυρα για να σπουδάσει ιατρική στην Πάντοβα της Ιταλίας. Ωστόσο, οι πολιτικές αναταραχές της εποχής σύντομα άλλαξαν την πορεία του. Με την πτώση της Ενετικής Δημοκρατίας, βρέθηκε να εισέρχεται στον κόσμο της διπλωματίας. Η γλωσσική του δεινότητα του επέτρεψε να περιηγηθεί στο πολύπλοκο διπλωματικό τοπίο του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα.

Ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της διπλωματικής καριέρας του Καποδίστρια εκτυλίχθηκε κατά τη διάρκεια της ναπολεόντειας εποχής. Διετέλεσε υπουργός Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας υπό τον τσάρο Αλέξανδρο Α', ένας ρόλος που θα διαμόρφωνε την αντίληψή του για τις διεθνείς σχέσεις. Πολύ σύντομα έγινε σύμβουλος επικρατείας στο Υπουργείο Εσωτερικών της Ρωσίας.³ Ο Καποδίστριας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαπραγμάτευση της Συνθήκης των Παρισίων το 1815, με την οποία ολοκληρώθηκαν οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι. Η διπλωματική του ικανότητα και η έντονη στρατηγική του σκέψη κατά τη διάρκεια

¹ Ελένη Κούκκου, *Ιωάννης Καποδίστριας, ο άνθρωπος, ο διπλωμάτης, 1800-1828*. Αθήνα 2021, σ. 13.

² Χρήστος Λούκος, *Ιωάννης Καποδίστριας*, Αθήνα 2020, σ. 11.

³ Ελένη Κούκκου, *ό.π.*

αυτής της περιόδου του απέφεραν σεβασμό και αναγνώριση στην παγκόσμια πολιτική σκηνή.

Οι άνεμοι της αλλαγής παρέσυραν τον Καποδίστρια πίσω στην πατρίδα του, καθώς η Ελλάδα ξεκινούσε ένα ταραχώδες ταξίδι προς την ανεξαρτησία της από την οθωμανική κυριαρχία. Το 1827 ανέλαβε το ρόλο του πρώτου επικεφαλής του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, μια θέση που σηματοδότησε μια καθοριστική στιγμή στην καριέρα του. Το όραμα για την αρχηγία του ελληνικού κράτους υπό τον Ιωάννη Καποδίστρια είχε διατυπώσει ο Μαυροκορδάτος ήδη προς τον Αλέξανδρο Υψηλάντη σε επιστολή του.⁴

Ο Καποδίστριας οραματίστηκε μια Ελλάδα που θα ξεπερνούσε το κατακερματισμένο παρελθόν της, ένα έθνος ενωμένο στην επιδίωξη της προόδου και του διαφωτισμού. Οι προσπάθειές του για τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους περιλάμβαναν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις, από το δικαστικό σύστημα μέχρι την εκπαίδευση και τον στρατό. Παρά την αντίσταση που αντιμετώπισε από τους παραδοσιακούς και τους τοπικούς ηγέτες που αντιδρούσαν στον συγκεντρωτισμό, ο Καποδίστριας παρέμεινε ακλόνητος στη δέσμευσή του για την οικοδόμηση μιας ενωμένης και προοδευτικής Ελλάδας.

Η πορεία προς την ενοποίηση του έθνους ήταν γεμάτη προκλήσεις. Τα σημάδια του Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας ήταν βαθιά, αφήνοντας τη χώρα σε οικονομική αταξία και κοινωνική αναταραχή. Οι προσπάθειες του Καποδίστρια να εμφυσήσει τάξη και να εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις συνάντησαν την αντίσταση ισχυρών φατριών που επιδίωκαν να διατηρήσουν την περιφερειακή αυτονομία.⁵

Οι εσωτερικές διαμάχες και οι πολιτικές αναταραχές εντάθηκαν, αποκαλύπτοντας τις διαχωριστικές γραμμές στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας. Ο αγώνας για την εξουσία μεταξύ των διαφόρων φατριών επιδείνωσε τις υπάρχουσες διαιρέσεις, περιπλέκοντας την αποστολή του Καποδίστρια να δημιουργήσει ένα σταθερό και ενιαίο έθνος. Η σύγκρουση μεταξύ του οράματός του για μια σύγχρονη Ελλάδα και των παγιωμένων συμφερόντων των τοπικών ηγετών αποτελούσε μεγάλο εμπόδιο.⁶ Έμφαση έδινε στην παιδεία και στην εξασφάλιση πόρων, με τα οποία

⁴ Ιωάννης Φιλήμων, *Δοκίμιον ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, Αθήνα 1859-1861 σσ. 344, 510.

⁵ Χρήστος Λούκος, *ό.π.*, σ. 15.

⁶ Ελένη Κούκκου, *ό.π.*, σ. 17.

θεωρούσε ότι ο ελληνικός λαός θα μπορούσε να απαλλαχτεί από τα δεινά της δουλείας.⁷

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, προτού αναλάβει τα ηνία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, είχε ήδη επιδείξει αξιοσημείωτο έργο ως υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούσαν τα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο. Ήταν γνωστός για την υποστήριξή του στις μικρές και αδύναμες χώρες της Ευρώπης και είχε στενές σχέσεις με τους Φιλικούς, την επαναστατική οργάνωση που σχεδίαζε την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ωστόσο, παρά την υποστήριξή του στους Έλληνες, προσπαθούσε να διατηρεί ισορροπίες, καθώς βρισκόταν στη ρωσική υπηρεσία και έπρεπε να λαμβάνει υπόψη τα γεωπολιτικά συμφέροντα της Ρωσίας.

Όταν ανέλαβε Κυβερνήτης της Ελλάδας, αντιμετώπισε μια χώρα που ήταν αποδιοργανωμένη μετά από χρόνια πολέμου και εμφύλιων συγκρούσεων. Η έλλειψη θεσμών, η φτώχεια και η εσωτερική διχόνοια έκαναν το έργο του εξαιρετικά δύσκολο. Έθεσε ως προτεραιότητά του τη δημιουργία μιας κεντρικής διοίκησης, την ανάπτυξη της παιδείας και τη σύσταση τακτικού στρατού. Παράλληλα, προσπάθησε να προσελκύσει διεθνή βοήθεια, ειδικά από τις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης, για την ανοικοδόμηση της χώρας.

Η πολιτική του Καποδίστρια βασιζόταν σε μια συγκεντρωτική προσέγγιση, κάτι που προκάλεσε δυσαρέσκεια ανάμεσα σε τοπικούς ηγέτες που ήταν συνηθισμένοι στην αυτονομία και τις παραδοσιακές τους εξουσίες. Οι προοδευτικές του μεταρρυθμίσεις, όπως η καταπολέμηση της διαφθοράς και η προσπάθεια ελέγχου των τοπικών αρχόντων, συνάντησαν σφοδρή αντίδραση. Η διαμάχη ανάμεσα στην κεντρική εξουσία και τις τοπικές φατρίες οξύνθηκε, και οι αντιπαραθέσεις αυτές σταδιακά κλιμακώθηκαν σε ανοιχτές συγκρούσεις.

Η δολοφονία του Καποδίστρια το 1831 ήταν ένα σοκ για την Ελλάδα και για την Ευρώπη. Δράστες ήταν οι αδερφοί Μαυρομιχάλη, που ανήκαν σε μια ισχυρή οικογένεια της Μάνης, οι οποίοι θεωρούσαν ότι ο Κυβερνήτης είχε περιορίσει τις παραδοσιακές εξουσίες τους. Η απώλειά του άφησε την Ελλάδα σε πολιτικό κενό και σηματοδότησε το τέλος της πρώτης περιόδου ανεξαρτησίας της. Παρά τις δυσκολίες που συνάντησε, το έργο του αποτέλεσε θεμέλιο για το ελληνικό κράτος, και ο Καποδίστριας αναγνωρίζεται σήμερα ως μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της ελληνικής ιστορίας.

---

⁷ Διονύσιος Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, Αθήνα 1974, σ. 584.

Το ζενίθ της καριέρας του Καποδίστρια διακόπηκε με τραγικό τρόπο στις 9 Οκτωβρίου 1831, όταν δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο. Οι συνθήκες του θανάτου του παραμένουν σύνθετες και πολύπλευρες. Ορισμένοι τον αποδίδουν στην αντίσταση κατά των συγκεντρωτικών μεταρρυθμίσεών του, ενώ άλλοι επισημαίνουν γεωπολιτικές αντιπαλότητες και προσωπικές έχθρες.

Ανεξάρτητα από τα κίνητρα, η δολοφονία του Καποδίστρια βύθισε την Ελλάδα σε μια περίοδο πολιτικής αστάθειας και αναταραχής. Το κενό που άφησε ο θάνατός του οδήγησε σε διαμάχες για την εξουσία και σε διαδοχικές αδύναμες κυβερνήσεις, εμποδίζοντας την πρόοδο του έθνους. Το τραγικό τέλος της ζωής του Καποδίστρια λειτούργησε ως μια έντονη υπενθύμιση των προκλήσεων που είναι συνυφασμένες με την οικοδόμηση του έθνους και την αντίσταση στην αλλαγή.

Η κληρονομιά του Ιωάννη Καποδίστρια παραμένει ως ένα σύνθετο μωσαϊκό διπλωματικών επιτευγμάτων, προσπαθειών οικοδόμησης του έθνους και ενός τραγικού θανάτου. Μάλιστα, ο Χέρτσμπεργκ αναφέρει ότι ήταν «διπλωμάτης δεξιώτατος».⁸ Η συμβολή του στην ελληνική ανεξαρτησία και το όραμά του για ένα σύγχρονο κράτος άφησαν ανεξίτηλο σημάδι στην ιστορία του έθνους. Η πόλη της Κέρκυρας, η γενέτειρά του, τιμά τη ζωή και την κληρονομιά του, με μνημεία και μουσεία. Επίσης, το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Αθήνας φιλοξενεί προσωπικά του αντικείμενα. Πέρα από την Ελλάδα, οι διπλωματικές προσπάθειες του Καποδίστρια κατά την εποχή του Ναπολέοντα συνεχίζονται να μελετώνται από τους ιστορικούς.⁹

Συμπερασματικά, η ζωή του Ιωάννη Καποδίστρια ήταν ένα αξιοσημείωτο ταξίδι στους διαδρόμους της διπλωματίας, στις προκλήσεις της οικοδόμησης του έθνους και στις τραγικές περιπλοκές της πολιτικής ζωής.¹⁰ Αφιέρωσε τη ζωή του στην υπηρεσία της πατρίδας του, αφήνοντας μια κληρονομιά που ξεπερνά τα σύνορα της Ελλάδας.

1.2 Η διπλωματική του πορεία

Η πορεία του Καποδίστρια προς τη διπλωματία ξεκίνησε κατά τη διάρκεια των σπουδών του στην Πάντοβα της Ιταλίας, όπου οι πολιτικές αναταραχές στα τέλη

⁸ Τάκης Σταματόπουλος, *Ο εσωτερικός Αγώνας, πριν και κατά την Επανάσταση του 1821*, Αθήνα 1979, σσ. 465-476.

⁹ Ιωάννης Φιλήμων, *ό.π.*, σ. 404.

¹⁰ Ιωάννης Φιλήμων, *ό.π.*, σ. 348.

του 18ου αιώνα εκτρέπουν την πορεία του από την ιατρική στην πολιτική τέχνη. Η γλωσσική του δεινότητα και η διανόησή του τράβηξαν σύντομα την προσοχή της διεθνούς διπλωματικής κοινότητας. Οι πρώιμες διπλωματικές του προσπάθειες τον οδήγησαν στις αυλές της Ευρώπης, θέτοντας τα θεμέλια για την αξιοσημείωτη καριέρα που ακολούθησε.

Η εποχή του Ναπολέοντα σηματοδότησε ένα σημείο καμπής στη διπλωματική πορεία του Καποδίστρια. Το 1809, εισήλθε στην υπηρεσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, υπηρετώντας ως υπουργός Εξωτερικών υπό τον τσάρο Αλέξανδρο Α. Ο Καποδίστριας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην πλοήγηση στον πολύπλοκο ιστό της ευρωπαϊκής πολιτικής κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου της Βιέννης το 1814-1815. Το συνέδριο είχε ως στόχο να επανασχεδιάσει τον χάρτη της Ευρώπης μετά την ήττα του Ναπολέοντα, και η διπλωματική δεινότητα του Καποδίστρια συνέβαλε στη διαμόρφωση της μεταναπολεόντειας τάξης πραγμάτων.¹¹

Οι προσπάθειές του κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου της Βιέννης ανέδειξαν όχι μόνο τη διπλωματική του δεινότητα αλλά και τη δέσμευσή του στις αρχές της διεθνούς συνεργασίας και της ισορροπίας ισχύος. Ο Καποδίστριας υποστήριξε την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα των μικρότερων κρατών, κερδίζοντας τον σεβασμό των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων.¹²

Η διπλωματική πορεία του Ιωάννη Καποδίστρια ξεκίνησε ουσιαστικά το 1809, όταν προσλήφθηκε στη ρωσική διπλωματική υπηρεσία, γεγονός που του επέτρεψε να αποκτήσει εμπειρία σε διεθνή θέματα. Λόγω των γλωσσικών του γνώσεων, της παιδείας του και των διπλωματικών του ικανοτήτων, γρήγορα κέρδισε την εμπιστοσύνη του τσάρου Αλέξανδρου Α'. Σταδιακά, ανέλαβε σημαντικούς διπλωματικούς ρόλους και βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των ρωσικών συμφερόντων στα Βαλκάνια και την Ευρώπη. Το 1813 διορίστηκε σύμβουλος του Υπουργείου Εξωτερικών και συμμετείχε σε αποστολές που αφορούσαν την επίλυση των συγκρούσεων στη Δυτική Ευρώπη.

Ένα από τα πιο καθοριστικά σημεία στην καριέρα του Καποδίστρια ήταν η συμμετοχή του στο Συνέδριο της Βιέννης το 1815, το οποίο οργανώθηκε μετά την ήττα του Ναπολέοντα. Εκεί, ο Καποδίστριας έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο εκπροσωπώντας τη Ρωσία, προωθώντας μια ισορροπημένη προσέγγιση για την αποκατάσταση της τάξης στην Ευρώπη, διασφαλίζοντας παράλληλα τα ρωσικά

¹¹ Τάκης Σταματόπουλος, *ό.π.*, σ. 467.

¹² Διονύσιος Κόκκινος, *ό.π.*, σ. 585.

συμφέροντα. Παράλληλα, υπερασπίστηκε τα δικαιώματα των μικρότερων και ασθενέστερων εθνών, κάτι που εξέφραζε τις ανθρωπιστικές του αντιλήψεις και τις ιδέες του για την ανεξαρτησία των λαών.

Ο Καποδίστριας έγινε ευρύτερα γνωστός ως ένας από τους κορυφαίους διπλωμάτες της εποχής, και το όνομά του συνδέθηκε με την ειρήνη και τη σταθερότητα στην Ευρώπη. Ως Ρώσος διπλωμάτης, διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της Συμμαχίας των Τριών Αυτοκρατοριών (Ρωσίας, Αυστρίας και Πρωσίας), που στόχευε στην αποτροπή νέων πολέμων και επαναστάσεων. Παρόλο που εργάστηκε για τα ρωσικά συμφέροντα, ήταν επίσης υπέρμαχος της αυτοδιάθεσης των εθνών, μια αρχή που υπήρξε καθοριστική στη μεταγενέστερη υποστήριξή του για την Ελληνική Επανάσταση.

Παρά την επιτυχία του στη ρωσική διπλωματία, ο Καποδίστριας σταδιακά ήρθε σε σύγκρουση με τη ρωσική πολιτική ηγεσία, καθώς δεν συμφωνούσε πάντα με τις συντηρητικές πολιτικές της Ρωσίας και την αντίθεσή της στις εθνικές επαναστάσεις, ειδικά στην Ελλάδα. Αυτό τον οδήγησε τελικά στην παραίτησή του από τη ρωσική υπηρεσία το 1822, όταν αποφάσισε να αφιερωθεί πλήρως στον ελληνικό σκοπό. Παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισε, η διπλωματική του εμπειρία και οι διεθνείς του επαφές αποδείχθηκαν καθοριστικές για την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Ελλάδας.

Η θητεία του Καποδίστρια ως Ρώσου διπλωμάτη του επέτρεψε να παρακολουθήσει από πρώτο χέρι τις πολιτικές μηχανορραφίες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Ωστόσο, η διπλωματική του σταδιοδρομία δεν περιορίστηκε στους διαδρόμους της εξουσίας- αποκάλυψε επίσης τη βαθιά του συγγένεια με την ελληνική του κληρονομιά.¹³ Έγινε παθιασμένος φιλέλληνας, υπερασπιζόμενος τα δικαιώματα και την ανεξαρτησία του ελληνικού λαού υπό οθωμανική κυριαρχία.

Τα φιλελληνικά του αισθήματα, σε συνδυασμό με τις διπλωματικές του ικανότητες, τοποθέτησαν τον Καποδίστρια ως βασικό πρόσωπο στις ευρωπαϊκές συζητήσεις για το "Ανατολικό Ζήτημα" - το μέλλον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τα δικαιώματα των διαφόρων εθνοτήτων στο εσωτερικό της. Ο Καποδίστριας υποστήριξε με θέρμη την ελληνική ανεξαρτησία, φυτεύοντας τους σπόρους για τη μετέπειτα συμμετοχή του στον Ελληνικό Πόλεμο της Ανεξαρτησίας.

---

¹³ Ελένη Κούκκου, *ό.π.*, σ. 15.

Καθώς ξέσπασε ο Ελληνικός Πόλεμος της Ανεξαρτησίας το 1821, ο Καποδίστριας βρέθηκε σε ένα σταυροδρόμι. Η προσήλωσή του στην υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας τον οδήγησε να παραιτηθεί από τη θέση του στη ρωσική κυβέρνηση. Ξεκίνησε ένα νέο κεφάλαιο στη διπλωματική του σταδιοδρομία, μεταβαίνοντας από τους διαδρόμους της ευρωπαϊκής διπλωματίας στο ταραχώδες τοπίο της επαναστατημένης Ελλάδας.

Το 1827, ο Καποδίστριας διορίστηκε ως ο πρώτος επικεφαλής του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Οι διπλωματικές του ικανότητες κατευθύνονταν πλέον στην εξασφάλιση της διεθνούς αναγνώρισης του νεοσύστατου έθνους. Παρά τις προκλήσεις που προέκυπταν από τον συνεχιζόμενο πόλεμο και την απροθυμία ορισμένων ευρωπαϊκών δυνάμεων, ο Καποδίστριας κατάφερε να συγκεντρώσει υποστήριξη για την Ελλάδα, θέτοντας τα θεμέλια για την ανάδειξή της σε κυρίαρχο κράτος.¹⁴

Οι διπλωματικές προκλήσεις του Καποδίστρια συνεχίστηκαν καθώς ανέλαβε το ρόλο του κυβερνήτη της νέας ανεξάρτητης Ελλάδας. Το έθνος σπαρασσόταν από εσωτερικές διαιρέσεις, περιφερειακές αντιπαλότητες και τα επακόλουθα ενός παρατεταμένου πολέμου. Οι διπλωματικές του προσπάθειες επικεντρώνονταν πλέον στη διατήρηση της εϋθραυστης ενότητας του ελληνικού κράτους και στη διασφάλιση της θέσης του στην οικογένεια των εθνών.

Παρά τα επιτεύγματά του, ο Καποδίστριας αντιμετώπισε την αντίσταση διαφόρων φατριών στο εσωτερικό της Ελλάδας, καθώς και των Μεγάλων Δυνάμεων που προσπαθούσαν να ασκήσουν την επιρροή τους στην περιοχή. Οι προσπάθειές του για συγκεντρωτισμό και εκσυγχρονισμό συνάντησαν αντιδράσεις, υπογραμμίζοντας τη λεπτή ισορροπία που προσπαθούσε να διατηρήσει στη διπλωματική αρένα.

Η διπλωματική σταδιοδρομία του Ιωάννη Καποδίστρια αποτελεί απόδειξη της ακλόνητης προσήλωσής του στις αρχές της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της διεθνούς συνεργασίας.¹⁵ Από τα μεγάλα στάδια της ευρωπαϊκής διπλωματίας μέχρι τα άγρια τοπία της επαναστατικής Ελλάδας, το ταξίδι του Καποδίστρια συμπυκνώνει τον εξελισσόμενο ρόλο του διπλωμάτη σε μια εποχή βαθιάς πολιτικής αλλαγής. Η κληρονομιά του παραμένει όχι μόνο στα χρονικά της ελληνικής ιστορίας αλλά και στο ευρύτερο πλαίσιο της ευρωπαϊκής διπλωματίας κατά τη διάρκεια μιας μετασχηματιστικής περιόδου του 19ου αιώνα.

---

¹⁴ Χρήστος Λούκος, *ό.π.*, σ. 14

¹⁵ Ελένη Κούκκου, *ό.π.*, σ. 17.

1.3 Η άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα

Οι αρχές του 19ου αιώνα ήταν μια εποχή σημαντικών γεωπολιτικών αλλαγών στην Ευρώπη, με τον απόηχο των Ναπολεόντειων Πολέμων να αντηχεί σε όλη την ήπειρο. Ωστόσο, ο αγώνας για ανεξαρτησία στην Ελλάδα είχε ξεκινήσει εδώ και αιώνες, καθώς ο ελληνικός λαός προσπαθούσε να απελευθερωθεί από την οθωμανική κυριαρχία. Πριν από την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια, η Ελλάδα ήταν υπό διάφορες επιρροές, συμπεριλαμβανομένων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της Βενετίας και άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων.

Η λαχτάρα για την ελληνική ανεξαρτησία σιγόβραζε εδώ και χρόνια, τροφοδοτούμενη από την αναζωπύρωση της εθνικής ταυτότητας και τη συλλογική προσδοκία για ελευθερία. Ο καταλύτης για τον Ελληνικό Πόλεμο της Ανεξαρτησίας ξέσπασε το 1821, όταν η Φιλική Εταιρεία, μια μυστική οργάνωση Ελλήνων εθνικιστών,¹⁶ πυροδότησε μια εξέγερση κατά της οθωμανικής κυριαρχίας. Η σύγκρουση που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από βιαιότητες και από τις δύο πλευρές, σηματοδοτώντας την αρχή ενός παρατεταμένου αγώνα για την κυριαρχία.¹⁷

Το προοίμιο του Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας υπήρξε μάρτυρας διάσπαρτων εξεγέρσεων και σφοδρών μαχών σε όλη την ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα. Οι Έλληνες επαναστάτες, που αγωνίζονταν για αυτονομία και εμπνέονταν από τα ιδανικά του Διαφωτισμού, αντιμετώπισαν τη δύναμη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο αγώνας προσέλκυσε την προσοχή και τη συμπάθεια από διάφορες πλευρές της Ευρώπης, ανάβοντας τις φλόγες του φιλελληνισμού.

Εν μέσω του χάους, ο Ιωάννης Καποδίστριας αναδείχθηκε σε κεντρική φυσιογνωμία.¹⁸ Εμπνευσμένος από την ελληνική του κληρονομιά και καθοδηγούμενος από την αίσθηση του καθήκοντος, αποδέχθηκε το ρόλο του Κυβερνήτη της Ελληνικής Δημοκρατίας το 1827. Η άφιξή του σηματοδότησε μια κρίσιμη καμπή στον ελληνικό αγώνα για ανεξαρτησία, καθώς έφερε όχι μόνο πολιτική εμπειρία αλλά και όραμα για την ανασυγκρότηση του ελληνικού έθνους.

Η άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα το 1828 αποτέλεσε μια σημαντική στιγμή για το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, το οποίο βρισκόταν σε

¹⁶ Χρήστος Λούκος, *ό.π.*, σ. 17.

¹⁷ Σπυρίδων Μαρκεζίνης, *Πολιτική ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος*, Αθήνα 1966, σ. 25.

¹⁸ Δημήτριος Γατόπουλος, *Ιωάννης Καποδίστριας, ο Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος*, Αθήνα 1932, σ. 32.

κατάσταση χάους μετά την Επανάσταση του 1821. Ο Καποδίστριας είχε ήδη εκλεγεί από την Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας ως ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, μια απόφαση που χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό, καθώς η χώρα χρειαζόταν επειγόντως μια ισχυρή και ικανή ηγεσία. Η άφιξή του στο Ναύπλιο τον Ιανουάριο του 1828 σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας εποχής για την Ελλάδα, καθώς οι προσδοκίες για την ανοικοδόμηση του κράτους και την αποκατάσταση της τάξης ήταν μεγάλες.

Η κατάσταση που βρήκε ο Καποδίστριας ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Η Ελλάδα ήταν κατεστραμμένη από τον πολυετή πόλεμο και τους εμφύλιους σπαραγμούς, με την οικονομία και την κοινωνία να είναι σε διάλυση. Δεν υπήρχαν οργανωμένες δημόσιες υπηρεσίες, ενώ η έλλειψη πόρων και η αναρχία κυριαρχούσαν. Οι τοπικοί άρχοντες και οπλαρχηγοί είχαν αποκτήσει σημαντική δύναμη κατά την Επανάσταση και ο έλεγχός τους πάνω στις διάφορες περιοχές της χώρας δυσκόλευε την προσπάθεια ενοποίησης και κεντρικής διακυβέρνησης. Ο Καποδίστριας συνειδητοποίησε γρήγορα ότι για να επαναφέρει την τάξη, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει όχι μόνο τις εξωτερικές απειλές αλλά και τις εσωτερικές αντιθέσεις.

Από την πρώτη στιγμή της άφιξής του, ο Καποδίστριας εργάστηκε ακούραστα για την ανασυγκρότηση της χώρας. Επιδίωξε να δημιουργήσει ισχυρούς θεσμούς, να αποκαταστήσει την τάξη και να προωθήσει την παιδεία και την οικονομία. Ξεκίνησε με την αναδιοργάνωση της διοίκησης, ιδρύοντας κυβερνητικά σώματα και δημόσιες υπηρεσίες που μέχρι τότε δεν υπήρχαν. Ιδιαίτερη προσοχή έδωσε στη γεωργία και την καλλιέργεια της γης, καθώς θεωρούσε ότι η οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μέσω της παραγωγικότητας. Παράλληλα, ίδρυσε σχολεία και προώθησε τη μόρφωση, αναγνωρίζοντας ότι η παιδεία ήταν κλειδί για τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους.

Παρά το μεγάλο έργο που ανέλαβε, ο Καποδίστριας ήρθε σύντομα αντιμέτωπος με έντονες αντιδράσεις. Οι μεταρρυθμίσεις του και η συγκεντρωτική πολιτική του δυσαρέστησαν πολλούς τοπικούς ηγέτες και μέλη της αριστοκρατίας, οι οποίοι έβλεπαν τα προνόμιά τους να περιορίζονται. Η άφιξή του είχε δημιουργήσει προσδοκίες, αλλά οι εντάσεις ανάμεσα στην κεντρική διοίκηση και τις τοπικές φατρίες αυξήθηκαν. Η αντιπαράθεση αυτή θα κορυφωνόταν αργότερα με τη δολοφονία του, όμως κατά την περίοδο της άφιξής του, ο Καποδίστριας εξακολουθούσε να αποτελεί σύμβολο ελπίδας για την ανοικοδόμηση και την πρόοδο της Ελλάδας.

Ο Καποδίστριας αντιμετώπισε το δύσκολο έργο της ενοποίησης μιας κατακερματισμένης και κατεστραμμένης από τον πόλεμο χώρας. Η ηγεσία του χαρακτηριζόταν από τη δέσμευση για εκσυγχρονισμό και την εγκαθίδρυση μιας συγκεντρωτικής κυβέρνησης. Το όραμά του επεκτάθηκε πέρα από τις άμεσες προκλήσεις του πολέμου, περιλαμβάνοντας τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη ενός κυρίαρχου, ανεξάρτητου και πολιτιστικά πλούσιου ελληνικού κράτους.¹⁹

Ωστόσο, στην υλοποίηση του οράματος του ο Καποδίστριας αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις. Τα ελληνικά εδάφη δεν αποτελούσαν μια ομοιογενή οντότητα- ήταν διαιρεμένα βάσει περιφερειακών, θρησκευτικών και ιστορικών παραγόντων. Οι τοπικοί ηγέτες, επιφυλακτικοί απέναντι στη συγκεντρωτική εξουσία, αντιστάθηκαν στις προσπάθειες του Καποδίστρια να δημιουργήσει ένα ενιαίο κράτος. Ο αγώνας για αυτονομία στα ελληνικά εδάφη αντανάκλασε τις ευρύτερες συζητήσεις για τον εθνικισμό και την κρατική υπόσταση στην Ευρώπη του 19ου αιώνα.²⁰

Ο Καποδίστριας δρομολόγησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με στόχο την οικοδόμηση των θεμελίων ενός σύγχρονου κράτους. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές περιλάμβαναν διοικητική αναδιάρθρωση, νομική κωδικοποίηση και εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες. Επιδίωξε να βγάλει την Ελλάδα από τη σκιά αιώνων οθωμανικής κυριαρχίας και να την τοποθετήσει ως μέλος της κοινότητας των ευρωπαϊκών εθνών.

Οι διπλωματικές ικανότητες του Ιωάννη Καποδίστρια, οι οποίες αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας του ως αντιπροσώπου της Ρωσίας, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση της διεθνούς αναγνώρισης της ελληνικής ανεξαρτησίας. Η Συνθήκη του Λονδίνου το 1827 αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο, καθώς οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις αναγνώρισαν επίσημα την Ελλάδα ως ανεξάρτητο έθνος. Ωστόσο, οι διπλωματικές νίκες συνοδεύτηκαν από εσωτερικές διαμάχες και αντιδράσεις στην πολιτική του Καποδίστρια.²¹

Τα γεγονότα πριν και μετά την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα αποτελούν την επιτομή της πολυπλοκότητας της οικοδόμησης του έθνους μετά την επανάσταση. Η κληρονομιά του διήρκεσε, επηρεάζοντας τις επόμενες γενιές Ελλήνων ηγετών και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της σύγχρονης Ελλάδας. Οι

¹⁹ Χαράλαμπος Στεργιούλης, «Η άφιξη του Ι. Καποδίστρια στην Ελλάδα (12/23 Ιανουαρίου 1828)- Μια λησμονημένη επέτειος», στην ιστοσελίδα: *Ενωμένη Ρωμοσύνη*, 15/1/2016, διαθέσιμο στο: <https://enromiosini.gr/arthrografia/>, (ημερ. προσπέλασης 12/11/2023).

²⁰ Μαρκενζίνης, *ό.π.*, σ. 27.

²¹ Δημήτριος Γατόπουλος, *ό.π.*, σ. 35.

προκλήσεις που αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια της θητείας του αντανακλούσαν τις περιπλοκές της δημιουργίας ενός ενιαίου και κυρίαρχου κράτους από τις στάχτες των συγκρούσεων.

Το όραμα του Καποδίστρια για την Ελλάδα, αν και διακόπηκε από την πρόωγη δολοφονία του, έθεσε τις βάσεις για τις μελλοντικές εξελίξεις στη χώρα. Οι εντάσεις και οι συγκρούσεις που εκτυλίχθηκαν μετά το θάνατό του υπογράμμισαν τη λεπτή ισορροπία που απαιτείται για την πλοήγηση στις περίπλοκες μεταπολιτευτικές μεταβάσεις.

Στις 2 Απριλίου του 1827 η Συνέλευση των Ελλήνων αποφάσισε με επίσημη επικύρωση την εκλογή του Ιωάννη Καποδίστρια ως Κυβερνήτη της Ελλάδας. «Ο Κόμης Ίωάννης Καποδίστριας ἐκλέγεται παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐμπιστεύεται τὴν νομοτελεστικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν».²² Την ίδια στιγμή, διάβασε την είδηση ο Καποδίστριας σε κάποια εφημερίδα στο Βερολίνο, ζητώντας από τον Εϋνάρδο, τον Ελβετό τραπεζίτη φίλο του να διαψεύσει ή να επιβεβαιώσει αυτή την είδηση. Αμέσως, ο ίδιος αναχώρησε για την Πετρούπολη, όπου έπρεπε να πείσει τον τσάρο να αποδεχτεί την παραίτησή του από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ρωσίας. Ο Τσάρος αντί αυτού αποφάσισε να του ζητήσει να αναλάβει εκ νέου τα καθήκοντα στο Υπουργείο Εξωτερικών. Ο Καποδίστριας όμως αρνήθηκε, καθώς θεώρησε πιο ηθικό και φρόνιμο να βοηθήσει την Ελλάδα σε μια τόσο κρίσιμη στιγμή, παρά να δεχτεί ένα ακόμη τιμητικό αξίωμα. «Ἐὰν δὲν δεχθῶ τὴν ἐκλογή μου καὶ ἡ Ἑλλὰς γονατίσει, τί θὰ ποῦν γιὰ μένα; Νά ἕνας ἄνθρωπος, πὸ θὰ μπορούσε νὰ τὴ σώσει καὶ προτίμησε μιὰ λαμπρὴ θέση στὴ Ρωσία ἀπὸ τὴ σωτηρία τῆς πατρίδας του καὶ τὴν ἄφησε νὰ χαθεῖ.» Έτσι, ο Τσάρος αναγκάστηκε τελικά να αποδεχτεί την παραίτησή του.²³

Στις 15 Ιουλίου ο Καποδίστριας αναχωρεί για το Λονδίνο και το Παρίσι, προκειμένου να καταφέρει να κερδίσει την εύνοια, την ηθική και την οικονομική στήριξή τους απέναντι στην Ελλάδα. Ωστόσο, η Αγγλία ήταν αρκετά διστακτική απέναντι στον Καποδίστρια γιατί πίστευαν πώς εκείνος ήταν όργανο της ρωσικής πολιτικής. Αντίθετα, στο Παρίσι αναπτύχθηκε μεγαλύτερη διπλωματική δραστηριότητα και η υποδοχή του ήταν σίγουρα πιο φιλική.

²² Ελένη Κούκου, *ό.π.*, σ. 15.

²³ Χαράλαμπος Στεργιούλης, *ό.π.*

Στις 10 Οκτωβρίου ο Καποδίστριας φεύγει από το Παρίσι για τη Γενεύη και το Τορίνο. Μετά την άφιξή του εκεί, πληροφορήθηκε την αίσια έκβαση της ναυμαχίας του Ναυαρίνου. Επόμενη στάση του ήταν το λιμάνι της Αγκώνας, από όπου θα ξεκινούσε το ταξίδι του για την επιστροφή στην πατρίδα. Είχαν φροντίσει οι Άγγλοι να παραχωρήσουν ένα αγγλικό πλοίο του πολεμικού στόλου στη μεταφορά του Κυβερνήτη, αποβλέποντας στην επιρροή που θα σκούσαν στα ελληνικά πράγματα.

Το αγγλικό όμως αυτό πλοίο καθυστέρησε πολύ να φτάσει στο λιμάνι για να ολοκληρωθεί το ταξίδι. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού το συγκεκριμένο πλοίο συνάντησε κοντά στις αλβανικές ακτές ένα άλλο αγγλικό πλοίο, στο οποίο έγινε η μετεπιβίβαση όλων των επιβατών, γεγονός που δεν άρεσε καθόλου στον Καποδίστρια. Μάλιστα, δεν δέχτηκαν οι Άγγλοι να τον αποπλεύσουν στην γενέτειρά του την Κέρκυρα, προκειμένου να προσκυνήσει τον τάφο των γονιών του. Αντίθετα, τον άφησαν να μετεπιβιβαστεί μεσοπέλαγα. Ο ίδιος ο Καποδίστριας γράφει στον αδερφό του: «ἀχθεινὸν ἦτον τὸ Ἀγκώνειον τεσσαρακονταήμερόν μου, καὶ ἀλγεινὴ ἢ ἀνάγκη καθ' ἣν μετεπέρασα ἀπὸ ἓν πλοῖον εἰς τὸ ἄλλον, ἐν μέσῃ θαλάσῃ καὶ κατενώπιον τῆς γενεθλίου μου γῆς».

Τὸ «Warspite» τον μετέφερε μέχρι την Μάλτα κι εκεί έμεινε μέχρι τον Ιανουάριο του 1828. Λίγες μέρες αργότερα το πλοίο αγκυροβόλησε στο λιμάνι του Ναυπλίου αντί για την Αίγινα, λόγω θαλασσοταραχής. Έτσι, την επόμενη ημέρα προχώρησαν για την Αίγινα, όπου ο λαός και οι αρχές τον υποδέχτηκε επίσημα. Ύστερα από τη δοξολογία που ακολούθησε, εκφωνήθηκε ένας πανηγυρικός λόγος κατά τον οποίο ο Θεόφιλος Καΐρης ζητούσε από τον λαό τη θερμή υποδοχή του Ιωάννη Καποδίστρια, θεωρώντας αυτή τη μέρα ξεχωριστή.²⁴

Ο Καποδίστριας ήξερε καλά πως ο αγώνας που είχε μπροστά του ήταν βαρύς και δύσκολος. Δεν υπολόγισε το συμφέρον και τη δική του ζωή παρά μόνο το καλό και τη σωτηρία της πατρίδας του.²⁵

Εν κατακλείδι, η εποχή γύρω από την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα περικλείει ένα κρίσιμο κεφάλαιο στην ιστορία του έθνους. Είναι μια ιστορία φιλοδοξιών, συγκρούσεων και διπλωματίας που συντονίζεται με ευρύτερα θέματα

²⁴ «διότι παύουσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὰ δεινά μας διότι θέλομεν ἰδεῖ τὴν δικαιοσύνην ἰσχύουσαν, τοὺς νόμους ἐνεργουμένους, τὴν κακίαν τιμωρουμένην, τὴν ἀρετὴν βραβευομένην, καὶ ἐν γένει τὴν πατρίδα εὐνομουμένην καὶ εὐδαμονοῦσαν εἰς τὰ ἔσω, τροπαιοῦχον καὶ θριαμβεύουσαν εἰς τὰ ἔξω, τὴν πίστιν ὄχι πενθοῦσαν, ἀλλὰ λαμπροφοροῦσαν καὶ χαίρουσαν», Παναγιώτης Πασπαλιάρης, *Ὁ Ἰωάννης πίσω ἀπὸ τὸν Καποδίστρια, [σειρά: Ἠγέτες]*, Ἀθήνα 2014, σ. 15.

²⁵ Παναγιώτης Πασπαλιάρης, *ὁ.π.*, σ. 10.

εθνικής ταυτότητας, αυτονομίας και των προκλήσεων που συνεπάγεται η επιδίωξη της ανεξαρτησίας. Ο απόηχος αυτής της εποχής αντηχεί στο πλούσιο μωσαϊκό της ελληνικής ιστορίας, αφήνοντας ανεξίτηλο σημάδι στην πορεία του έθνους προς την κυριαρχία και την αυτοδιάθεση.

Β' Κεφάλαιο

Η αναδιοργάνωση του κράτους

2.1 Αναδιοργάνωση της διοίκησης

Μετά τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας, η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με το δύσκολο έργο της ανοικοδόμησης ενός έθνους που είχε καταστραφεί από τα χρόνια των συγκρούσεων. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας (1827-1831), αναγνώρισε τον ζωτικό ρόλο των υποδομών στη διαδικασία οικοδόμησης του έθνους. Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τα φιλόδοξα έργα υποδομής που ανέλαβε ο Καποδίστριας και τις βαθιές επιπτώσεις τους στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Η αναδιοργάνωση της διοίκησης από τον Ιωάννη Καποδίστρια ήταν ένα από τα πρώτα και πιο κρίσιμα βήματα για την οικοδόμηση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Όταν ανέλαβε την εξουσία το 1828, η Ελλάδα δεν διέθετε συγκροτημένο διοικητικό σύστημα, καθώς οι τοπικοί άρχοντες και οπλαρχηγοί είχαν μεγάλο έλεγχο στις περιοχές τους κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Ο Καποδίστριας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για κεντρική και αποτελεσματική διοίκηση, ξεκίνησε την προσπάθεια να εδραιώσει μια ισχυρή κεντρική κυβέρνηση που θα μπορούσε να ελέγχει τη χώρα και να εφαρμόζει τις πολιτικές του.

Μια από τις πρώτες του κινήσεις ήταν η δημιουργία νέων κυβερνητικών οργάνων, τα οποία θα επέτρεπαν τη λειτουργία της διοίκησης σε εθνικό επίπεδο. Ίδρυσε το Συμβούλιο της Επικρατείας, ένα συμβουλευτικό σώμα που βοηθούσε τον Κυβερνήτη στη λήψη αποφάσεων, και διόρισε επιτρόπους στις διάφορες επαρχίες, οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για την εφαρμογή των αποφάσεων της κυβέρνησης. Οι επιτροπείς αυτοί ήταν άμεσα υπόλογοι στον Καποδίστρια και είχαν την ευθύνη για την επιβολή του νόμου, τη φορολογία και την τάξη στις περιοχές τους, καταργώντας σε μεγάλο βαθμό την αυθαίρετη εξουσία των τοπικών ηγετών.

Παράλληλα, ο Καποδίστριας ασχολήθηκε με την καταπολέμηση της διαφθοράς, η οποία είχε βαθιά ριζωθεί στην ελληνική κοινωνία μετά την Επανάσταση. Εισηγήθηκε μέτρα για τη διαφάνεια και την αποφυγή της κατάχρησης εξουσίας, θέτοντας αυστηρούς κανόνες για τους δημόσιους λειτουργούς. Επιπλέον, οργάνωσε τη φορολογική διοίκηση, εισάγοντας έναν πιο δίκαιο και αποτελεσματικό τρόπο συλλογής των φόρων. Αυτό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η οικονομική κατάσταση της χώρας ήταν άθλια και χρειαζόταν επείγοντως εισοδήματα για να χρηματοδοτηθούν οι κρατικές λειτουργίες.

Η αναδιοργάνωση της δικαιοσύνης ήταν επίσης προτεραιότητα για τον Καποδίστρια. Ίδρυσε δικαστήρια σε διάφορα επίπεδα και εισήγαγε ένα σύστημα απονομής δικαιοσύνης που βασιζόταν σε σύγχρονες νομικές αρχές. Μέχρι τότε, οι τοπικοί άρχοντες είχαν συχνά το ρόλο του δικαστή, κάτι που οδηγούσε σε αυθαιρεσίες. Με την εγκαθίδρυση ανεξάρτητης δικαιοσύνης, προσπάθησε να εδραιώσει ένα αίσθημα δικαίου και τάξης, που θα συνέβαλε στη σταθεροποίηση του κράτους. Παρά τις αντιδράσεις που συνάντησε από τοπικές ομάδες που είδαν τα προνόμιά τους να απειλούνται, το διοικητικό έργο του Καποδίστρια ήταν θεμελιώδες για την ίδρυση ενός σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Οι αρχές του 19ου αιώνα βρήκαν την Ελλάδα σε κατάσταση ερείπωσης, με ετοιμόρροπους δρόμους, περιορισμένα δίκτυα επικοινωνίας και ανεπαρκείς αστικές δομές. Η κατάσταση που αντιμετώπισε ο Κυβερνήτης ήταν εξαιρετικά δύσκολη και κρίσιμη.²⁶ Ο Καποδίστριας, ένας έμπειρος διπλωμάτης με έντονη κατανόηση της διακυβέρνησης, αναγνώρισε ότι μια ισχυρή υποδομή ήταν θεμελιώδους σημασίας για την οικονομική ανάκαμψη, την κοινωνική συνοχή και την εθνική ενότητα.²⁷

Μια από τις κύριες προτεραιότητες του Καποδίστρια ήταν η βελτίωση των δικτύων μεταφορών. Αναγνωρίζοντας τη στρατηγική σημασία της συνδεσιμότητας, ξεκίνησε ένα φιλόδοξο σχέδιο για την κατασκευή και επισκευή δρόμων και γεφυρών. Στόχος ήταν να διευκολυνθεί η διακίνηση αγαθών, ανθρώπων και πληροφοριών σε ολόκληρη τη χώρα.

Υπό την ηγεσία του Καποδίστρια, κατασκευάστηκαν σημαντικοί δρόμοι που συνέδεαν βασικές πόλεις και περιοχές. Αυτοί οι δρόμοι όχι μόνο βελτίωσαν την προσβασιμότητα, αλλά έπαιξαν επίσης καθοριστικό ρόλο στην ενοποίηση του έθνους, καταρρίπτοντας τα γεωγραφικά εμπόδια που είχαν συμβάλει στον περιφερειακό κατακερματισμό κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Οι γέφυρες έγιναν συμβολικές δομές ενότητας, υπερπηδώντας ποτάμια και φαράγγια, συνδέοντας κοινότητες που ήταν για καιρό απομονωμένες. Η δέσμευση του Καποδίστρια για τη βελτίωση των μεταφορικών υποδομών έθεσε τις βάσεις για την οικονομική ανάπτυξη και άνοιξε το δρόμο για μια πιο ολοκληρωμένη και προσβάσιμη Ελλάδα.

²⁶ Λουκία Ταχτσίδου, «Ιωάννης Καποδίστριας. Η ζωή και το έργο του Ανδρός», στην ιστοσελίδα: *Ελληνικό Ημερολόγιο- Ελληνοϊστορείν*, 11/02/14, διαθέσιμο στο: <https://ellinoistorin.gr/?p=387>, (ημερομηνία προσπέλασης 14/12/2023).

²⁷ Τάκης Σταματόπουλος, *Ο εσωτερικός Αγώνας, πριν και κατά την Επανάσταση του 1821*, Αθήνα 1979, σ. 407.

Εκτός από τους δρόμους, ο Καποδίστριας αναγνώρισε τη σημασία των αποτελεσματικών δικτύων επικοινωνίας. Εισήχθησαν τηλεγραφικές γραμμές για τη διευκόλυνση της ταχείας μετάδοσης πληροφοριών μεταξύ διαφορετικών περιοχών της χώρας. Αυτή η καινοτομία όχι μόνο βελτίωσε την κυβερνητική επικοινωνία, αλλά έπαιξε επίσης ζωτικό ρόλο στον συντονισμό των αντιδράσεων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και σε στρατιωτικά θέματα.

Οι τηλεγραφικές γραμμές αποτελούσαν μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας εκσυγχρονισμού της επικοινωνιακής υποδομής της Ελλάδας, μειώνοντας την απομόνωση των περιοχών και ενισχύοντας την αίσθηση της εθνικής διασύνδεσης. Το όραμα του Καποδίστρια επεκτεινόταν πέρα από τη φυσική συνδεσιμότητα-αντιλαμβανόταν τη σημασία ενός δικτύου πληροφοριών για τη συνοχή του αναδυόμενου ελληνικού κράτους.

Το σχέδιο υποδομών του Καποδίστρια περιελάμβανε μέτρα για τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών πόλεων, πολλές από τις οποίες είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές κατά τη διάρκεια του πολέμου.²⁸ Μεριμνήσε τη φροντίδα πολλών κατεστραμμένων ελληνικών πόλεων, όπως το Ναύπλιο και η Πάτρα. Οι πολεοδομικές του πρωτοβουλίες στόχευαν στη δημιουργία λειτουργικών και αισθητικά ευχάριστων αστικών συνόλων αλλά και στη εύρυθμη λειτουργία και διόρθωση πόλεων από τις καταστροφές.²⁹ Οι δημόσιοι χώροι, οι αγορές και τα διοικητικά κτίρια σχεδιάστηκαν στρατηγικά για να βελτιώσουν την ποιότητα της αστικής ζωής.

Η πρωτεύουσα, το Ναύπλιο, γνώρισε σημαντικό μετασχηματισμό υπό την πολεοδομική ατζέντα του Καποδίστρια. Οι δρόμοι διαπλατύνθηκαν, ανεγέρθηκαν δημόσια κτίρια και δημιουργήθηκαν πλατείες που λειτουργούσαν ως επίκεντρο της αστικής ζωής. Αυτή η προσέγγιση στην αστική ανάπτυξη αντανάκλασε τη δέσμευση του Καποδίστρια να δημιουργήσει όχι απλώς λειτουργικές πόλεις αλλά ζωντανά κέντρα που θα ενσάρκωναν τα ιδανικά του νέου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Αναγνωρίζοντας το ασταθές γεωπολιτικό τοπίο της εποχής, ο Καποδίστριας επένδυσε επίσης σε στρατιωτικές υποδομές. Ενισχύθηκαν οι οχυρώσεις και οχυρώθηκαν στρατηγικά σημεία για την προστασία από πιθανές εξωτερικές απειλές. Αυτή η προσέγγιση διπλού σκοπού για την ανάπτυξη υποδομών όχι μόνο

²⁸ Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού, Η μεγάλη ελληνική επανάσταση 1821-1829: Ιωάννης Καποδίστριας ή η επώδυνη γένεση του νεοελληνικού κράτους 1828-27 Σεπτ. 1831*. Θεσσαλονίκη 1988, σ. 265.

²⁹ Απόστολος Βακαλόπουλος, *ό.π.*, σ. 240-267.

αντιμετώπισε τις άμεσες ανησυχίες για την ασφάλεια, αλλά συνέβαλε και στη μακροπρόθεσμη σταθερότητα του έθνους.

Τα φιλόδοξα έργα υποδομής του Καποδίστρια αντιμετώπισαν αντίσταση σε πολλαπλά μέτωπα. Οι τοπικοί ηγέτες, συνηθισμένοι στην αυτονομία, αντιστάθηκαν στις συγκεντρωτικές προσπάθειες που σχετίζονταν με το σχέδιο υποδομών. Επιπλέον, οι οικονομικοί περιορισμοί και οι αντιδράσεις από ξένες δυνάμεις περιέπλεξαν την υλοποίηση αυτών των μετασχηματιστικών έργων.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, η αποφασιστικότητα και το όραμα του Καποδίστρια επικράτησαν, αφήνοντας μόνιμο αντίκτυπο στο φυσικό και κοινωνικό τοπίο της Ελλάδας.

Συμπερασματικά, τα έργα υποδομής του Ιωάννη Καποδίστρια συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Το όραμά του για ένα συνδεδεμένο, προσβάσιμο και οχυρωμένο έθνος έθεσε τα θεμέλια για τις μελλοντικές εξελίξεις.³⁰ Οι δρόμοι, οι γέφυρες και οι αστικοί χώροι που δημιουργήθηκαν υπό την ηγεσία του όχι μόνο αντιμετώπισαν τις άμεσες μεταπολεμικές προκλήσεις, αλλά έγιναν επίσης σύμβολα ενότητας και προόδου. Η διαρκής κληρονομιά του Καποδίστρια στις ελληνικές υποδομές αποτελεί απόδειξη της διορατικότητας και της δέσμευσής του στη διαδικασία οικοδόμησης του έθνους.

2.2 Η Αναδιοργάνωση στρατού

Στον απόηχο του Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας, ο Ιωάννης Καποδίστριας αντιμετώπισε το ηράκλειο έργο της οργάνωσης ενός κατακερματισμένου και κουρασμένου από τον πόλεμο ελληνικού στρατού. Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τις οραματικές μεταρρυθμίσεις που εφάρμοσε ο Καποδίστριας για να μεταμορφώσει το στρατιωτικό τοπίο, με στόχο όχι μόνο την ανοικοδόμηση του στρατού αλλά και τη δημιουργία μιας συνεκτικής και επαγγελματικής δύναμης ικανής να διασφαλίσει το εκκολαπτόμενο ελληνικό κράτος.

Η αναδιοργάνωση του στρατού ήταν ένας από τους πρωταρχικούς στόχους του Ιωάννη Καποδίστρια, καθώς η κατάσταση του ελληνικού στρατού μετά την Επανάσταση του 1821 ήταν χαοτική. Η Ελλάδα δεν διέθετε τακτικό στρατό, και οι πολεμικές επιχειρήσεις διεξάγονταν από ομάδες οπλαρχηγών, οι οποίοι διοικούσαν αντάρτικα σώματα με βάση την τοπική ισχύ και επιρροή τους. Ο Καποδίστριας,

³⁰ Τάκης Σταματόπουλος, *ό.π.*, σ. 410.

αντιλαμβανόμενος τη σημασία ενός ενιαίου και οργανωμένου στρατού για τη σταθεροποίηση και την άμυνα της χώρας, ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων για να δημιουργήσει ένα σύγχρονο και πειθαρχημένο στρατιωτικό σύστημα.

Το πρώτο βήμα του Καποδίστρια ήταν η ίδρυση τακτικού στρατού με μόνιμη δομή και διοίκηση. Ίδρυσε το Σώμα Τακτικού Στρατού, το οποίο συγκροτήθηκε με την εκπαίδευση και τη στρατολόγηση νέων στρατιωτών, οι οποίοι θα υπάγονταν πλέον στην κεντρική κυβέρνηση και όχι στους τοπικούς οπλαρχηγούς. Ο Καποδίστριας συνεργάστηκε με ξένους στρατιωτικούς συμβούλους, κυρίως από τη Γαλλία, για να οργανώσει την εκπαίδευση και την πειθαρχία του στρατού, ακολουθώντας τα πρότυπα των ευρωπαϊκών στρατών της εποχής. Στόχος του ήταν να δημιουργήσει ένα τακτικό στρατό που θα ήταν ικανός να υπερασπιστεί την Ελλάδα από εσωτερικές και εξωτερικές απειλές.

Παράλληλα, προσπάθησε να ενσωματώσει τις δυνάμεις των οπλαρχηγών και των ατάκτων στον τακτικό στρατό, ώστε να μειώσει την ανεξαρτησία και την επιρροή των τοπικών στρατιωτικών ηγετών. Αυτή η προσπάθεια συνάντησε σφοδρή αντίσταση, καθώς πολλοί οπλαρχηγοί δεν ήταν πρόθυμοι να παραδώσουν την εξουσία τους ή να υποταχθούν σε μια κεντρική διοίκηση. Οι διενέξεις αυτές, σε συνδυασμό με την οικονομική αδυναμία της χώρας να υποστηρίξει πλήρως τον στρατό, δημιούργησαν σοβαρές προκλήσεις για την επιτυχία της στρατιωτικής μεταρρύθμισης. Παρόλα αυτά, ο Καποδίστριας επέμεινε στη δημιουργία ενός εθνικού στρατού που θα λειτουργούσε υπέρ του συνόλου του έθνους και όχι των τοπικών συμφερόντων.

Μέσα από τις μεταρρυθμίσεις του, ο Καποδίστριας κατάφερε να δημιουργήσει τις βάσεις για τη μετεξέλιξη του στρατού σε ένα οργανωμένο σώμα που θα μπορούσε να εξασφαλίσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια της χώρας. Παρά τις δυσκολίες και τις αντιδράσεις που αντιμετώπισε, ο στρατός που δημιουργήθηκε υπό την ηγεσία του αποτέλεσε τον πυρήνα της μετέπειτα στρατιωτικής δύναμης του ελληνικού κράτους. Η συμβολή του στην οργάνωση του στρατού ήταν κρίσιμη για την εδραίωση της κεντρικής εξουσίας και την προάσπιση των συνόρων της νεοσύστατης ελληνικής πολιτείας.

Ο Ελληνικός Πόλεμος της Ανεξαρτησίας είχε αφήσει τον ελληνικό στρατό σε επισφαλή κατάσταση. Ήταν ένα σύνολο περιφερειακών πολιτοφυλακών με διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, πειθαρχίας και εξοπλισμού. Η έλλειψη κεντρικής

δομής διοίκησης και ομοιομορφίας εμπόδιζε την αποτελεσματικότητα του στρατού, καθιστώντας αναγκαίες άμεσες και δραστικές μεταρρυθμίσεις.

Ο Καποδίστριας αναγνώρισε ότι μια αποκεντρωμένη στρατιωτική δομή δεν ευνοούσε τη σταθερότητα και την άμυνα του νέου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Ανέλαβε το κρίσιμο έργο της συγκέντρωσης της διοίκησης, φέρνοντας τις ανομοιογενείς περιφερειακές δυνάμεις υπό ενιαία ηγεσία. Ο διορισμός ικανών διοικητών αποτέλεσε ακρογωνιαίο λίθο αυτής της μεταρρύθμισης, διασφαλίζοντας ότι η ηγεσία του στρατού βασιζόταν στην αξία και όχι στις περιφερειακές σχέσεις.

Μια από τις σημαντικότερες συνεισφορές του Καποδίστρια ήταν η μετατροπή του στρατού που βασιζόταν στην πολιτοφυλακή σε επαγγελματική μόνιμη δύναμη.³¹ Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για έναν πειθαρχημένο και καλά εκπαιδευμένο στρατό, εισήγαγε μέτρα για την τυποποίηση της εκπαίδευσης, των πρακτικών ασκήσεων και των στρατιωτικών πρωτοκόλλων. Αυτή η μετάβαση από την παράτυπη πολιτοφυλακή σε μόνιμο στρατό σηματοδότησε μια θεμελιώδη αλλαγή στη φύση και τις δυνατότητες του ελληνικού στρατού.³²

Υπό την ηγεσία του Καποδίστρια, η στρατιωτική εκπαίδευση υπέστη συνολική αναμόρφωση. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα τυποποιήθηκαν για να εξασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των μονάδων. Έμφαση δόθηκε στην πειθαρχία, την τακτική στο πεδίο της μάχης και τις σύγχρονες στρατιωτικές στρατηγικές. Η προσέγγιση αυτή αποσκοπούσε όχι μόνο στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του στρατού στη μάχη, αλλά και στην εμπέδωση του αισθήματος επαγγελματισμού και υπερηφάνειας μεταξύ των στρατιωτών.

Ένας καλά εξοπλισμένος στρατός ήταν απαραίτητος για την αποτελεσματικότητά του στο πεδίο της μάχης. Ο Καποδίστριας εφάρμοσε υλικοτεχνικές μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλίσει τη σταθερή προμήθεια όπλων, πυρομαχικών και προμηθειών. Η δημιουργία κεντρικών οπλοστασίων και αποθηκών εκσυγχρόνισε την κατανομή των πόρων, μειώνοντας την εξάρτηση από ad-hoc ρυθμίσεις που χαρακτήριζαν τον στρατό που βασιζόταν στην πολιτοφυλακή. Σε αυτή την προσπάθεια αναδιοργάνωσης του στρατού πραγματοποίησε και την ίδρυση της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων.³³

³¹ Βακαλόπουλος, *ό.π.*, σ. 259.

³² Νικόλαος Δραγούμης, *Ιστορικοί Αναμνήσεις*, 1973, σ. 195.

³³ Ανδρέας Καστάνης, *Η Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων (1828-1834)*, Αθήνα 2000, σ. 43.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για εξωτερική εμπειρογνομοσύνη, ο Καποδίστριας ζήτησε τη βοήθεια ξένων στρατιωτικών συμβούλων. Έμπειροι αξιωματικοί από την Ευρώπη επιστρατεύτηκαν για να εκπαιδεύσουν Έλληνες στρατιώτες και αξιωματικούς, φέρνοντας μαζί τους σύγχρονες στρατιωτικές γνώσεις και τακτικές.³⁴ Αυτή η ανταλλαγή τεχνογνωσίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανύψωση των δυνατοτήτων του ελληνικού στρατού στα διεθνή πρότυπα.

Ο Ελληνικός Πόλεμος της Ανεξαρτησίας είχε συγκεντρώσει τη διεθνή συμπάθεια, και πολυάριθμοι φιλέλληνες (λάτρεις του ελληνικού πολιτισμού και της ανεξαρτησίας) προσχώρησαν στον αγώνα. Ο Καποδίστριας ενσωμάτωσε στρατηγικά τους φιλέλληνες αξιωματικούς στην ελληνική στρατιωτική δομή, επωφελούμενος από την εμπειρία, τις δεξιότητές τους και τα διεθνή δίκτυα που έφεραν μαζί τους. Η συνεργασία αυτή όχι μόνο ενίσχυσε την αποτελεσματικότητα του ελληνικού στρατού αλλά και τη διεθνή υποστήριξη προς το νεοσύστατο ελληνικό κράτος.

Η κυβέρνηση δεν είχε την απαιτούμενη ανοχή από τους περιφερειακούς ηγέτες που είχαν συνηθίσει στην αυτονομία. Οι εσωτερικές διαμάχες και οι πολιτικές εντάσεις περιέπλεξαν την εφαρμογή των στρατιωτικών μεταρρυθμίσεων.³⁵ Ο Καποδίστριας, ωστόσο, περιηγήθηκε επιδέξια στις προκλήσεις αυτές, εξισορροπώντας την ανάγκη για μια ισχυρή κεντρική στρατιωτική δύναμη με την επιτακτική ανάγκη διατήρησης της εσωτερικής σταθερότητας.

Για τη διατήρηση της πειθαρχίας στις τάξεις, ο Καποδίστριας εφάρμοσε ένα σύστημα στρατιωτικής δικαιοσύνης και έναν κώδικα συμπεριφοράς. Οι στρατιώτες λογοδοτούσαν για τις πράξεις τους και μια σαφής σειρά κανόνων και κανονισμών διέπει τη στρατιωτική συμπεριφορά. Αυτό όχι μόνο ενστάλαξε την αίσθηση της τάξης, αλλά συνέβαλε επίσης στον επαγγελματισμό και τη νομιμότητα του ελληνικού στρατού.

Ο συγκεντρωτισμός και ο επαγγελματισμός του στρατού αντιμετώπισε αντίσταση από περιφερειακούς ηγέτες που είχαν συνηθίσει στην αυτονομία. Οι εσωτερικές διαμάχες και οι πολιτικές εντάσεις περιέπλεξαν την εφαρμογή των στρατιωτικών μεταρρυθμίσεων. Ο Καποδίστριας, ωστόσο, πλοηγήθηκε επιδέξια σε αυτές τις προκλήσεις, εξισορροπώντας την ανάγκη για μια ισχυρή κεντρική

---

³⁴ Παύλος Πετρίδης, *Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια*, Αθήνα 1988, σ. 62.

³⁵ Νίκος Αλιβιζάτος, *Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία, 1800 – 2010*, Αθήνα 2011, σ. 58.

στρατιωτική δύναμη με την επιτακτική ανάγκη διατήρησης της εσωτερικής σταθερότητας.³⁶

Παρά τις προκλήσεις, οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις του Ιωάννη Καποδίστρια άφησαν ανεξίτηλο σημάδι στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Ο επαγγελματικός μόνιμος στρατός που δημιούργησε έθεσε τα θεμέλια για τις μελλοντικές εξελίξεις στον ελληνικό στρατό. Η κληρονομιά του έμεινε σε μεταγενέστερους στρατιωτικούς ηγέτες που βασίστηκαν στο πλαίσιο που δημιούργησε, συμβάλλοντας στην εξέλιξη των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων σε έναν σύγχρονο και ικανό θεσμό.

Συμπερασματικά, οι οργανωτικές μεταρρυθμίσεις του Ιωάννη Καποδίστρια έδωσαν νέα πνοή στον ελληνικό στρατό, μετατρέποντάς τον από μια κατακερματισμένη πολιτοφυλακή σε μια επαγγελματική και ενοποιημένη δύναμη. Η οραματική του προσέγγιση για τον συγκεντρωτισμό, τον επαγγελματισμό και τη διεθνή συνεργασία έθεσε τις βάσεις για την εξέλιξη των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Η κληρονομιά του Καποδίστρια ως στρατιωτικού οργανωτή δεν αποτελεί απλώς ένα κεφάλαιο της ελληνικής ιστορίας, αλλά μια απόδειξη της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικότητας ενός έθνους που αναγεννάται από τις στάχτες του πολέμου.

2.3 Οικονομική πολιτική

Στον απόηχο του Πολέμου της Ελληνικής Ανεξαρτησίας, ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας (1827-1831), αντιμετώπισε την τεράστια πρόκληση της ανοικοδόμησης ενός έθνους κατεστραμμένου από τις συγκρούσεις. Η ενότητα αυτή εμβαθύνει στην οικονομική πολιτική του Καποδίστρια, η οποία σχεδιάστηκε όχι μόνο για να αντιμετωπίσει τα άμεσα οικονομικά προβλήματα αλλά και για να θέσει τις βάσεις για την οικονομική ανάκαμψη και σταθερότητα της Ελλάδας.

Η οικονομική πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια ήταν κεντρικό στοιχείο της προσπάθειάς του να ανασυγκροτήσει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, το οποίο βρισκόταν σε εξαιρετικά δύσκολη οικονομική κατάσταση μετά την Επανάσταση. Η χώρα ήταν κατεστραμμένη, με την οικονομία να έχει σχεδόν καταρρεύσει, ενώ δεν υπήρχε καμία οργανωμένη δομή για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών. Ο

---

³⁶ Βακαλόπουλος, *ό.π.*, σ. 262.

Καποδίστριας, έχοντας επίγνωση των προκλήσεων, έθεσε ως προτεραιότητα την ενίσχυση της παραγωγικότητας και την εξασφάλιση εσόδων για το κράτος, ξεκινώντας μια σειρά μεταρρυθμίσεων.

Ένα από τα πρώτα μέτρα του ήταν η εισαγωγή της πρώτης εθνικής νομισματικής μονάδας, του φοίνικα, το 1828. Η δημιουργία του φοίνικα συμβόλιζε την ανάγκη για σταθερότητα και οργάνωση στην οικονομία, ενώ ταυτόχρονα αποσκοπούσε στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης στο ελληνικό κράτος και στη ρύθμιση του εμπορίου. Η εισαγωγή του νέου νομίσματος ήταν ένα σημαντικό βήμα για την ανάκαμψη της οικονομίας, καθώς έθεσε τα θεμέλια για την ανάπτυξη ενός οργανωμένου νομισματικού συστήματος και την ενίσχυση της εμπορικής δραστηριότητας στη χώρα.

Παράλληλα, ο Καποδίστριας εστίασε στην ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής, που ήταν η κύρια πηγή εισοδήματος για την πλειονότητα των Ελλήνων. Ίδρυσε τη Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας, η οποία είχε ως στόχο να εκπαιδεύσει τους αγρότες σε νέες μεθόδους καλλιέργειας και να ενισχύσει την παραγωγικότητα. Παράλληλα, μοίρασε γη στους ακτήμονες αγρότες για να ενισχύσει τη γεωργική παραγωγή και να δώσει ώθηση στην οικονομία. Η αγροτική ανάπτυξη αποτελούσε κεντρικό πυλώνα της οικονομικής του πολιτικής, καθώς πίστευε ότι η αύξηση της παραγωγικότητας θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερα κρατικά έσοδα και σε κοινωνική σταθερότητα.

Ωστόσο, η οικονομική πολιτική του Καποδίστρια συνάντησε αρκετές δυσκολίες. Η Ελλάδα βρισκόταν σε οικονομικό αδιέξοδο, με την έλλειψη πόρων και τις απαιτήσεις για ανασυγκρότηση να είναι τεράστιες. Παρά τις προσπάθειές του, η διεθνής χρηματοδότηση ήταν περιορισμένη, ενώ η αντίσταση από την τοπική αριστοκρατία και τους πλούχιοντες, που δεν ήταν διατεθειμένοι να αποδεχτούν την κεντρική φορολογική πολιτική, καθιστούσε δύσκολη την επιβολή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Παρά τις προκλήσεις, η οικονομική πολιτική του Καποδίστρια έθεσε τα θεμέλια για τη μελλοντική ανάπτυξη του ελληνικού κράτους, δημιουργώντας ένα πλαίσιο οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης.

Η Ελλάδα βγήκε από τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας με μια παραλυμένη οικονομία. Οι εκτεταμένες καταστροφές, ο διαταραγμένος γεωργικός τομέας και το αποδυναμωμένο εμπορικό περιβάλλον αποτέλεσαν τρομερές προκλήσεις. Ο Καποδίστριας αναγνώρισε ότι η οικονομική ανάκαμψη ήταν απαραίτητη για τη σταθερότητα και την πρόοδο του έθνους.

Η γεωργία αποτελούσε τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας και ο Καποδίστριας κατανόησε την ανάγκη αναζωογόνησης του τομέα αυτού. Εφάρμοσε αγροτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την παροχή κινήτρων για τους αγρότες και την αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας.³⁷ Τα μέτρα περιλάμβαναν την αναδιανομή της γης, τη βελτίωση των αρδευτικών συστημάτων και την εισαγωγή σύγχρονων γεωργικών τεχνικών.

Ο Καποδίστριας επιδίωξε επίσης να διαφοροποιήσει τη γεωργική παραγωγή, ενθαρρύνοντας τις καλλιέργειες που θα επέφεραν μεγαλύτερο κέρδος στην αγορά, εισάγοντας νέες καλλιέργειες για να ενισχύσει τόσο την εγχώρια κατανάλωση όσο και τις εξαγωγικές δυνατότητες. Η πιο βασική εισαγωγή προϊόντος ήταν η πατάτα. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έθεσαν τα θεμέλια για έναν πιο εύρωστο και βιώσιμο γεωργικό τομέα.

Ο Καποδίστριας αναγνώρισε τη σημασία της εκβιομηχάνισης για τη μείωση της οικονομικής εξάρτησης της Ελλάδας από τη γεωργία. Εφάρμοσε πολιτικές για την ενθάρρυνση της δημιουργίας βιομηχανιών, προσφέροντας κίνητρα όπως φορολογικές ελαφρύνσεις και επιδοτήσεις στους επιχειρηματίες. Αυτή η στρατηγική κίνηση αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας πιο διαφοροποιημένης οικονομίας που θα μπορούσε να αντέξει τις διακυμάνσεις στις γεωργικές αγορές.

Αν και η εκβιομηχάνιση κατά τη διάρκεια της θητείας του Καποδίστρια ήταν μέτρια, οι προσπάθειές του αποτέλεσαν προηγούμενο για μελλοντικές οικονομικές πολιτικές που θα ανέπτυσαν περαιτέρω τον βιομηχανικό τομέα στην Ελλάδα.

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας κατέστησε το εμπόριο ζωτικό στοιχείο της οικονομικής της αναγέννησης. Ο Καποδίστριας ακολούθησε ενεργά πολιτικές για την αναζωογόνηση του εμπορίου και του εμπορίου, διαπραγματευόμενος ευνοϊκές εμπορικές συμφωνίες με ευρωπαϊκά έθνη και επιδιώκοντας την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές.³⁸

Λιμενικές πόλεις, όπως το Ναύπλιο, αναπτύχθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν για να χρησιμεύσουν ως κόμβοι εμπορίου. Αναλήφθηκαν βελτιώσεις των υποδομών στις περιοχές αυτές, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής αποθηκών και

---

³⁷ Μ. Νεγρεπόντη-Δεληβάνη, *Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην οικονομική ανόρθωση της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 77.

³⁸ Η οικονομική πολιτική του Καποδίστρια, *Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού*, https://ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/14.html, (ημερομηνία προσπέλασης 25 Απριλίου 2023).

εγκαταστάσεων ελλιμενισμού, για να διευκολυνθεί η διακίνηση των εμπορευμάτων και να ενισχυθεί η θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια αγορά.

Ο Καποδίστριας αναγνώρισε τη σημασία της νομισματικής σταθερότητας για την οικονομική ανάκαμψη. Εισήγαγε υγιείς οικονομικές πολιτικές για τη σταθεροποίηση του νομίσματος και τον περιορισμό του πληθωρισμού. Η καθιέρωση ενός εθνικού νομίσματος, του Φοίνικα, συμβόλιζε την οικονομική αναγέννηση της Ελλάδας.

Η έκδοση ενός σταθερού νομίσματος παρείχε ένα θεμέλιο για τις οικονομικές συναλλαγές και ενίσχυσε την εμπιστοσύνη τόσο στις εγχώριες όσο και στις διεθνείς αγορές. Η δέσμευση του Καποδίστρια για νομισματική σταθερότητα έθεσε τις βάσεις για μελλοντικές δημοσιονομικές πολιτικές που αποσκοπούσαν στη διασφάλιση της οικονομικής ανθεκτικότητας του ελληνικού κράτους. Ως βασικό έρεισμα σε αυτή την έκδοση αποτέλεσε και η ίδρυση του Εθνικού Νομισματοκοπείου στην Αίγινα.³⁹

Η οικονομική πολιτική του Καποδίστρια περιελάμβανε σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη των υποδομών. Κατασκευάστηκαν δρόμοι και γέφυρες για να βελτιωθούν οι μεταφορές και να διευκολυνθεί η διακίνηση αγαθών.⁴⁰ Ένα καλά συνδεδεμένο και αποτελεσματικό δίκτυο μεταφορών ήταν ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη, επιτρέποντας την ταχεία και οικονομικά αποδοτική μεταφορά αγαθών και ανθρώπων σε όλη την επικράτεια.

Αυτές οι πρωτοβουλίες για τις υποδομές όχι μόνο συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη, αλλά συμβόλιζαν επίσης την ολιστική προσέγγιση του Καποδίστρια για την οικοδόμηση του έθνους, αναγνωρίζοντας την αλληλεξάρτηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων.

Ο Καποδίστριας κατανοούσε ότι η μακροπρόθεσμη οικονομική επιτυχία απαιτούσε ένα μορφωμένο και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Ξεκίνησε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των ποσοστών αλφαριθμητισμού και την ενίσχυση της επαγγελματικής κατάρτισης. Πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις για την ίδρυση σχολείων και την προώθηση της τεχνικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, ο Καποδίστριας ενθάρρυνε την υιοθέτηση σύγχρονων τεχνολογιών που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την παραγωγικότητα σε διάφορους τομείς. Η προνοητική του προσέγγιση στην εκπαίδευση και την τεχνολογία έθεσε τα θεμέλια

³⁹ Νάντια Κούγια, «Η οικονομική πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια» στην ιστοσελίδα *offlinepost*, 27/05/2021, διαθέσιμο στο: <https://www.offlinepost.gr/2021/05/27/i-oikonomiki-politiki-tou-ioanni-kapodistria/>, (ημερομηνία προσπέλασης 14/12/2023).

⁴⁰ Μ. Νεγρεπόντη-Δεληβάνη, *ό.π.*, σ. 80.

για μελλοντικές εξελίξεις που θα συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.⁴¹

Οι οικονομικές πολιτικές του Καποδίστρια αντιμετώπισαν προκλήσεις, όπως οικονομικούς περιορισμούς, αντίσταση από τους παραδοσιακούς και αντιδράσεις από τους περιφερειακούς ηγέτες. Ο μετασχηματισμός από μια αγροτική οικονομία σε μια πιο διαφοροποιημένη και βιομηχανοποιημένη συνάντησε την αντίσταση εκείνων που ευνοούσαν το status quo. Παρά τις προκλήσεις αυτές, ο Καποδίστριας επέμεινε, εξισορροπώντας την ανάγκη οικονομικού εκσυγχρονισμού με την επιτακτική ανάγκη διατήρησης της εσωτερικής σταθερότητας.

Η προσέγγιση της οικονομίας από τον Ιωάννη Καποδίστρια άφησε μια διαρκή κληρονομιά που έθεσε τις βάσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας τα επόμενα χρόνια. Η έμφαση που έδωσε στις αγροτικές μεταρρυθμίσεις, την εκβιομηχάνιση, το εμπόριο, τη νομισματική σταθερότητα, την ανάπτυξη των υποδομών και την εκπαίδευση έθεσε τις βάσεις για την οικονομική ανθεκτικότητα του ελληνικού κράτους.⁴² Αν και η θητεία του ήταν βραχύβια, ο αντίκτυπος του οικονομικού του οράματος είχε απήχηση στις επόμενες δεκαετίες, συμβάλλοντας στην ανάδειξη της Ελλάδας σε ένα σύγχρονο και ευημερούν έθνος.

Συμπερασματικά, η οικονομική πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια αντιπροσώπευε μια οραματική και ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανοικοδόμηση της ελληνικής οικονομίας μετά τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας. Οι στρατηγικές του πρωτοβουλίες στη γεωργία, τη βιομηχανία, το εμπόριο, τα χρηματοοικονομικά και την εκπαίδευση συνέβαλαν καθοριστικά στην προώθηση της οικονομικής αναγέννησης. Η οικονομική κληρονομιά του Καποδίστρια όχι μόνο αναζωογόνησε ένα έθνος σε κρίση, αλλά παρείχε επίσης έναν οδικό χάρτη για τους μετέπειτα ηγέτες στην πλοήγηση στις πολυπλοκότητες της οικονομικής ανάπτυξης και της οικοδόμησης του έθνους.

---

⁴¹ Τ. Ε. Ευαγγελίδου, *Ιστορία του Ιωάννου Καποδιστρίου Κυβερνήτου της Ελλάδος (1828-1831)*. Αθήνα 1894, σ. 35.

⁴² Γ. Δ. Δημακοπούλου, *Ο κώδιξ των ψηφισμάτων της Ελληνικής Πολιτείας, Α' 1828-1829*. Αθήνα 1970, σ. 83.

2.4 Η ανοικοδόμηση του κράτους με τη βοήθεια του Εϋνάρδου

Η ενότητα εμβαθύνει στις διαφοροποιημένες πτυχές της συνεργασίας του Καποδίστρια με τον Εϋνάρδο, ρίχνοντας φως στο σύνθετο μωσαϊκό των επιτυχιών και των αποτυχιών που καθόρισαν την ανασυγκρότηση του ελληνικού κράτους.⁴³ Οι αρχές του 19ου αιώνα σηματοδότησαν μια κρίσιμη περίοδο στην ελληνική ιστορία, καθώς το έθνος βγήκε από τα δεσμά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέσω του επίπονου Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας (1821-1829). Ωστόσο, η ευφορία της απελευθέρωσης επισκιάστηκε από τη σκληρή πραγματικότητα ενός έθνους σε ερείπια. Οι πόλεις βρίσκονταν σε ερείπια, η οικονομία είχε καταρρεύσει και το νεοσύστατο ελληνικό κράτος αντιμετώπιζε τη μνημειώδη πρόκληση της ανοικοδόμησης. Σε αυτό το ταραγμένο πλαίσιο, ο Ιωάννης Καποδίστριας, ένας έμπειρος διπλωμάτης και οραματιστής ηγέτης, ανέλαβε τα ηνία του ελληνικού κράτους. Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τον μετασηματιστικό ρόλο του Καποδίστρια και τη συνεργασία του με τον Γάλλο αρχιτέκτονα και πολεοδόμο Joseph-Marie-Eugène Eynardus στην ολοκληρωμένη ανοικοδόμηση του ελληνικού κράτους.⁴⁴

Για να κατανοήσει κανείς τις προσπάθειες ανασυγκρότησης, πρέπει να εμβαθύνει στον χαρακτήρα και το ιστορικό του Ιωάννη Καποδίστρια. Γεννημένος στην Κέρκυρα το 1776, ο Καποδίστριας είχε πολύπλευρη μόρφωση, σπουδάζοντας ιατρική και νομικά. Στην αρχή της καριέρας του εργάστηκε ως διπλωμάτης στην υπηρεσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, όπου τελειοποίησε την πολιτική του οξυδέρκεια και τις διπλωματικές του ικανότητες. Η βαθιά προσήλωση του Καποδίστρια στην ελληνική υπόθεση και η βαθιά κατανόηση της διεθνούς πολιτικής τον κατέστησαν φυσική επιλογή για να ηγηθεί των προσπαθειών ανοικοδόμησης.

Ο Ελληνικός Πόλεμος της Ανεξαρτησίας, το αποκορύφωμα δεκαετιών καταπίεσης υπό οθωμανική κυριαρχία, έδωσε το έναυσμα για την αλλαγή. Οι θυσίες του ελληνικού λαού κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν τεράστιες, αλλά το κόστος της απελευθέρωσης ήταν εμφανές στην ερήμωση που κάλυπτε το τοπίο.⁴⁵ Η ανάγκη για έναν ηγέτη ικανό να κατευθύνει το έθνος μέσα από τα ταραγμένα νερά της ανοικοδόμησης έγινε επιτακτική.

⁴³ Jean Gabriel Eynard, *ό.π.*, σ. 93.

⁴⁴ Τ. Ε. Ευαγγελίδου, *ό.π.*, σ. 40.

⁴⁵ Γ. Δ. Δημακόπουλος, *ό.π.*, σ. 87.

Εξίσου σημαντικό ρόλο έπαιξε η επαφή του με τον Joseph-Marie-Eugène Eynardus ο οποίος, αναδείχθηκε σε βασικό συνεργάτη του Καποδίστρια στις προσπάθειες ανασυγκρότησης του κράτους. Εκπαιδευμένος στις αρχές του Διαφωτισμού, ο Εϋνάρδος έφερε μαζί του πλούσιες γνώσεις στην αρχιτεκτονική, τον πολεοδομικό σχεδιασμό και τη δημόσια διοίκηση. Ο Εϋνάρδος αποτέλεσε στενό φίλο του και συνεργάτη για πολλά χρόνια. Η τεχνογνωσία του θα αποδεικνυόταν καθοριστική για την αναδιαμόρφωση του φυσικού και κοινωνικού τοπίου της μεταπολεμικής Ελλάδας. Μεγάλη ευαισθησία έδειξε και στο ζήτημα του Μεσολογγίου, ο Εϋνάρδος μαζί με τον Καποδίστρια έσπευσαν να βοήθησουν με κάθε τρόπο, προσπαθώντας να συγκεντρώσουν χρήματα από ευρωπαϊκές χώρες.⁴⁶

Ο Εϋνάρδος ήταν μία προσωπικότητα που φαίνεται να άντλησε έμπνευση από τον Καποδίστρια και να προσχώρησε στο κίνημα του φιλελληνισμού. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης προσέφερε αρκετές φορές σημαντικά χρηματικά ποσά στην Ελλάδα και υποστήριξε επανειλημμένα τους Έλληνες διπλωματικά.⁴⁷

Η ανοικοδόμηση του ελληνικού κράτους από τον Ιωάννη Καποδίστρια ήταν μια τεράστια πρόκληση, καθώς η χώρα βρισκόταν σε κατάσταση απόλυτου χάους μετά την Επανάσταση του 1821. Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση ήταν εξαιρετικά ασταθής, με την έλλειψη πόρων και τη διάλυση των θεσμών να αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην προσπάθεια δημιουργίας ενός σύγχρονου κράτους. Ο Καποδίστριας, ωστόσο, βρήκε έναν σημαντικό σύμμαχο στο πρόσωπο του Ελβετού τραπεζίτη και φιλέλληνα Ιωάννη-Γαβριήλ Εϋνάρδου. Ο Εϋνάρδος, με την οικονομική και τεχνοκρατική του εμπειρία, προσέφερε κρίσιμη βοήθεια τόσο σε υλικό όσο και σε συμβουλευτικό επίπεδο για την ανασυγκρότηση της χώρας.

Ο Εϋνάρδος, ήδη από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, είχε εκδηλώσει έντονο ενδιαφέρον για τον ελληνικό αγώνα, διοργανώνοντας εκστρατείες συγκέντρωσης οικονομικής βοήθειας από την Ευρώπη και συντονίζοντας τη διεθνή υποστήριξη προς την Ελλάδα. Όταν ο Καποδίστριας ανέλαβε Κυβερνήτης, η συνεργασία τους εντάθηκε, με τον Εϋνάρδο να προσφέρει πολύτιμη οικονομική στήριξη και να αναλαμβάνει τον ρόλο του χρηματοδότη και συμβούλου. Οι δύο άνδρες είχαν κοινό όραμα για την ανοικοδόμηση ενός ισχυρού και οργανωμένου ελληνικού κράτους, βασισμένου σε σύγχρονες διοικητικές και οικονομικές δομές.

⁴⁶ Κωνσταντίνος Α. Βακαλόπουλος, *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821. Συμβολή στην Ιστορία του Ελβετικού Φιλελληνισμού*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 42.

⁴⁷ Jean Gabriel Eynard, *On the centenary of his death, 1863-1963*, Historical Archive, Athens 1963, σ. 82.

Μέσω της συνεργασίας τους, ο Καποδίστριας κατάφερε να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για κρίσιμα έργα υποδομής και ανασυγκρότησης. Ο Εϋνάρδος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη συγκέντρωση κεφαλαίων από το εξωτερικό και στην οργάνωση της οικονομικής πολιτικής του κράτους. Συγκεκριμένα, βοήθησε στη χρηματοδότηση της ίδρυσης νοσοκομείων, σχολείων και άλλων δημοσίων υπηρεσιών, που ήταν απαραίτητα για τη σταθεροποίηση της κοινωνίας. Με την πολύτιμη βοήθειά του, ο Καποδίστριας μπόρεσε να προωθήσει το όραμά του για μια σύγχρονη, κεντρικά διοικούμενη πολιτεία, παρά τις πολλές δυσκολίες που αντιμετώπισε.

Η συμβολή του Εϋνάρδου δεν περιοριζόταν μόνο στη χρηματοδότηση, αλλά και στη μεταφορά τεχνογνωσίας και οργάνωσης που ήταν απαραίτητες για την επιτυχία του εγχειρήματος. Ως τραπεζίτης και άνθρωπος με εμπειρία στην οργάνωση οικονομικών και κρατικών υποθέσεων, προσέφερε κρίσιμες συμβουλές στον Καποδίστρια για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και την αναδιοργάνωση της διοίκησης. Χάρη στην υποστήριξη του Εϋνάρδου, ο Καποδίστριας κατάφερε να θέσει τα θεμέλια για την ανοικοδόμηση ενός σύγχρονου κράτους, παρά τις δυσκολίες που προέκυψαν από τις αντιδράσεις των τοπικών παραγόντων και τις οικονομικές ελλείψεις της εποχής.

Η γνωριμία του Εϋνάρδου με τον Καποδίστρια αποτέλεσε τη βασική αιτία της επαφής του πρώτου με τα ελληνικά πράγματα. Μέσω της επαφής αυτής άρχισε ουσιαστικά να πληροφορείται για τα δεινά του ελληνικού λαού. Ήδη από το δεύτερο μισό του 1821 είχε αρχίσει με πολύ πάθος και ενθουσιασμό να ασχολείται με την υπόθεση της ανεξαρτησίας της Ελλάδας. Για αυτόν τον λόγο προέβη σε φιλελληνικές εκδηλώσεις στη Γενεύη αλλά και αργότερα προχώρησε στην ίδρυση της Φιλελληνικής Επιτροπής Γενεύης, τον Αύγουστο του 1825.

Τότε ο δραστήριος αυτός άνθρωπος αποτέλεσε τον βασικό οργανωτή πολλών φιλελληνικών σωμάτων ανά την Ευρώπη. Πόλεις όπως, το Παρίσι, η Βέρνη, η Ζυρίχη, η Λωζάννη, το Βερολίνο, το Μόναχο βοηθούσαν οικονομικά και πληροφορούσαν την κοινή γνώμη για την υπόθεση του ελληνικού αγώνα. Μάλιστα, μαζί με τον Καποδίστρια διηύθυνε όλη τη στρατιωτική και οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα. Πολύ γρήγορα δηλαδή ο Εϋνάρδος μετατρέπεται σε έναν γενναιόδωρο χρηματοδότη του ελληνικού έθνους αλλά και διαφωτιστή του ελληνισμού.

Σε πολιτικό επίπεδο δεν σταμάτησε ποτέ να στηρίζει τον Καποδίστρια με κάθε μέσο. Προσπαθούσε συχνά να γράφει στον Τύπο, προκειμένου να

αποκαταστήσει την εικόνα του πολιτικού, την οποία συχνά οι πολιτικοί του αντίπαλοι προσπαθούσαν να χαλάσουν. Η αγγλική κυβέρνηση αντιμετώπιζε με αμφιβολία, καχυποψία και εχθρότητα τον Ιωάννη Καποδίστρια για τον λόγο αυτό στράφηκε προς τη Γαλλία. Οι δύο άντρες είχαν ως στόχο την έκδοση ενός δανείου αξίας 60 εκατομμυρίων φράγκων με εγγυητές τις μεγάλες δυνάμεις. Μέρος αυτού του δανείου ήθελε να το αξιοποιήσει παραγωγικά αλλά και να βελτιώσει την εικόνα της χώρας. Παράλληλα με τη βοήθεια του Εϋνάρδου ερευνούσε το ίδιο θέμα με τραπεζίτες ανά την Ευρώπη. Απόδειξη σημαντικής βοήθειας του Εϋνάρδου αποτελεί το γεγονός πως όταν καθυστερούσαν οι Ευρωπαίοι τις συμφωνημένες δόσεις, ο ίδιος έδινε προκαταβολές στον Καποδίστρια για να μπορέσει να συνεχίσει το έργο του. Για το διάστημα από το 1830-1831 τα χρηματικά ποσά που είχε προσφέρει ανέρχονταν στο ένα εκατομμύριο φράγκα. Όταν το 1829 η Γαλλία και η Ρωσία αρνήθηκαν τελικά τη διαπραγμάτευση, ο Εϋνάρδος έδωσε το ποσό των 1.500.00 φράγκων.

Ο Καποδίστριας και ο Εϋνάρδος σχημάτισαν μια δυναμική σύμπραξη που συνδύαζε το πολιτικό όραμα με την αρχιτεκτονική εμπειρογνομosύνη. Αναγνωρίζοντας την αλληλεξάρτηση της πολιτικής σταθερότητας και της φυσικής ανασυγκρότησης, το δίδυμο ξεκίνησε μια φιλόδοξη ατζέντα για την ανοικοδόμηση των ελληνικών πόλεων, τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και τη δημιουργία θεσμών που θα έθεταν τα θεμέλια για ένα λειτουργικό κράτος. Η συνεργασία αυτή ξεπερνούσε την απλή ανοικοδόμηση κτιρίων- είχε ως στόχο την καλλιέργεια της αίσθησης της εθνικής ταυτότητας και της ενότητας μεταξύ του καταπονημένου από τον πόλεμο πληθυσμού.

Οι αρχιτεκτονικές ικανότητες του Εϋνάρδου χρησιμοποιήθηκαν για τον επανασχεδιασμό των ελληνικών πόλεων, ενσωματώνοντας τις σύγχρονες αρχές του πολεοδομικού σχεδιασμού. Οι δρόμοι διευρύνθηκαν, δημιουργήθηκαν πλατείες και κατασκευάστηκαν δημόσια κτίρια με ένα μείγμα νεοκλασικών και μοντέρνων αρχιτεκτονικών ρυθμών. Η αναμόρφωση των υποδομών ήταν εκτεταμένη, εστιάζοντας στην κατασκευή δρόμων, γεφυρών και δικτύων επικοινωνίας για τη σύνδεση ετερόκλητων περιοχών της χώρας.

Παρά τις μετασχηματιστικές τους προσπάθειες, ο Καποδίστριας και ο Εϋνάρδος αντιμετώπισαν σημαντικές προκλήσεις και αντιδράσεις. Οι παραδοσιακοί αντιστάθηκαν στις σαρωτικές αλλαγές, θεωρώντας τις ως απόκλιση από τις ελληνικές παραδόσεις. Οι περιφερειακές αντιπαλότητες και οι εξωτερικές πιέσεις προσέθεσαν πολυπλοκότητα στη διαδικασία ανασυγκρότησης, δοκιμάζοντας την ανθεκτικότητα

του συνεργατικού τους οράματος.⁴⁸ Έτσι λοιπόν, σημειώθηκαν αντιδράσεις σε όσους ήθελαν την πολιτική των αλλαγών που έφερε ο Καποδίστριας με τον Εϋνάρδο καθώς και σε όσους υπηρετούσαν την ελληνική παράδοση χωρίς ρίσκα και μεγάλες διαδικασίες ανασυγκρότησης.

Καθώς προχωρούσε η θητεία του Καποδίστρια, ο αντίκτυπος των συνεργατικών προσπαθειών του ίδιου και του Ευνάρδου άρχισε να υλοποιείται. Η Ελλάδα βγήκε από τη σκιά του πολέμου ως ένα σύγχρονο κράτος με αναζωογονημένη ταυτότητα. Η κληρονομιά του έργου τους διήρκεσε, διαμορφώνοντας την πορεία της ελληνικής πολιτικής, της κοινωνίας και της αστικής ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια. Η συνεργατική σύμπραξη μεταξύ ενός οραματιστή πολιτικού και ενός αρχιτέκτονα της προόδου άφησε ένα ανεξίτηλο σημάδι στην ιστορία του έθνους.

Μετά τον θάνατο, μάλιστα του Καποδίστρια Ο Εϋνάρδος προσέφερε σημαντικά στη συγκρότηση της ελληνικής οικονομίας, καθώς συνέβαλε στην Ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας Ελλάδος.⁴⁹ Υποστήριξε μάλιστα τους Έλληνες σε οικονομικές υποθέσεις και στις υπερβολικές επιταγές της Αγγλίας εις βάρος του ελληνικού έθνους. Ο φιλελληνισμός του εκδηλώνεται για μια ακόμη φορά, όταν το 1847 αποπλήρωσε το μισό δάνειο που είχε πάρει η Ελλάδα από το 1832 από την Αγγλία, ένα δηλαδή ποσό του μισού εκατομμυρίου χρυσά φράγκα.⁵⁰

Έτσι λοιπόν βλέπουμε πως ο Εϋνάρδος συνέβαλε σημαντικά σε πολλούς τομείς της ελληνικής ανοικοδόμησης. Η προσφορά του ήταν και οικονομική, όταν κατά το 1829, έδωσε 700.000 φράγκα στο ελληνικό κράτος ως μέρος της προκαταβολής του δανείου που είχε συμφωνήσει με τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Αναλογιζόμενοι τις συλλογικές προσπάθειες του Καποδίστρια και του Eunardus, γίνεται φανερό ότι ενώ σημειώθηκαν πολλές επιτυχίες, οι προκλήσεις και οι αποτυχίες σημάδεψαν επίσης το ταξίδι τους. Η λεπτή ισορροπία μεταξύ παράδοσης και προόδου, τοπικής αυτονομίας και συγκεντρωτισμού, οικονομικής αναζωογόνησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης αποτελούσε επίμονη πρόκληση.

⁴⁸ Κωνσταντίνος Α. Βακαλόπουλος, *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821. Συμβολή στην Ιστορία του Ελβετικού Φιλελληνισμού*, ό.π., σ. 47.

⁴⁹ Μια δεκαετία περίπου αργότερα, δηλαδή κατά τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα, μαζί με τον Ηπειρώτη έμπορο Γεώργιο Σταύρο θα προχωρήσει στην Ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας (1841). Ιωάννης- Γαβριήλ Εϋνάρδος, *Οραματιστής και κύριος συντελεστής της Ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα 1999, σ. 63.

⁵⁰ Όθων Τσουνάκος, *Δραχμούλα μου καλό σου ταξίδι...*, Αθήνα 2000.

Εκτός από την οικονομική βοήθεια που προσέφερε, συνέβαλε και στη λύση διπλωματικών προβλημάτων, καθώς επηρέασε τις αποφάσεις του Λονδίνου το 1827 και του Παρισιού το 1829-1830. Η στήριξή του προς τον φίλο του ήταν τόσο μεγάλη που σε κάθε περίπτωση θεωρούσε εκείνον ως τον μοναδικό αρμόδιο πρωθυπουργό για τη χώρα. Μετά τη δολοφονία του, μάλιστα συντετριμμένος συνέχισε να υποστηρίζει τα ελληνικά συμφέροντα, ως χρέος απέναντι στη μνήμη του φίλου του.

Γ' Κεφάλαιο

Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η Αρχαία Ελλάδα

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, πολιτικός και διπλωμάτης απaráμιλλου διαμετρήματος, ήταν βαθιά ερωτευμένος με την πλούσια αρχαιοελληνική κληρονομιά. Η αγάπη του για την αρχαία Ελλάδα μπορεί να ανιχνευθεί στα χρόνια της διαπαιδαγώγησής και εκπαίδευσής του. Γεννημένος σε μια ταραγμένη εποχή, όπου ο απόηχος του Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας αντηχούσε στο έθνος, ο Καποδίστριας ανέπτυξε έντονη συνείδηση των ιστορικών αγώνων και θριάμβων του λαού του. Αυτή η πρώιμη έκθεση στις ηρωικές αφηγήσεις της αρχαίας Ελλάδας φύτεψε τους σπόρους μιας αγάπης που θα αναπτυσσόταν και θα άνθιζε καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Ο Καποδίστριας φροντίζει την χώρα και βασιίζεται σε αξίες της Ελευθερίας, της Ανεξαρτησίας και της Δημοκρατίας.⁵¹

Δεν μπορεί κανείς να κατανοήσει πλήρως την αγάπη του Καποδίστρια για την αρχαία Ελλάδα χωρίς να εμβαθύνει στην εκπαίδευσή του. Μεγαλωμένος σε μια εποχή που οι κλασικές σπουδές αποτελούσαν τον ακρογωνιαίο λίθο της πνευματικής ανάπτυξης των διανοουμένων, ο Καποδίστριας βυθίστηκε στα έργα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και άλλων μεγάλων φιλοσόφων της αρχαιότητας. Η διαχρονική σοφία που ενσωματώθηκε σε αυτά τα κείμενα έγινε ο θεμέλιος λίθος της πνευματικής του βάσης, επηρεάζοντας όχι μόνο τη φιλοσοφική του αντίληψη αλλά και την προσέγγισή του στη διακυβέρνηση του κράτους.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ως πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, είχε βαθιά επίγνωση της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς της Αρχαίας Ελλάδας. Γεννημένος και μεγαλωμένος μέσα στον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό, ο Καποδίστριας ήταν επηρεασμένος από τις αρχές και τις αξίες που πρέσβευαν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι, όπως η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η δημοκρατία. Ο θαυμασμός του για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό την πολιτική του σκέψη και το όραμά του για το μέλλον του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Θεωρούσε την αρχαία ελληνική κληρονομιά ως θεμέλιο πάνω στο οποίο θα έπρεπε να οικοδομηθεί το σύγχρονο ελληνικό κράτος.

Η σύνδεση του Καποδίστρια με την Αρχαία Ελλάδα εκφράστηκε επίσης μέσα από την επιθυμία του να αναδείξει τον πολιτισμό και τις αξίες του αρχαίου κόσμου,

⁵¹ Αναστάσιος Συριανός, «Το όραμα του Καποδίστρια για την Ελλάδα», στην ιστοσελίδα: *HEA+HΘΣ*, 2021, διαθέσιμο στο: <https://1821.com.gr/blog/>, (ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023).

καθώς πίστευε ότι η αναγέννηση της σύγχρονης Ελλάδας δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την αναβίωση της πνευματικής της κληρονομιάς. Στον τομέα της εκπαίδευσης, έδωσε μεγάλη έμφαση στη μελέτη των κλασικών κειμένων και στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Επιδίωξε την ίδρυση σχολείων και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων όπου οι νέοι Έλληνες θα μπορούσαν να μάθουν για την ιστορία και τις αξίες των προγόνων τους, προωθώντας παράλληλα τον εκσυγχρονισμό και τις επιστημονικές γνώσεις της εποχής.

Πέρα από την εκπαιδευτική πολιτική, ο Καποδίστριας έβλεπε την πολιτική του πορεία ως μια αναβίωση των αρχαίων αξιών, ιδιαίτερα της έννοιας της δικαιοσύνης και της συλλογικής ευθύνης. Αν και το πολιτικό σύστημα που οραματιζόταν δεν ήταν δημοκρατία με τη σύγχρονη έννοια, είχε σαφείς επιρροές από τα αρχαία ελληνικά πολιτεύματα. Επιδίωκε να θεμελιώσει έναν ισχυρό και ηθικό κεντρικό κυβερνητικό μηχανισμό, που θα βασιζόταν στην υπηρετήση του γενικού συμφέροντος, όπως το είχαν ορίσει οι μεγάλοι πολιτικοί στοχαστές της αρχαιότητας. Οι διοικητικές και δικαστικές μεταρρυθμίσεις του αντανακλούσαν αυτή την επιθυμία να ενσωματώσει αξίες του αρχαίου κόσμου στη σύγχρονη διακυβέρνηση.

Η πολιτιστική αναβίωση που οραματίστηκε ο Καποδίστριας δεν ήταν μόνο μια επιστροφή στις ρίζες του αρχαίου ελληνικού πνεύματος, αλλά και μια προσπάθεια να συνδέσει την Ελλάδα με τον υπόλοιπο κόσμο. Κατά την αντίληψή του, η αρχαία ελληνική κληρονομιά ήταν παγκόσμια και μπορούσε να λειτουργήσει ως γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Γι' αυτό, ο Καποδίστριας προωθούσε την ιδέα ότι το ελληνικό κράτος δεν ήταν απλώς ένας γεωγραφικός χώρος, αλλά ο διάδοχος ενός παγκόσμιου πολιτισμού με κεντρικό ρόλο στην ιστορία της ανθρωπότητας. Μέσα από την ενίσχυση του πνευματικού και πολιτιστικού χαρακτήρα της σύγχρονης Ελλάδας, φιλοδοξούσε να επαναφέρει τη χώρα σε μια θέση σεβασμού στη διεθνή σκηνή, αντλώντας έμπνευση από τα επιτεύγματα της Αρχαίας Ελλάδας.

Για τον Καποδίστρια, οι αξίες και η ηθική που είχαν αναδυθεί από την αρχαία Ελλάδα δεν ήταν μόνο κατάλοιπα του παρελθόντος αλλά και οι κατευθυντήριες αρχές της σύγχρονης διακυβέρνησης. Θεωρούσε τα ιδανικά της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης και της πολιτικής ευθύνης ως απαραίτητα συστατικά μιας ακμάζουσας κοινωνίας. Οι αρχαίες πόλεις-κράτη χρησίμευαν τόσο ως πηγή έμπνευσης όσο και ως ηθική πυξίδα, καθοδηγώντας τον Καποδίστρια στην επιδίωξή του για μια δίκαιη και ενωμένη Ελλάδα.

Ο Καποδίστριας ως έμπειρος διπλωμάτης, χρησιμοποίησε επιδέξια τον φιλελληνισμό - τον ένθερμο θαυμασμό για τον ελληνικό πολιτισμό - για να συγκεντρώσει διεθνή υποστήριξη για την ελληνική υπόθεση. Μεγάλος του στόχος ήταν να επεκτείνει ακόμα και τα σύνορα της χώρας. Οι διπλωματικές του προσπάθειες διαπνέονταν από αναφορές στην κλασική κληρονομιά, απευθυνόμενες στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και της Ελλάδας.⁵² Με τον τρόπο αυτό, ο Καποδίστριας προσπάθησε να τοποθετήσει την Ελλάδα όχι απλώς ως ένα αγωνιζόμενο έθνος, αλλά ως νόμιμο κληρονόμο της δόξας του ένδοξου παρελθόντος της. Το όραμα του Καποδίστρια ήταν γεμάτο από φιλοδοξίες και αγάπη προς την πατρίδα, γεγονός το οποίο φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«...ή βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ κόμης Καποδίστριας θέλει νὰ στηρίξῃ ἐκ νέου τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δόξαν τῶν συμπατριωτῶν του εἶναι ἡ ἀπόλυτος πολιτικὴ αὐτονομία τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ κηρυχθῇ ὁμοφώνως ὑφ' ὄλων τῶν Δυνάμεων χώρα ἀφιερωμένη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν διαφώτισιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ἔδαφός της νὰ κηρυχθῇ ἐκ τῶν ἔξω ἀπρόσβλητον, ἐσωτερικῶς δὲ νὰ κρατηθῇ μακρὰν πάσης ξένης ἀναμίξεως. Κειμένη μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, εὐκόλως θὰ κατανοῇ ἡ Ἑλλὰς τὸ νόημα τῆς μυστικοπαθοῦς ζωῆς τῆς Ἀνατολῆς, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν θὰ δέχεται τὸ ἐκλεπτυσμένον πνεῦμα τῶν Εὐρωπαίων, δημιουργοῦσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα σωτήριον ἰσορροπίαν».⁵³

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, πέρα από τον θαυμασμό του για την Αρχαία Ελλάδα, θεωρούσε ότι η κληρονομιά της αποτελούσε τη βάση για την πολιτική και πνευματική αναγέννηση του ελληνικού έθνους. Η Αρχαία Ελλάδα, με τη φιλοσοφία, τη δημοκρατία και τα πολιτιστικά της επιτεύγματα, ήταν για τον Καποδίστρια ένα πρότυπο προς μίμηση, καθώς πίστευε ότι η αναβίωση αυτών των ιδεών θα μπορούσε να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη για την ανόρθωση του νέου ελληνικού κράτους. Αν και η Ελλάδα του 19ου αιώνα αντιμετώπιζε τεράστιες προκλήσεις, όπως φτώχεια, έλλειψη υποδομών και πολιτική αστάθεια, ο Καποδίστριας πίστευε ότι η σύνδεση με τις αρχαίες ρίζες θα ενίσχυε την εθνική ταυτότητα και θα έδινε στους Έλληνες το κίνητρο να ξαναχτίσουν το κράτος τους.

⁵² Χαράλαμπος Φεΐδας, «Το όραμα του Καποδίστρια για τα πρώτα σύνορα της Ελλάδας» στην ιστοσελίδα: *Anatropi News*, 22/2/2023, διαθέσιμο στο: <https://www.anatropinews.gr/2023/02/22/>, (ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023).

⁵³ Πολ. Ενεπεκίδης, *Ρήγας, Υψηλάντης, Καποδίστριας: έρευνα εις τα αρχεία της Αυστρίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδος*, Αθήνα 1965, σσ. 196-197.

Η αναφορά στην Αρχαία Ελλάδα ήταν επίσης σημαντική για τον Καποδίστρια στην προσπάθειά του να εδραιώσει την Ελλάδα στη διεθνή σκηνή. Η Ευρώπη του 19ου αιώνα βρισκόταν σε μια περίοδο όπου το ενδιαφέρον για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό είχε αναβιώσει, χάρη στις επιρροές του Διαφωτισμού και του ρομαντισμού. Ο Καποδίστριας εκμεταλλεύτηκε αυτή τη συγκυρία, προβάλλοντας την Ελλάδα ως τον διάδοχο του κλασικού πολιτισμού και ως έναν λαό που προσπαθεί να επανακτήσει τη χαμένη του αίγλη. Μέσω αυτής της στρατηγικής, κατάφερε να κερδίσει τη συμπάθεια και τη στήριξη πολλών Ευρωπαίων φιλελλήνων, όπως ο Λόρδος Βύρωνας και ο Εϋνάρδος, οι οποίοι είδαν στο ελληνικό ζήτημα την αναγέννηση ενός έθνους με τεράστια ιστορική σημασία.

Η έμφαση του Καποδίστρια στην Αρχαία Ελλάδα είχε επίσης παιδευτικό χαρακτήρα. Πίστευε ότι οι νέες γενιές Ελλήνων θα έπρεπε να διδαχθούν τις αξίες και τα επιτεύγματα των αρχαίων προγόνων τους, ώστε να αποκτήσουν μια ισχυρή αίσθηση εθνικής υπερηφάνειας και να εμπνευστούν από τα πρότυπα του παρελθόντος. Γι' αυτόν τον λόγο, έδωσε μεγάλη σημασία στην ίδρυση σχολείων, όπου η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής ιστορίας και φιλοσοφίας κατείχε κεντρικό ρόλο. Με αυτόν τον τρόπο, ο Καποδίστριας φιλοδοξούσε να δημιουργήσει πολίτες που θα είχαν επίγνωση της κληρονομιάς τους και θα ήταν ικανοί να συμβάλλουν στην οικοδόμηση ενός σύγχρονου και ισχυρού ελληνικού κράτους.

Τέλος, η σύνδεση του Καποδίστρια με την Αρχαία Ελλάδα δεν ήταν μόνο θεωρητική αλλά και πρακτική. Στην πολιτική του διακυβέρνηση, επιδίωκε να ενσωματώσει αρχαίες αξίες όπως η ευνομία, η δικαιοσύνη και η δημόσια αρετή. Εμπνεόμενος από τις ιδέες των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, ο Καποδίστριας έθεσε ως προτεραιότητα τη διαφάνεια και την ηθική στη διοίκηση, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσε να διασφαλίσει την κοινωνική συνοχή μέσω ενός συγκεντρωτικού και καλά οργανωμένου κράτους. Παρά τις αντιξοότητες και την αντίσταση που συνάντησε, η προσπάθειά του να συνδυάσει τις αρχές της αρχαίας ελληνικής σκέψης με τις σύγχρονες πολιτικές προκλήσεις υπήρξε καθοριστική για την πορεία της νεότερης Ελλάδας.

Ως ο πρώτος αρχηγός κράτους της ανεξάρτητης Ελλάδας, ο Καποδίστριας αντιμετώπισε το δύσκολο έργο της οικοδόμησης του έθνους. Ατάραχος από το μέγεθος της πρόκλησης, βασίστηκε στα οργανωτικά πλαίσια της ελληνικής αρχαιότητας για να διαμορφώσει το εκκολαπτόμενο ελληνικό κράτος. Η αναβίωση του μοντέλου της πόλης-κράτους, αν και σε τροποποιημένη μορφή, αντανάκλασε

την πίστη του στις αποκεντρωμένες δομές διακυβέρνησης που χαρακτήριζαν τα αρχαία πολιτεύματα.

Η αγάπη του Καποδίστρια για την Αρχαία Ελλάδα εκφράστηκε όχι μόνο στην πολιτική του δράση αλλά και στους συμβολισμούς που αγκάλιασε. Η χρήση κλασικών μοτίβων στο εθνικό έμβλημα, τον φοίνικα που αναγεννάται από τις στάχτες, λειτούργησε ως μια συγκλονιστική μεταφορά για την αναγέννηση της Ελλάδας. Η επιλογή τέτοιων συμβόλων ήταν ένας σκόπιμος φόρος τιμής στο διαρκές πνεύμα ανθεκτικότητας και αναγέννησης που ενυπάρχει στην ελληνική παράδοση.

Ακόμη και μετά την τραγική δολοφονία του Καποδίστρια το 1831, η κληρονομιά του διήρκεσε, αφήνοντας ανεξίτηλο σημάδι στην πορεία της ελληνικής ιστορίας. Η αγάπη του για την αρχαία Ελλάδα, μακριά από μια φευγαλέα φαντασίωση, έγινε αναπόσπαστο μέρος της εθνικής ταυτότητας. Οι μετέπειτα ηγέτες εμπνεύστηκαν από το όραμα του Καποδίστρια, διαιωνίζοντας τη σύνδεση του σύγχρονου ελληνικού κράτους με τις κλασικές του ρίζες.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, αναγνωρίζοντας τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αρχαίας Ελλάδας για την εθνική ταυτότητα, προώθησε ενεργά την ανάδειξη των αρχαίων μνημείων και της αρχαίας τέχνης. Επιδίωξε να αναδείξει την ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας του μέσω εκδηλώσεων και έργων που θα ενίσχυαν την εθνική υπερηφάνεια. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχαίοι ναοί και οι ιστορικοί τόποι αποκτούσαν νέα σημασία, καθώς θεωρούνταν σύμβολα της διαχρονικής ελληνικής ταυτότητας. Με τη βοήθεια αρχαιολόγων και καλλιτεχνών, ο Καποδίστριας προσπάθησε να επαναφέρει την αίγλη του αρχαίου πολιτισμού και να τονώσει το αίσθημα της ενότητας μεταξύ των Ελλήνων.

Ο Καποδίστριας είδε την επανάσταση των Ελλήνων όχι μόνο ως έναν αγώνα για ανεξαρτησία, αλλά και ως μια αναβίωση των αρχαίων αξιών. Πίστευε ότι οι Έλληνες έπρεπε να ανακτήσουν τη σύνδεσή τους με τον πολιτισμό και την ιστορία τους για να αναδείξουν τη νέα τους ταυτότητα στον κόσμο. Αυτό το όραμα επηρεάστηκε από το κίνημα του Ρομαντισμού, που εστίαζε στη σύνθεση του παρελθόντος με το παρόν, και ο Καποδίστριας επιχείρησε να υιοθετήσει μια πολιτική που θα αναδείκνυε τα αρχαία ελληνικά ιδεώδη στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Έτσι, οι παραδόσεις και οι αξίες της Αρχαίας Ελλάδας έγιναν μέρος της νεοελληνικής κουλτούρας, ενισχύοντας το αίσθημα του ανήκειν.

Μια άλλη πτυχή της σύνδεσης του Καποδίστρια με την Αρχαία Ελλάδα ήταν η έμφαση στη δικαιοσύνη και την ηθική στην πολιτική. Επηρεασμένος από τους

αρχαίους φιλόσοφους όπως ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης, ο Καποδίστριας επιχείρησε να εισάγει αρχές διακυβέρνησης που θα εξασφάλιζαν την ευημερία των πολιτών και τη δίκαιη κατανομή των πόρων. Η έμφαση στην κοινότητα και τη συλλογική ευθύνη, που χαρακτηρίζει πολλές από τις αρχαίες ελληνικές αξίες, αποτέλεσε θεμέλιο της πολιτικής του φιλοσοφίας. Αυτή η ηθική προσέγγιση επιδιώκει τη διασφάλιση της διαφάνειας και της ακεραιότητας στη διοίκηση, μια ανάγκη που ήταν επιτακτική σε μια χώρα που μόλις είχε βγει από μια επανάσταση.

Ωστόσο, οι προσπάθειες του Καποδίστρια να συνδυάσει την κληρονομιά της Αρχαίας Ελλάδας με τις σύγχρονες απαιτήσεις της διακυβέρνησης δεν ήταν πάντοτε αποδεκτές. Η αντίσταση από πολιτικές ομάδες που είχαν διαφορετικές απόψεις για το μέλλον της χώρας και οι κοινωνικές αντιπαραθέσεις περιορίζουν συχνά την ικανότητά του να υλοποιήσει το όραμά του. Παρ' όλα αυτά, η επιμονή του στη σύνθεση του παρελθόντος με το παρόν αποτέλεσε παράδειγμα για τις επόμενες γενιές Ελλήνων ηγετών. Η διαρκής αναφορά στην Αρχαία Ελλάδα, στην εκπαίδευση, την πολιτική και την τέχνη, διασφάλισε ότι οι αξίες και οι παραδόσεις των προγόνων δεν θα ξεχαστούν, αλλά θα παραμείνουν ενεργές στην ελληνική κοινωνία και πολιτισμό.

Η κληρονομιά του Ιωάννη Καποδίστρια ως πολιτικού και διακυβερνήτη αναγνωρίζεται σήμερα ως πολύτιμη. Παρόλο που οι προσπάθειές του συναντήθηκαν με προκλήσεις και αμφισβητήσεις, η σύνδεσή του με την Αρχαία Ελλάδα και η επιδίωξή του να αντλήσει διδάγματα από το παρελθόν παραμένουν σημαντικές για την κατανόηση της διαμόρφωσης της νεότερης ελληνικής ταυτότητας. Μέσα από τη δράση του, ο Καποδίστριας ενέπνευσε πολλές γενιές Ελλήνων να επαναξιολογήσουν και να επανασυνδεθούν με τις ρίζες τους, συμβάλλοντας στη διατήρηση και την εξέλιξη της ελληνικής κουλτούρας και του ελληνικού πνεύματος.

Δ' Κεφάλαιο

Η πολιτική του Καποδίστρια στον τομέα των γραμμάτων και του πολιτισμού

Ο Ιωάννης Καποδίστριας αναγνώριζε τη σημασία των γραμμάτων και του πολιτισμού για την ανόρθωση της νεοσύστατης ελληνικής κοινωνίας. Πίστευε ότι η εκπαίδευση ήταν το θεμέλιο για την πνευματική και πολιτική αναγέννηση της χώρας, και γι' αυτό εστίασε την πολιτική του στο να διασφαλίσει την πρόσβαση στη γνώση για όλους τους Έλληνες. Ο Καποδίστριας υποστήριξε την ίδρυση σχολείων, πανεπιστημίων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να ενισχύσει την εκπαίδευση και να προωθήσει τις αξίες του ελληνικού πολιτισμού. Μέσα από αυτά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι νέοι Έλληνες θα μπορούσαν να μάθουν τη γλώσσα, την ιστορία και τη φιλοσοφία της Αρχαίας Ελλάδας, αποκτώντας έτσι μια ισχυρή αίσθηση εθνικής ταυτότητας.

Η πολιτική του Καποδίστρια περιλάμβανε επίσης την υποστήριξη των γραμμάτων και των τεχνών. Καθώς η Ελλάδα αναζητούσε την πολιτιστική της ταυτότητα, ο Καποδίστριας ενθάρρυνε τη δημιουργία και την αναγνώριση καλλιτεχνικών έργων που θα αντλούσαν έμπνευση από την αρχαία κληρονομιά. Διεξήγαγε εκδηλώσεις και συνέδρια που επικεντρώνονταν στην ανάδειξη των Ελλήνων ποιητών, καλλιτεχνών και στοχαστών, προωθώντας τη συζήτηση γύρω από την ελληνική λογοτεχνία και τέχνη. Η υποστήριξή του σε δημιουργίες που ενσωμάτωναν αρχαία ελληνικά στοιχεία όχι μόνο προώθησε τον πολιτισμό, αλλά και ενίσχυσε τη συνείδηση των πολιτών σχετικά με τη σημαντική κληρονομιά τους.

Πέρα από την εκπαίδευση και την τέχνη, ο Καποδίστριας εργάστηκε και για την ανασυγκρότηση της γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό, προώθησε τη διδασκαλία της καθαρεύουσας, μιας γλώσσας που συνδύαζε στοιχεία από την αρχαία ελληνική και τη δημοτική, προκειμένου να διατηρηθεί η γλωσσική σύνδεση με το παρελθόν. Η γλώσσα ήταν για τον Καποδίστρια ένα εργαλείο πολιτιστικής ταυτότητας, και η ενίσχυση της διδασκαλίας της καθαρεύουσας θεωρούνταν απαραίτητη για τη δημιουργία μιας ενωμένης εθνικής συνείδησης. Μέσω της γλώσσας, οι πολίτες θα μπορούσαν να ανακαλύψουν τις ρίζες τους και να συμμετάσχουν ενεργά στην πολιτιστική αναγέννηση της χώρας.

Η πολιτική του Καποδίστρια στον τομέα των γραμμάτων και του πολιτισμού ήταν, συνεπώς, ένα σημαντικό κομμάτι της ευρύτερης στρατηγικής του για την

ανασυγκρότηση του ελληνικού κράτους. Συνδυάζοντας την εκπαίδευση, την τέχνη και τη γλώσσα, ο Καποδίστριας προσπάθησε να δημιουργήσει ένα πολιτιστικό κίνημα που θα προάγει την εθνική ταυτότητα και θα ενισχύσει τη συνοχή της ελληνικής κοινωνίας. Παρά τις προκλήσεις και τις αντιδράσεις που αντιμετώπισε, οι προσπάθειές του για την προώθηση των γραμμάτων και του πολιτισμού παραμένουν σημαντικές στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας, καθιστώντας τον έναν από τους πιο emblematicούς ηγέτες της εποχής.

4.1 Η δημιουργία κοινωνικού και πολιτιστικού κέντρου στην Αίγινα

Το καλοκαίρι του 1828, το νησί της Αίγινας βρέθηκε στο επίκεντρο ενός ιστορικού γεγονότος. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, αποφάσισε να μετατρέψει το νησί σε πολιτιστικό κόμβο, πρωτοστατώντας σε μια πρωτοβουλία που θα προωθούσε την πολιτιστική κληρονομιά και την εκπαίδευση στο νεαρό ελληνικό κράτος.

Η Αίγινα επιλέχθηκε ως πολιτιστικό κέντρο για διάφορους στρατηγικούς λόγους. Το νησί φημιζόταν για την ιστορία, τον πολιτισμό και την εξαιρετική νεοκλασική αρχιτεκτονική των κτιρίων του. Επιπλέον, η Αίγινα βρισκόταν σε στρατηγική θέση, κοντά στην Αθήνα και ήταν εύκολα προσβάσιμη από διάφορα μέρη της χώρας.

Το όραμα του Καποδίστρια για την Αίγινα ως πολιτιστικό κέντρο δεν αφορούσε μόνο τη διατήρηση του παρελθόντος αλλά και την καλλιέργεια του μέλλοντος. Πίστευε ότι επενδύοντας στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την πνευματική ανάπτυξη, η Ελλάδα θα μπορούσε να οικοδομήσει μια ευημερούσα και φωτισμένη κοινωνία, ικανή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

Η πρωτοβουλία του Ιωάννη Καποδίστρια να μετατρέψει την Αίγινα σε πολιτιστικό κέντρο ήταν μια απόδειξη της οραματικής ηγεσίας και της δέσμευσής του για την προώθηση της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της πνευματικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Οι προσπάθειές του έθεσαν τα θεμέλια για την πολιτιστική αναγέννηση της Αίγινας και άφησαν μια διαρκή κληρονομιά που συνεχίζει να εμπνέει και να εμπλουτίζει την πολιτιστική ζωή του νησιού και του έθνους στο σύνολό του. Μέσα από αυτή την προσπάθεια δέχτηκε την προσφορά και τη βοήθεια ενός σημαντικού ανθρώπου που συνέβαλε αποτελεσματικά στο έργο του.

Σε αυτή του την προσπάθεια συνέβαλε αποτελεσματικά ο στενός του φίλος και συνεργάτης, Μουστοξύδης.⁵⁴ Ο Ανδρέας Μουστοξύδης, Έλληνας ιστορικός και αρχαιολόγος, συνέβαλε σημαντικά στη διάσωση των αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργίας του Ιωάννη Καποδίστρια, του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας μετά την ανεξαρτησία της. Ο Μουστοξύδης διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πολιτιστικού τοπίου του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και συνεργάστηκε στενά με τον Καποδίστρια σε προσπάθειες που αφορούσαν τη μελέτη, την προστασία και τη διατήρηση των ελληνικών αρχαιοτήτων. Ακολουθούν διάφοροι τρόποι με τους οποίους ο Ανδρέας Μουστοξύδης συνέβαλε σε αυτές τις προσπάθειες:⁵⁵

Ο Ανδρέας Μουστοξύδης ήταν ιδρυτικό μέλος της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, που ιδρύθηκε το 1837. Η εταιρεία διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη συστηματική μελέτη και διατήρηση των ελληνικών αρχαιοτήτων. Ο Μουστοξύδης, μαζί με άλλους μελετητές και διανοούμενους της εποχής, οραματίστηκε την εταιρεία ως μέσο για την προώθηση της αρχαιολογικής έρευνας, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των μελετητών και την υπεράσπιση της προστασίας των αρχαίων μνημείων.

Ο Μουστοξύδης δεσμεύτηκε να τεκμηριώνει τα ευρήματα των αρχαιολογικών ανασκαφών και να μοιράζεται τη γνώση αυτή με το ευρύτερο κοινό. Οι δημοσιεύσεις και τα συγγράμματά του, συμπεριλαμβανομένων εκθέσεων για ανασκαφές και μελετών αρχαίων αντικειμένων, συνέβαλαν στη διάδοση της αρχαιολογικής γνώσης. Αυτή η τεκμηρίωση όχι μόνο εμπλούτισε την επιστημονική κατανόηση αλλά και ευαισθητοποίησε για τη σημασία της αρχαίας κληρονομιάς της Ελλάδας.

Κατανοώντας την ανάγκη διαμόρφωσης του νομικού πλαισίου προστασίας των αρχαίων μνημείων, ο Μουστοξύδης, μαζί με τους συγχρόνους του, υποστήριξε τη νομοθεσία που θα διασφάλιζε την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας. Οι προσπάθειές του συνέβαλαν στην ανάπτυξη των πρώτων νόμων που αποσκοπούσαν στην προστασία και τη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων και αντικειμένων.

⁵⁴ Δημήτρης Καμπουράκης, «Ανδρέας Μουστοξύδης: Ο άνθρωπος που έσωσε την Ακρόπολη», στην ιστοσελίδα *Newsit*, 6/4/2019, διαθέσιμο στο: <https://www.newsit.gr/mia-stagona-istoria/andreas-moustoksydis-o-anthropos-pou-esose-tin-akropoli-6/2753097/>, (ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023).

⁵⁵ Δημήτρης Καμπουράκης, *ό.π.*

Ο Ανδρέας Μουστοξύδης συνεργάστηκε στενά με τον Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος και ο ίδιος είχε έντονο ενδιαφέρον για τη διατήρηση του πολιτισμού. Ο Καποδίστριας αναγνώρισε τη σημασία επιστημόνων όπως ο Μουστοξύδης στις προσπάθειες για την καταγραφή και την προστασία των ελληνικών αρχαιοτήτων.⁵⁶ Η συνεργασία μεταξύ του Καποδίστρια και του Μουστοξύδη αντανακλούσε ένα κοινό όραμα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ως αναπόσπαστο μέρος της οικοδόμησης ενός σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Ο Μουστοξύδης, μέσω του αρχαιολογικού του έργου και των συγγραμμάτων του, συνέβαλε στην προώθηση μιας ξεχωριστής ελληνικής εθνικής ταυτότητας που έχει τις ρίζες της στο αρχαίο παρελθόν. Στη Βιβλιοθήκη την οποία ίδρυσε περιελάμβανε σημαντικά χειρόγραφα και βιβλία, στοιχείο που βοήθησε έπειτα στην αναζωπύρωση του ελληνικού έθνους. Η έμφαση στη συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα έγινε ενοποιητικό θέμα, ενισχύοντας το αίσθημα υπερηφάνειας και σύνδεσης μεταξύ του ελληνικού πληθυσμού.⁵⁷

Ο Μουστοξύδης έπαιξε ρόλο στην ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας. Το μουσείο, το οποίο ιδρύθηκε το 1829, έγινε αποθήκη για τα αντικείμενα που ανακαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια αρχαιολογικών ανασκαφών. Χρησίμευσε ως κεντρικός θεσμός για τη διατήρηση, τη μελέτη και την έκθεση των αρχαιολογικών θησαυρών της Ελλάδας.

Ο Μουστοξύδης αναγνώρισε τη σημασία της εκπαίδευσης στην καλλιέργεια της εκτίμησης για την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας. Οι προσπάθειές του περιλάμβαναν εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες με στόχο την ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς σχετικά με τη σημασία των αρχαίων μνημείων.⁵⁸ Αυτή η εκπαιδευτική προβολή συνέβαλε στην ευρύτερη κατανόηση της σημασίας της διατήρησης από την κοινωνία.

Συνοψίζοντας, ο Ανδρέας Μουστοξύδης συνέβαλε σημαντικά στη διατήρηση των ελληνικών αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργίας του Ιωάννη Καποδίστρια. Μέσα από τη συμμετοχή του στην Αρχαιολογική Εταιρεία, τις ανασκαφές, τις δημοσιεύσεις, την υπεράσπιση της νομοθεσίας, τη συνεργασία με τον Καποδίστρια και τη συμβολή του σε εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες, ο Μουστοξύδης

⁵⁶ Ν. Μάνεσης, «Ανδρέας Μουστοξύδης» στο: *Πανδώρα*, τχ 251 (1860) σσ. 249-250.

⁵⁷ Ν. Μάνεσης, «Ανδρέας Μουστοξύδης» στο: *Πανδώρα*, τχ 251 (1860) σσ. 249-250.

⁵⁸ Ν. Μάνεσης, *ό.π.*, σσ. 250-251.

διαδραμάτισε ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση των πρώτων θεμελίων της αρχαιολογικής έρευνας και της πολιτιστικής διατήρησης στο νέο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος.

4.2 Η ίδρυση της Εθνικής Βιβλιοθήκης

Ο Ιωάννης Καποδίστριας ήρθε σε επαφή με πολλές σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, όπως έχουμε αναφέρει. Μια προσωπικότητα που σημάδεψε την πορεία του αποτελεί και ο Αδαμάντιος Κοραΐς. Ένα από τα πιο απτά αποτελέσματα της συνεργασίας μεταξύ Καποδίστρια και Κοραΐ ήταν η ίδρυση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας. Το 1832, ο Καποδίστριας απέκτησε την εκτεταμένη προσωπική βιβλιοθήκη του Κοραΐ, που αποτελούνταν από μια τεράστια συλλογή κλασικών κειμένων, και την όρισε ως το θεμέλιο της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Η βιβλιοθήκη αυτή αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στην πνευματική ελληνική κίνηση, γεγονός που αποδεικνύεται στο παρακάτω απόσπασμα:⁵⁹ «Ξέρετε, αγαπητέ μου φίλε, πως αν δεν είχα κοντά μου και στη διάθεσή μου τη βιβλιοθήκη σας θα ήμουν ένας αφελληνισμένος (dégrecisé) Έλληνας».⁶⁰ Η κίνηση αυτή όχι μόνο διατήρησε τη λογοτεχνική κληρονομιά του Κοραΐ, αλλά συνέβαλε επίσης σημαντικά στη διατήρηση της ελληνικής πνευματικής κληρονομιάς.

Μέσα από την ίδρυση αυτής της βιβλιοθήκης κατάφεραν να συγκεντρώσουν παλιά χειρόγραφα και δωρεές βιβλίων από σπουδαίους διανοητές της εποχής. Είχαν συγκεντρωθεί μάλιστα περίπου 1018 τόμοι. Μάλιστα, στο ίδιο σημείο διαφύλασσαν όσα ευρήματα προέκυπταν από ανασκαφές που γίνονταν στην περιοχή.

Ο Καποδίστριας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη διατήρησης της πολιτιστικής ταυτότητας της Ελλάδας, εφάρμοσε πολιτιστικές πολιτικές που ήταν σύμφωνες με το όραμα του Κοραΐ. Ενώ ο Καποδίστριας αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών αναταραχών και των οικονομικών περιορισμών, παρέμεινε προσηλωμένος στη διατήρηση των ελληνικών αρχαιοτήτων. Η ίδρυση ιδρυμάτων με στόχο την πολιτιστική και εκπαιδευτική αναγέννηση αντανάκλυνε την κοινή δέσμευση και των δύο ανδρών για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Η πολιτιστική αυτή κληρονομιά είχε ως βάση τις επαναστατικές ιδέες της Γαλλικής επανάστασης. Εξάλλου, ο ίδιος ο Κοραΐς

⁵⁹ Jacques Jouanna, «Place et rôle de Coray dans l' édition du Traité hippocratique des airs, eaux, lieux», στο *Danielle Gourevitch* (Επιμ.), *Médecins érudits de Coray à Sigerist*, Actes du colloque de Saint-Julien-en-Beaujolais, Paris 1995, σ. 16.

⁶⁰ Lettre de Coray à Chardon-La-Rochette, sur le Testament secret des Athéniens, dont parle Dinarque dans sa harangue contre Démosthènes», Magasin

αποτελέσει μάρτυρας των γεγονότων, οπότε και επηρεάστηκε άμεσα από τις ιδέες.⁶¹ Δεν θα μπορούσε λοιπόν να μεταφέρει την έμπνευση, τις αντιλήψεις αλλά και τις προσωπικές του γνώσεις στον ελλαδικό χώρο, με απώτερο σκοπό την πνευματική αναγέννηση του έθνους και την εθνική εξέγερση.

Η υποστήριξη πρωτοβουλιών πολιτιστικού χαρακτήρα από τον Καποδίστρια συνέβαλε στο να τεθούν τις οι βάσεις για μελλοντικές αρχαιολογικές προσπάθειες. Ο Κοραής, με την υποστήριξη του για τη συστηματική μελέτη και προστασία των αρχαίων μνημείων, επηρέασε έμμεσα την ευρύτερη πολιτιστική πολιτική του Καποδίστρια που βοήθησε στη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων.

Αν και υπάρχουν στοιχεία αλληλογραφίας μεταξύ του Καποδίστρια και του Κοραή, η έκταση και οι λεπτομέρειες των συζητήσεών τους σχετικά με τη διατήρηση των ελληνικών μνημείων δεν είναι εκτενώς τεκμηριωμένες. Είναι πιθανό ότι η συνεργασία τους περιελάμβανε μια συνεχή ανταλλαγή ιδεών σχετικά με την πολιτιστική αναγέννηση, την εκπαίδευση και τη διατήρηση της αρχαίας κληρονομιάς της Ελλάδας.⁶²

Τόσο ο Καποδίστριας όσο και ο Κοραής άφησαν μια διαρκή κληρονομιά που συνέχισε να επηρεάζει τις επόμενες γενιές. Οι συνεργατικές τους προσπάθειες έθεσαν τις βάσεις για μελλοντικές πολιτιστικές και αρχαιολογικές πρωτοβουλίες στην Ελλάδα, και η Εθνική Βιβλιοθήκη, ειδικότερα, αποτελεί ένα από σύμβολο της κοινής τους δέσμευσης για τη διατήρηση και την προώθηση του ελληνικού πολιτισμού.

---

⁶¹ J.-F. de Raymond, « La Révolution française observée par Coray et reçue par la Grèce », στο *Marita Gilli (Επιμ.), Région-Nation-Europe, Unité et diversité des processus sociaux et culturels de la Révolution française*, Les Belles Lettres, Paris 1988, σ. 659- 672.

⁶² J.-F. de Raymond, *ό.π.*, σ. 670.

Ε' Κεφάλαιο

Η ίδρυση Μουσείων και η προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς

Ο Ιωάννης Καποδίστριας αναγνώρισε την ανάγκη για την ίδρυση μουσείων ως βασικού πυλώνα της πολιτισμικής πολιτικής της νεοσύστατης ελληνικής πολιτείας. Συνειδητοποιώντας ότι η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, που χρονολογείται από την Αρχαία Ελλάδα, ήταν ένα ανεκτίμητο αγαθό, προώθησε την ίδρυση μουσείων που θα φιλοξενούσαν αρχαιολογικά ευρήματα και έργα τέχνης. Το πρώτο μουσείο που ιδρύθηκε ήταν το Μουσείο της Κέρκυρας, το οποίο φιλοξενούσε συλλογές από αρχαία ελληνικά αγάλματα, έργα τέχνης και αντικείμενα που αποδείκνυαν τη συνέχεια της ελληνικής παράδοσης. Η ίδρυση μουσείων δεν είχε μόνο εκπαιδευτικό χαρακτήρα, αλλά προοριζόταν επίσης να ενισχύσει την εθνική ταυτότητα και την υπερηφάνεια των Ελλήνων.

Η προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς ήταν επίσης κεντρικό θέμα στην πολιτική του Καποδίστρια. Έθεσε στο επίκεντρο της πολιτικής του την ανάγκη διαφύλαξης των αρχαίων μνημείων και των ιστορικών τόπων από τις φθορές του χρόνου και της ανθρώπινης παρέμβασης. Δημιούργησε νομικές ρυθμίσεις για την προστασία των αρχαιοτήτων και των μνημείων, ενθαρρύνοντας την τοπική αυτοδιοίκηση να αναλάβει πρωτοβουλίες για τη συντήρηση και αποκατάσταση των ιστορικών κτισμάτων. Με αυτόν τον τρόπο, όχι μόνο διασφάλιζε την κληρονομιά του παρελθόντος, αλλά και προωθούσε τη συνείδηση της σημασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς στην καθημερινή ζωή των πολιτών.

Ο Καποδίστριας ενθάρρυνε τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και προσωπικότητες που ενδιαφέρονταν για την προστασία των αρχαιοτήτων και τη μελέτη της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς. Ανέπτυξε σχέσεις με ξένους φιλέλληνες και αρχαιολόγους, προσπαθώντας να προσελκύσει τη διεθνή προσοχή στα ελληνικά μνημεία και την αναγκαιότητα της αποκατάστασής τους. Αυτή η διεθνής διάσταση της πολιτιστικής πολιτικής του ήταν σημαντική, καθώς συνέβαλε στην

προβολή της Ελλάδας ως ενός έθνους με πλούσια ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά, που αξίζει την προστασία και την προσοχή του κόσμου.

Η πολιτική του Καποδίστρια στον τομέα της ίδρυσης μουσείων και της προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς αποδείχθηκε καθοριστική για τη διαμόρφωση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας. Μέσω των μουσείων και της προάσπισης των αρχαιοτήτων, ο Καποδίστριας προσπαθούσε να δημιουργήσει ένα θεμέλιο που θα ενίσχυε την αίσθηση του ανήκειν και της συλλογικής μνήμης των Ελλήνων. Οι πρωτοβουλίες του για την προστασία και ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς συνέβαλαν στην εδραίωση μιας παράδοσης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα, και η κληρονομιά του παραμένει ζωντανή στην ελληνική κοινωνία.

5.1 Το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας

Μια από τις σημαντικότερες συνεισφορές του Καποδίστρια στη διατήρηση των αρχαιοτήτων ήταν η ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αθήνα.γωνιακός σύνδεσμος μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος.

Το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας, που ιδρύθηκε το 1828, είναι ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά ιδρύματα της Ελλάδας και ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσπάθειας που κατέβαλαν οι πρώτοι Έλληνες ηγέτες να διατηρήσουν και να αναδείξουν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας. Ιδρύθηκε υπό την επίβλεψη του Ιωάννη Καποδίστρια, του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας, και σκοπός του ήταν η συλλογή, διατήρηση και έκθεση αρχαιοτήτων από την περιοχή της Αίγινας και άλλες περιοχές της Ελλάδας. Ο Καποδίστριας, συνειδητοποιώντας τη σημασία της αρχαίας κληρονομιάς για την εθνική ταυτότητα και την ιστορική συνέχεια, προώθησε την ίδρυση του μουσείου ως έναν τρόπο να ενισχύσει την αίσθηση της πολιτισμικής κληρονομιάς ανάμεσα στους πολίτες.

Το μουσείο στεγάζει σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, που περιλαμβάνουν γλυπτά, αγγεία, νομίσματα και άλλα αντικείμενα που προέρχονται από την αρχαία Αίγινα, μια πόλη που είχε πλούσια ιστορία και πολιτιστική ζωή κατά την αρχαιότητα. Ένα από τα πιο εμβληματικά εκθέματα του μουσείου είναι το άγαλμα του Χάροντα, που προέρχεται από τον ναό της Αφαιάς, ο οποίος είναι και το πιο γνωστό αρχαίο μνημείο της Αίγινας. Το μουσείο, με τις πλούσιες συλλογές του, όχι μόνο προσφέρει

πολύτιμες πληροφορίες για την αρχαία ιστορία της Αίγινας αλλά και συμβάλλει στην κατανόηση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύνολό της.

Η ίδρυση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Αίγινας εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αναβίωσης του ελληνικού πολιτισμού μετά την επανάσταση του 1821. Καθώς η χώρα βρισκόταν σε διαδικασία ανασυγκρότησης και ταυτοποίησης, ο Καποδίστριας και οι συνεργάτες του αναγνώρισαν τη σημασία της ανακάλυψης και διάσωσης της αρχαίας κληρονομιάς ως μέσο ενίσχυσης της εθνικής συνείδησης και του πολιτιστικού αποθέματος. Η Αίγινα, ως πρωτεύουσα της Ελλάδας για ένα διάστημα, απέκτησε κεντρικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια και το μουσείο αποτέλεσε έναν από τους πυλώνες αυτής της πολιτιστικής αναγέννησης.

Σήμερα, το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας συνεχίζει να λειτουργεί ως ένας σημαντικός πολιτιστικός προορισμός, προσελκύοντας επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Οι συλλογές του αναδεικνύουν την πλούσια ιστορία και την καλλιτεχνική παράδοση της αρχαίας Αίγινας, ενώ παράλληλα ενισχύουν την εκτίμηση για τη σπουδαιότητα της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς. Η διαρκής συντήρηση και αποκατάσταση των εκθεμάτων διασφαλίζει ότι η πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας θα παραμείνει ζωντανή και προσβάσιμη στις επόμενες γενιές, ακολουθώντας το όραμα του Καποδίστρια για τη σημασία των γραμμάτων και του πολιτισμού στην ελληνική κοινωνία. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για ένα κεντρικό ίδρυμα που θα φιλοξενούσε και θα παρουσίαζε τα πλούσια αρχαιολογικά ευρήματα της Ελλάδας, ο Καποδίστριας έθεσε τα θεμέλια για το μουσείο το 1829. Το ίδρυμα αυτό θα λειτουργούσε ως αποθετήριο για τα αντικείμενα που καλύπτουν την αρχαία ιστορία της χώρας, παρέχοντας έναν από σύνδεσμο μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος.⁶³

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο όχι μόνο χρησίμευσε ως θεματοφύλακας των αρχαιοτήτων, αλλά έπαιξε επίσης καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση του κοινού σχετικά με την ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας.⁶⁴ Ο Καποδίστριας

⁶³ Χρυσάνθη Τσούλη, «Η στάση των Ελλήνων απέναντι στις αρχαιότητες κατά την τελευταία προεπαναστατική εικοσαετία και στη διάρκεια του Απελευθερωτικού Αγώνα: μαρτυρίες περιηγητών και αρχαιακές πηγές», στο Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου (Επιμ.), *Οδύσσειες, κατάλογος έκθεσης, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, Αθήνα 2016-2018, σσ. 255-265.

⁶⁴ Ο Ιωάννης Καποδίστριας ήθελε να σταματήσει την καταστροφή των αρχαίων μνημείων. Για τον λόγο αυτό ιδρύθηκε το πρώτο Εθνικό Μουσείο. Βλ. Αικατερίνη Δερμιτζάκη, *Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος: ίδρυση, συλλεκτική πολιτική και άλλες δράσεις (1882-1926)*, Αθήνα 2011, σ. 132.

κατανόησε τη μεταμορφωτική δύναμη της εκπαίδευσης και προσπάθησε να καταστήσει το μουσείο προσιτό σε ένα ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανομένων των φοιτητών, των επιστημόνων και του ευρύτερου κοινού.

Ο Καποδίστριας αναγνώρισε ότι η διατήρηση των αρχαιοτήτων απαιτούσε ένα νομικό πλαίσιο που θα εξασφάλιζε τη διαφύλαξή τους για τις μελλοντικές γενιές. Το 1834 θέσπισε νομοθεσία που έθεσε τις βάσεις για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων. Η νομοθεσία αυτή σηματοδότησε μια πρωτοποριακή προσπάθεια για τη θέσπιση ολοκληρωμένων νόμων αφιερωμένων στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργώντας προηγούμενο για τις μελλοντικές προσπάθειες διατήρησης.

Έτσι, η Αίγινα, ένα νησί γεμάτο αρχαία ιστορία και πολιτιστική σημασία, ξεκίνησε ένα ταξίδι για τη δημιουργία του δικού της Αρχαιολογικού Μουσείου, μια απόδειξη του πλούσιου παρελθόντος του νησιού.

Η ιδέα της ίδρυσης ενός Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αίγινα γεννήθηκε από τη συλλογική συνειδητοποίηση της ιστορικής σημασίας του νησιού. Ιδρύθηκε το 1828-1829 από τον Ιωάννη Καποδίστρια και αποτελεί το πρώτο μουσείο που δημιουργήθηκε στην μετεπαναστατική Ελλάδα.⁶⁵ Αρχικά στεγάστηκε στο Εϋνάρδειο Διδασκαλείο και εγκαινιάστηκε το 1829.⁶⁶ Η Αίγινα, γνωστή για τον κομβικό της ρόλο στους αρχαίους εμπορικούς δρόμους και τη συμβολή της στην άνθηση των τεχνών και των επιστημών, διέθετε έναν πλούτο αρχαιολογικών ευρημάτων που περίμεναν να αναδειχθούν. Η τοπική κοινότητα, οι ιστορικοί και οι αρχαιολόγοι οραματίστηκαν έναν χώρο όπου η πλούσια κληρονομιά του νησιού θα μπορούσε να διατηρηθεί, να μελετηθεί και να μοιραστεί με τον κόσμο.

Η έμπνευση για το μουσείο προέκυψε από την αυξανόμενη αναγνώριση της ιστορικής σημασίας της Αίγινας.⁶⁷ Αρχαίοι ναοί, βυζαντινές εκκλησίες και αρχαιολογικοί χώροι διάσπαρτοι σε όλο το νησί παρείχαν απτές αποδείξεις του ιστορικού παρελθόντος του. Η επιθυμία να γιορτάσουμε και να διαφυλάξουμε αυτούς

⁶⁵ Μάρω Σαμαρά, *ό.π.*

⁶⁶ Δ. Καλεσοπούλου, «Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο 1866-2016: Από τη διδασκαλία της αρχαιολογικής επιστήμης στην πρόκληση της πολυδιάστατης μουσειακής εμπειρίας», στο *Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου* (Επιμ.), *Οδύσσειες, κατάλογος έκθεσης. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, Αθήνα 2016-2018, σσ. 314-333. Αγγελική Κόκκου, *Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία*, Αθήνα 2009, σ. 109.

⁶⁷ Βασίλειος Χ. Πετράκος, «Η Αρχαιολογική Υπηρεσία», στην: *Καθημερινή. Επτά Ημέρες*, 30/09/2001, σ. 2.

τους θησαυρούς τροφοδότησε το όραμα για ένα ίδρυμα που θα λειτουργούσε ως αποθετήριο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αίγινας.

Με το όραμα έτοιμο, το επόμενο βήμα περιελάμβανε σχολαστικό σχεδιασμό και συνεργασία. Η ίδρυση ενός Αρχαιολογικού Μουσείου απαιτεί όχι μόνο οικονομικούς πόρους αλλά και την εμπειρογνωμοσύνη αρχαιολόγων, αρχιτεκτόνων, επιμελητών και εκπαιδευτικών. Οι τοπικές αρχές, σε συνεργασία με εθνικούς και διεθνείς εταίρους, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη χάραξη της πορείας ανάπτυξης του μουσείου.

Ο Μουστοξύδης συνεργάστηκε στενά με τον Καποδίστρια για την υλοποίηση και αυτού του φιλόδοξου έργου, συνδυάζοντας την επιχειρηματική του επιτυχία με την αγάπη του για την τέχνη και την πολιτιστική κληρονομιά.⁶⁸ Η συνεργασία τους οδήγησε στη δημιουργία ενός μοναδικού χώρου που συνδύαζε την ιστορία, την τέχνη, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό, κάνοντας την Αίγινα ένα πραγματικό πολιτιστικό κέντρο της εποχής του.

Συνολικά, η συμβολή του Μουστοξύδη στην ίδρυση του μουσείου της Αίγινας ήταν αποφασιστική. Με την οικονομική του υποστήριξη και την πνευματική του αφοσίωση, ο Μουστοξύδης συνέβαλε στη δημιουργία ενός μουσείου που διατηρεί την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας, παρέχοντας παράλληλα έναν πολιτιστικό χώρο που ενίσχυσε την πολιτιστική ταυτότητα και την εκπαιδευτική πρόοδο του νησιού. Η γενναιοδωρία του Μουστοξύδη επέτρεψε την απόκτηση σημαντικών αρχαιολογικών ευρημάτων, τοπικών τεχνών και ιστορικών αντικειμένων που θα πλαισίωναν τις συλλογές του μουσείου. Η συμβολή του δεν ήταν μόνο οικονομική. Ως επιχειρηματίας και φιλόanthρωπος, ενθάρρυνε τον τοπικό πληθυσμό να δωρίσει προσωπικά αντικείμενα και ιστορικά έγγραφα για το μουσείο, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία μιας πλούσιας και ποικίλης συλλογής.⁶⁹

Με την υποστήριξη και τη γενναιοδωρία του Μουστοξύδη, το μουσείο της Αίγινας άνοιξε τις πόρτες του το 1832, δύο χρόνια μετά την ίδρυση του πολιτιστικού κέντρου. Το μουσείο γρήγορα κατέστη μια πολιτιστική και εκπαιδευτική πηγή για το νησί, παρουσιάζοντας την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και την τέχνη της Αίγινας σε επισκέπτες από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό.

⁶⁸ Μανής, Ευάγγελος, *Ανδρέας Μουστοξύδης 1785-1860, ο Επιστήμων, ο Πολιτικός, ο Εθνικός Αγωνιστής*. Μελέτη Ιστορική και Φιλολογική-Διαδακτορική Διατριβή. Αθήνα 1960

⁶⁹ Βασίλειος Χ. Πετράκος, «Η Αρχαιολογική Υπηρεσία», στην: *Καθημερινή. Επτά Ημέρες*, 30/09/2001, σ. 4.

5.2 Οι ενέργειες για την ίδρυση του μουσείου

Οι αρχιτεκτονικές εκτιμήσεις ήταν υψίστης σημασίας για το σχεδιασμό ενός χώρου που θα ενσωματωνόταν άψογα στο τοπίο της Αίγινας, ενώ παράλληλα θα παρείχε το βέλτιστο περιβάλλον για τη διατήρηση των αντικειμένων.⁷⁰ Η φάση του σχεδιασμού περιελάμβανε επίσης διαβουλεύσεις με ειδικούς επιστήμονες για να διασφαλιστεί ότι τα εκθέματα του μουσείου θα ήταν ελκυστικά, εκπαιδευτικά και θα αντανακλούσαν την ποικίλη ιστορία του νησιού.

Οι προσπάθειες χρηματοδότησης αποτέλεσαν σημαντική πτυχή της διαδικασίας σχεδιασμού. Οι τοπικές κοινότητες, οι κρατικές επιχορηγήσεις, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις και οι ιδιώτες δωρητές προσεγγίστηκαν για να εξασφαλιστεί η οικονομική υποστήριξη που ήταν απαραίτητη για την κατασκευή και τη λειτουργία του μουσείου. Η συνεργασία με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς ενίσχυσε το αίσθημα της κοινής ευθύνης για την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας.

Η πορεία προς την υλοποίηση του Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αίγινα δεν ήταν χωρίς προκλήσεις. Οι οικονομικοί περιορισμοί, τα γραφειοκρατικά εμπόδια και τα τεχνικά ζητήματα αποτέλεσαν τρομερά εμπόδια. Η εξασφάλιση της χρηματοδότησης, ειδικότερα, απαιτούσε επίμονες προσπάθειες και δημιουργικές προσεγγίσεις, όπως η διοργάνωση εκδηλώσεων συγκέντρωσης χρημάτων, η αναζήτηση εταιρικών χορηγιών και η συμμετοχή του κοινού μέσω εκστρατειών ευαισθητοποίησης.

Η πλοήγηση στις γραφειοκρατικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης των απαραίτητων αδειών και εγκρίσεων, αποδείχθηκε χρονοβόρα. Οι ανησυχίες για τη διατήρηση προσέθεσαν πολυπλοκότητα, καθώς οι ειδικοί πάλευαν με τις καλύτερες μεθόδους για την προστασία των αντικειμένων τόσο από φυσικές όσο και από ανθρωπογενείς απειλές. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτούσε ανθεκτικότητα, προσαρμοστικότητα και συλλογική δέσμευση για την επιτυχία του έργου.

Οι θρίαμβοι στην πορεία, ωστόσο, τροφοδότησαν τη δυναμική. Επιτυχημένες εκστρατείες συγκέντρωσης χρημάτων, η υποστήριξη της τοπικής κοινότητας και οι συνεργασίες με αρχαιολογικές ομάδες συνέβαλαν στην υλοποίηση του μουσείου.⁷¹ Κάθε ορόσημο, από την εξασφάλιση μιας προνομακτικής τοποθεσίας μέχρι τη

⁷⁰ Δ. Καλεσοπούλου, *ό.π.*, σ. 330.

⁷¹ Καλεσοπούλου, Δ., *ό.π.*, σ. 319.

θεμελίωση του μουσείου, σηματοδοτούσε ένα βήμα πιο κοντά στη μετατροπή του οράματος σε πραγματικότητα.

Η φάση της κατασκευής έδωσε ζωή στα αρχιτεκτονικά σχέδια. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας, που βρίσκεται σε μια τοποθεσία που εναρμονίζεται με τη φυσική ομορφιά του νησιού, άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά. Ο σχεδιασμός ενσωμάτωσε στοιχεία που όχι μόνο αναδείκνυαν τα ευρήματα, αλλά παρείχαν και μια καθηλωτική εμπειρία για τους επισκέπτες.

Οι εκθεσιακοί χώροι σχεδιάστηκαν προσεκτικά για να αναδείξουν τις χρονολογικές και θεματικές πτυχές της ιστορίας της Αίγινας. Ενσωματώθηκαν διαδραστικές οθόνες, παρουσιάσεις πολυμέσων και εκπαιδευτικά προγράμματα για να εξυπηρετήσουν διαφορετικά κοινά, από μαθητές μέχρι έμπειρους λάτρεις της αρχαιολογίας. Οι αρχιτεκτονικές και σχεδιαστικές επιλογές στόχευαν στη δημιουργία ενός δυναμικού και προσβάσιμου χώρου που θα λειτουργούσε τόσο ως αποθήκη γνώσης όσο και ως πολιτιστικός κόμβος.

Καθώς η κατασκευή προχωρούσε, η προσοχή στράφηκε στην καρδιά του μουσείου - τη συλλογή. Οι αρχαιολόγοι διεξήγαγαν ανασκαφές στην Αίγινα και συνεργάστηκαν με ιδρύματα σε όλο τον κόσμο για να συγκεντρώσουν αντικείμενα που κάλυπταν την ιστορία του νησιού. Η διαδικασία της επιμέλειας περιελάμβανε την επιλογή, τη συντήρηση και την κατηγοριοποίηση αυτών των αντικειμένων ώστε να αφηγηθούν μια ολοκληρωμένη ιστορία του παρελθόντος της Αίγινας.

Οι αποφάσεις για την επιμέλεια καθοδηγήθηκαν από την επιστημονική έρευνα, την ιστορική σημασία και τη δυνατότητα εμπλοκής του κοινού. Το μουσείο είχε ως στόχο να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ της προβολής γνωστών αριστουργημάτων και της εισαγωγής των επισκεπτών σε λιγότερο γνωστά διαμάντια που προσφέρουν πληροφορίες για την καθημερινή ζωή, το εμπόριο, την τέχνη και τις θρησκευτικές πρακτικές στο νησί ανά τους αιώνες.

Αναπόσπαστο στοιχείο της αποστολής του Αρχαιολογικού Μουσείου ήταν η εμπλοκή της τοπικής κοινότητας και η εκπαίδευση των επισκεπτών σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας. Μέσα σε αυτό διαφυλάχτηκαν και σημαντικά αρχεία του κράτους. Αναπτύχθηκαν προγράμματα εκπαιδευτικής προβολής για τη συνεργασία με σχολεία, πανεπιστήμια και πολιτιστικούς οργανισμούς.⁷²

⁷² Ε. Ευαγγέλου Τρύφωνος, *Ιστορία του Ιωάννου Καποδιστρίου Κυβερνήτου της Ελλάδος (1828-1831)*, Αθήνα 1894, σ. 156.

Οργανώθηκαν εργαστήρια, διαλέξεις και ξεναγήσεις για να προωθηθεί η βαθύτερη κατανόηση και εκτίμηση της ιστορίας του νησιού.

Η συμμετοχή της κοινότητας επεκτάθηκε πέρα από την εκπαίδευση και στην ενεργό συμμετοχή στις δραστηριότητες του μουσείου. Εθελοντές, συμπεριλαμβανομένων τοπικών ιστορικών, καλλιτεχνών και ενθουσιωδών, συνέβαλαν στα προγράμματα, τις εκδηλώσεις και τις πρωτοβουλίες προβολής του μουσείου. Αυτή η συμβιωτική σχέση μεταξύ του μουσείου και της κοινότητας ενίσχυσε την ιδέα ότι η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί κοινή ευθύνη.

Το αποκορύφωμα των χρόνων αφοσίωσης και προσπάθειας έφτασε με τα εγκαίνια του Αρχαιολογικού Μουσείου της Αίγινας. Η μεγάλη τελετή εγκαινίων σηματοδότησε μια σημαντική στιγμή, στην οποία παρευρέθηκαν τοπικοί αξιωματούχοι, επιστήμονες και το ευρύτερο κοινό. Το μουσείο, που αποτελεί πλέον μια ζωντανή μαρτυρία για το παρελθόν της Αίγινας, στάθηκε φάρος πολιτιστικής υπερηφάνειας και γέφυρα μεταξύ των γενεών.

Η φάση μετά τα εγκαίνια επικεντρώθηκε στη διατήρηση της δυναμικής του μουσείου. Η συνεχής έρευνα, οι εξαγορές και οι επικαιροποιήσεις των εκθεμάτων εξασφάλισαν ότι το μουσείο παρέμεινε ένας δυναμικός θεσμός. Οι συνεργασίες με διεθνή μουσεία και αρχαιολογικά ιδρύματα ενίσχυσαν τη θέση της Αίγινας στον παγκόσμιο πολιτιστικό χάρτη, προσελκύοντας επισκέπτες και ερευνητές από όλο τον κόσμο.⁷³

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας αποτελεί απόδειξη της δέσμευσης του νησιού να διατηρήσει, να γιορτάσει και να μοιραστεί την πλούσια πολιτιστική του κληρονομιά. Το ταξίδι από τη γένεση του οράματος μέχρι τα εγκαίνια του μουσείου σηματοδεύτηκε από συλλογική προσπάθεια, προκλήσεις, θριάμβους και κοινή αφοσίωση στην ιστορία του νησιού, κι έδωσε την αρχή για τη δημιουργία Μουσείων και σε άλλες περιοχές κυρίως στην Αθήνα.⁷⁴ Το μουσείο δεν εκθέτει μόνο αντικείμενα, αλλά χρησιμεύει επίσης ως ένας ζωντανός, εκπαιδευτικός χώρος που γεφυρώνει το παρελθόν με το παρόν και προάγει την αίσθηση της πολιτιστικής συνέχειας. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αίγινας δεν είναι απλώς μια αποθήκη

⁷³ Ε. Ευαγγέλου Τρύφωνος, *ό.π.*, σ. 160.

⁷⁴ Χρυσάνθη Τσούλη, «Η στάση των Ελλήνων απέναντι στις αρχαιότητες κατά την τελευταία προεπαναστατική εικοσαετία και στη διάρκεια του Απελευθερωτικού Αγώνα: μαρτυρίες περιηγητών και αρχειακές πηγές», στο *Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου (Επιμ.), Οδύσσειες, κατάλογος έκθεσης*, Αθήνα 2016-2018, σσ. 255-265.

κειμηλίων- είναι το χρονικό της ανθεκτικότητας, του πάθους και της δέσμευσης μιας κοινότητας να διαφυλάξει την ταυτότητά της για τις επόμενες γενιές.

5.3 Η ίδρυση Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και η νομοθεσία για τις αρχαιότητες

Η ιστορία της θεσμοθέτησης της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας ξεκινά από τον Αδαμάντιο Κοραή, ο οποίος υποβάλλει προτάσεις για την καταγραφή των αρχαιοτήτων και για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας αρχαιοτήτων.⁷⁵ Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, εκδίδονται νομοθετικές πράξεις για την προστασία των αρχαιοτήτων. Το 1827, κατά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, η Γ' Εθνοσυνέλευση Τροιζήνας απαγορεύει την πώληση και μεταφορά αρχαιοτήτων εκτός της χώρας. Ο Καποδίστριας επιβεβαιώνει αυτή την απαγόρευση με την υπουργική απόφαση αριθμός 2.400, η οποία γίνεται το θεμέλιο για όλους τους μετέπειτα αρχαιολογικούς νόμους.⁷⁶

Ωστόσο, η αρχαιολογική υπηρεσία στην Ελλάδα ιδρύθηκε το 1837 με καθοριστική συμβολή του πρώτου Έλληνα αρχαιολόγου, Κυριάκου Πιττάκη, και του Κωνσταντίνου Μπέλλιου, ο οποίος υπήρξε μεγάλος ευεργέτης. Ο Πιττάκης ανέλαβε την προστασία και διάσωση των αρχαιοτήτων του νέου ελληνικού κράτους, ιδιαίτερα στην Αθήνα, ενώ η ίδρυση της Αρχαιολογικής Εταιρείας συνέβαλε στην οργάνωση και διεξαγωγή των πρώτων ανασκαφών, θεμελιώνοντας την αρχαιολογική έρευνα και τη διαφύλαξη των μνημείων της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς.⁷⁷ Η Αρχαιολογική Εταιρεία συνέβαλε σημαντικά στην ανάδειξη της αρχαιολογίας ως επιστήμης στην Ελλάδα και στην προστασία των αρχαιοτήτων από την παράνομη εμπορία και την καταστροφή.

Η συμβολή της Αρχαιολογικής Εταιρείας στην ανάπτυξη της αρχαιολογίας στην Ελλάδα ήταν τεράστια. Με την υποστήριξη του Καποδίστρια, η Εταιρεία

⁷⁵ Βασίλειος Χ. Πετράκος, «Η Αρχαιολογική Υπηρεσία», στην: *Καθημερινή. Επτά Ημέρες*, 30/09/2001, σ. 2.

⁷⁶ Χαραλαμπίδης, Δημήτρης, «Θεσμοθέτηση και Ίδρυση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας», στο: *Μεταξία Τσιμπούλου.....Ανέφερα εγγράφως: θησαυροί του ιστορικού αρχείου της αρχαιολογικής υπηρεσίας. Θεσσαλονίκη: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού: Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων*. 2010, σς. 13–17.

⁷⁷ Βασίλειος Χ. Πετράκος, «Η Αρχαιολογική Υπηρεσία», στην: *Καθημερινή. Επτά Ημέρες*, 30/09/2001, σ. 11.

διοργάνωσε αρχαιολογικές ανασκαφές, εκδηλώσεις και εκδόσεις, συμβάλλοντας στη διάδοση της γνώσης και της αγάπης για την αρχαιολογία στο ελληνικό κοινό.

Ο Καποδίστριας εκδίδει ένα νόμο που θεσπίζει την Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία, ενισχύοντας την προστασία των αρχαιοτήτων και διαμορφώνοντας τις βασικές αρχές για τη διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων στη χώρα.

Με τη συμβολή του Καποδίστρια και της Αρχαιολογικής Εταιρείας, η Ελλάδα έγινε πρωτοπόρος στην προστασία και την ανάδειξη της αρχαιολογικής κληρονομιάς της, θέτοντας τις βάσεις για την επιστημονική αναγνώριση και προβολή της αρχαιολογίας ως βασικού στοιχείου της εθνικής ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Έτσι λοιπόν, βλέπουμε πως ο Ιωάννης Καποδίστριας, ένας οραματιστής πολιτικός και διπλωμάτης, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση των αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια της θητείας του ως ο πρώτος αρχηγός κράτους της ανεξάρτητης Ελλάδας. Υπηρετώντας ως Κυβερνήτης του νεαρού έθνους από το 1827 έως το 1831, ο Καποδίστριας επέδειξε βαθιά δέσμευση για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Απαγόρευσε μάλιστα κατά τη Δ' Εθνοσυνέλευση την εξαγωγή αρχαιοτήτων.⁷⁸

Για να εκτιμήσουμε τη συμβολή του Καποδίστρια, είναι απαραίτητο να εξετάσουμε το πλαίσιο στο οποίο έδρασε. Η Ελλάδα, έχοντας πρόσφατα αποκτήσει την ανεξαρτησία της από την οθωμανική κυριαρχία, αντιμετώπιζε πολλές προκλήσεις, όπως πολιτική αστάθεια, οικονομικές δυσκολίες και την ανάγκη να δημιουργήσει μια συνεκτική εθνική ταυτότητα. Εν μέσω αυτών των προκλήσεων, ο Καποδίστριας αναγνώρισε τη σημασία της διατήρησης των πολιτιστικών θησαυρών της Ελλάδας ως μέσο για την ενίσχυση της εθνικής υπερηφάνειας και της ενότητας.

Τα νομικά μέτρα που εφάρμοσε ο Καποδίστριας περιλάμβαναν διατάξεις για τη συστηματική ανασκαφή και τεκμηρίωση των αρχαιολογικών χώρων, καθώς και την απαγόρευση της μη εξουσιοδοτημένης αφαίρεσης ή εξαγωγής αρχαιοτήτων. Τα μέτρα αυτά αντανάκλουν μια προοδευτική προσέγγιση για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τονίζοντας τη σημασία των υπεύθυνων ανασκαφικών πρακτικών και της πρόληψης της λεηλασίας.

⁷⁸ Β. Λαμπρινουδάκης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στο *Χ. Λάζος (Επιμ.), «Διάζωμα», κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων*, Αθήνα 2009, σσ.87-91.

Ο Καποδίστριας αναγνώρισε την αξία της αρχαιολογικής έρευνας για την αποκάλυψη και τη διατήρηση του παρελθόντος της Ελλάδας. Υπό την ηγεσία του, δόθηκε οικονομική στήριξη σε διάφορες αρχαιολογικές αποστολές που εξερευνούσαν διάφορες περιοχές της χώρας. Οι αποστολές αυτές έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ανακάλυψη και τεκμηρίωση πολυάριθμων αρχαιολογικών χώρων, συμβάλλοντας στη διεύρυνση της γνώσης για τους αρχαίους πολιτισμούς της Ελλάδας.

Η οικονομική στήριξη που παρείχε ο Καποδίστριας υπογράμμιζε τη δέσμευσή του για την προώθηση της κουλτούρας της εξερεύνησης και της έρευνας. Υποστηρίζοντας τις αρχαιολογικές προσπάθειες, όχι μόνο συνέβαλε στη συσσώρευση γνώσεων, αλλά ενθάρρυνε επίσης την ανάπτυξη μιας κοινότητας επιστημόνων αφιερωμένων στη μελέτη και τη διατήρηση των αρχαιοτήτων της Ελλάδας.

Ο Καποδίστριας κατανόησε τη συμβολική σημασία των αρχαιοτήτων για τη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της νέας ανεξάρτητης Ελλάδας. Διατηρώντας και προβάλλοντας αντικείμενα από τους αρχαίους ελληνικούς πολιτισμούς, είχε ως στόχο να εμφυσήσει στους πολίτες του νεοσύστατου έθνους μια αίσθηση υπερηφάνειας και συνέχειας. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ειδικότερα, έγινε ένα ισχυρό εργαλείο για την προώθηση μιας κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενίσχυση της αίσθησης της ενότητας μεταξύ των διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας.

Μέσω στρατηγικών επενδύσεων στη διατήρηση και προώθηση των αρχαιοτήτων, ο Καποδίστριας προσπάθησε να ενισχύσει τους πολιτιστικούς δεσμούς που ένωναν τους Έλληνες. Το όραμά του υπερέβαινε τις πολιτικές και οικονομικές σκοπιμότητες, τονίζοντας τη διαρκή σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός έθνους.

Η φροντίδα που επέδειξε ο Ιωάννης Καποδίστριας για τη διάσωση των αρχαιοτήτων άφησε ανεξίτηλο σημάδι στο πολιτιστικό τοπίο της Ελλάδας.⁷⁹ Οι πρωτοβουλίες του έθεσαν τα θεμέλια για μια διαρκή δέσμευση στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, επηρεάζοντας τις επόμενες γενιές ηγετών, μελετητών και συντηρητών. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, που δημιουργήθηκε υπό την ηγεσία του, παραμένει μια απόδειξη της διαχρονικής κληρονομιάς του ως διαχειριστή των αρχαιοτήτων της Ελλάδας.

⁷⁹ Ι.Κ. Παπαδημητρίου, *Ο Thiersch εις την Ελλάδα και αι Ελληνικαί Αρχαιότητες επί Καποδιστρίου*, Αθήνα 2010, 51-59.

Η προσέγγιση του Καποδίστρια για τη διατήρηση των αρχαιοτήτων αποτέλεσε προηγούμενο για τους μελλοντικούς ηγέτες να αναγνωρίσουν την πολιτιστική και ιστορική σημασία της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η υπεράσπισή του για νομικά πλαίσια, η οικονομική στήριξη της έρευνας και η δημιουργία ιδρυμάτων αφιερωμένων στις αρχαιότητες έθεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη ενός ισχυρού συστήματος προστασίας και ανάδειξης των πολιτιστικών θησαυρών της Ελλάδας.⁸⁰

Συμπερασματικά, η φροντίδα και η δέσμευση του Ιωάννη Καποδίστρια για τη διατήρηση των αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια της θητείας του ως πρώτου αρχηγού κράτους της ανεξάρτητης Ελλάδας συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους. Μέσω της ίδρυσης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, της θέσπισης προστατευτικής νομοθεσίας, της υποστήριξης των αρχαιολογικών αποστολών και της προώθησης μιας εθνικής ταυτότητας που έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα, ο Καποδίστριας επέδειξε οραματική ηγεσία στη διαφύλαξη της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Η κληρονομιά του ζει στις συνεχιζόμενες προσπάθειες για τη διατήρηση και τον εορτασμό των αρχαιοτήτων που συνεχίζουν να συνδέουν το σύγχρονο ελληνικό έθνος με το αρχαίο παρελθόν του.

5.4 Ο Θάνατος του Ιωάννη Καποδίστρια

Το τέλος και ο θάνατος του Ιωάννη Καποδίστρια σηματοδότησε μια κρίσιμη στιγμή στην ιστορία της Ελλάδας, διαμορφώνοντας την πορεία της πρώιμης ανεξαρτησίας και της πολιτικής ανάπτυξης του έθνους. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, που γεννήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου 1776 στην Κέρκυρα, ήταν εξέχων Έλληνας πολιτικός και διπλωμάτης. Η ζωή και η σταδιοδρομία του χαρακτηρίστηκαν από την αφοσίωση στην υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας και το όραμα μιας ενωμένης, κυρίαρχης Ελλάδας. Ωστόσο, η θητεία του ως ο πρώτος επικεφαλής του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους διακόπηκε λόγω πολιτικών αναταραχών και κατέληξε τελικά στην τραγική δολοφονία του.⁸¹

Η πορεία του Καποδίστρια προς την ανάδειξη ξεκίνησε με την εκπαίδευσή του στην ιατρική και τη νομική στην Ιταλία, όπου έγινε γνώστης των ιδεών του

⁸⁰ Ε. Κούκου, *ό.π.*, σ. 215.

⁸¹ Γιάννης Πανταζόπουλος, «Η ζωή και το τέλος του Ιωάννη Καποδίστρια», στην ιστοσελίδα: Lifo Αρχαιολογία και Ιστορία, 2021, διαθέσιμο στο: <https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/i-zoi-kai-telos-toy-ioanni-kapodistria>, (ημερομηνία προσπέλασης 22/12/2023).

Διαφωτισμού και των πολιτικών εξελίξεων της εποχής. Υπηρέτησε ως διπλωμάτης σε διάφορες ευρωπαϊκές αυλές, αποκτώντας πολύτιμες εμπειρίες και διασυνδέσεις που αργότερα θα αποδεικνυόταν ζωτικής σημασίας για την ελληνική υπόθεση. Η προσήλωσή του στον ελληνικό αγώνα για ανεξαρτησία εντάθηκε, ιδίως μετά το ξέσπασμα του Ελληνικού Πολέμου της Ανεξαρτησίας το 1821.

Το 1827, ο Ιωάννης Καποδίστριας διορίστηκε ως ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, ιδίως με τη Συνθήκη του Λονδίνου. Οι Μεγάλες Δυνάμεις αναζητούσαν μια προσωπικότητα με διπλωματικές ικανότητες και ισχυρή δέσμευση για την τάξη και τη σταθερότητα, ιδιότητες που πίστευαν ότι διέθετε ο Καποδίστριας. Η εντολή του ήταν να εγκαθιδρύσει μια λειτουργική κυβέρνηση, να σταθεροποιήσει την οικονομία και να πλοηγηθεί στον πολύπλοκο ιστό της περιφερειακής και διεθνούς πολιτικής.

Ο Καποδίστριας αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις κατά την ανάληψη των καθηκόντων του. Η Ελλάδα βρισκόταν σε κατάσταση χάους, με αντίπαλες φατρίες και πολέμαρχους να διεκδικούν τον έλεγχο. Η οικονομία βρισκόταν υπό διάλυση και η χώρα ήταν βαριά φορτωμένη από τις συνέπειες του πολέμου. Το καθήκον του Καποδίστρια δεν ήταν μόνο να οδηγήσει το έθνος προς την ανασυγκρότηση, αλλά και να διεκδικήσει την ελληνική κυριαρχία απέναντι στις εξωτερικές επιρροές, ιδίως από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Ένα από τα σημαντικά επιτεύγματα του Καποδίστρια κατά τη διάρκεια της θητείας του ήταν η εγκαθίδρυση ενός συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος. Επιδίωξε να ενοποιήσει τις ανομοιογενείς περιοχές της Ελλάδας κάτω από μια ενιαία κυβέρνηση, σκοπεύοντας να δημιουργήσει ένα σύγχρονο και συνεκτικό κράτος. Ωστόσο, οι συγκεντρωτικές του προσπάθειες αντιμετώπισαν έντονες αντιδράσεις από περιφερειακούς ηγέτες και ισχυρές οικογένειες που είχαν συνηθίσει σε έναν βαθμό αυτονομίας. Αυτή η αντίθεση, σε συνδυασμό με την εξωτερική παρέμβαση, οδήγησε σε πολιτικές εντάσεις που τελικά θα κορυφώνονταν με την πτώση του Καποδίστρια.

Η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στις ελληνικές υποθέσεις περιέπλεξε περαιτέρω το πολιτικό τοπίο. Το πρωτόκολλο της Συνθήκης του Λονδίνου είχε παραχωρήσει στον Καποδίστρια την εξουσία να κυβερνήσει την Ελλάδα, αλλά η πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις, ιδίως η Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία, συχνά υπονόμευαν την εξουσία του και προσπαθούσαν να επηρεάσουν την ελληνική πολιτική προς όφελός τους. Αυτή η παρέμβαση

τροφοδότησε τη δυσαρέσκεια μεταξύ των διαφόρων φατριών εντός της Ελλάδας, διαβρώνοντας την υποστήριξη προς τον Καποδίστρια.

Μία από τις βασικές αντιπαραθέσεις που σημάδεψαν την εξουσία του Καποδίστρια ήταν ο χειρισμός του λεγόμενου "Ρωσικού Κόμματος" και η επιρροή της Ρωσίας στις ελληνικές υποθέσεις. Ο Καποδίστριας, αν και ελληνικής καταγωγής, θεωρήθηκε από ορισμένους ότι ήταν πολύ στενά ευθυγραμμισμένος με τα ρωσικά συμφέροντα. Αυτή η αντίληψη τροφοδότησε περαιτέρω τη δυσαρέσκεια και την αντιπολίτευση, με αντίπαλες παρατάξεις να τον κατηγορούν για ευνοιοκρατία και προδοσία της ελληνικής κυριαρχίας.

Καθώς οι εντάσεις αυξάνονταν, αυξήθηκε και η απειλή για τη ζωή του Καποδίστρια. Η αντίθεση στην εξουσία του έφτασε σε σημείο βρασμού, με αποκορύφωμα ένα βίαιο και μοιραίο γεγονός στις 9 Οκτωβρίου 1831.⁸² Ο Καποδίστριας δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο, την πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους εκείνη την εποχή, από μέλη μιας μυστικής οργάνωσης γνωστής ως "Φιλική Εταιρεία" ή "Φιλική Εταιρεία". Η οργάνωση, που είχε αρχικά ιδρυθεί για να προωθήσει την απελευθέρωση της Ελλάδας από την οθωμανική κυριαρχία, είχε απογοητευτεί από την πολιτική του Καποδίστρια και την αντίληπτη ευθυγράμμιση με ξένες δυνάμεις.

Η δολοφονία του Καποδίστρια σηματοδότησε μια καμπή στην ελληνική ιστορία. Βύθισε το έθνος σε μια περίοδο πολιτικής αστάθειας και συγκρούσεων, κοινώς γνωστή ως "δεκαετία της αταξίας". Η απουσία μιας ισχυρής κεντρικής εξουσίας επέτρεψε την επανεμφάνιση περιφερειακών ανταγωνισμών, οδηγώντας σε μια σειρά από εσωτερικές συγκρούσεις και αγώνες εξουσίας. Η Ελλάδα αγωνίστηκε να δημιουργήσει μια σταθερή και αποτελεσματική κυβέρνηση, εμποδίζοντας την πρόοδό της προς τον εκσυγχρονισμό και την κρατική οικοδόμηση.

Παρά τη διαμάχη γύρω από την εξουσία του Καποδίστρια και τον πρόωρο θάνατό του, η κληρονομιά του παραμένει στη συλλογική μνήμη του ελληνικού λαού. Τον θυμούνται ως έναν οραματιστή πολιτικό άνδρα που αφιέρωσε τη ζωή του στην υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας και της δημιουργίας ενός ενιαίου έθνους.⁸³ Οι

⁸² Βαγγέλης Στεργιόπουλος, «27/9/1831: Το τέλος του Ιωάννη Καποδίστρια, το πένθος των Ελλήνων», στην ιστοσελίδα: *In Πρόσωπα και Ιστορίες* 2020, διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr/2020/09/27/-stories/features/nayplio-telos-tou-kapodistria-penthos-ton-ellinon/>, (ημερομηνία προσπέλασης 22/12/23).

⁸³ Βασίλης Σπανός, «Η δολοφονία του Καποδίστρια- Ποιοι ήταν οι πραγματικοί αυτουργοί;» στην ιστοσελίδα: *historical quest*, 2012, διαθέσιμο στο: <https://www.historical-quest.com/arxeio/sygxroni-istoria/258-h-dolofonia-tou-kapodistria-poi-i-tan-oi-pragmatikoi-autourgoi-a.html>, (ημερομηνία προσπέλασης 22/12/23).

προσπάθειες του Καποδίστρια για την εγκαθίδρυση μιας συγκεντρωτικής κυβέρνησης και τον εκσυγχρονισμό της χώρας έθεσαν τις βάσεις για τις μελλοντικές εξελίξεις στην ελληνική πολιτεία.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Ελλάδα συνέχισε την πορεία της προς την οικοδόμηση του έθνους, αντιμετωπίζοντας τόσο εσωτερικές προκλήσεις όσο και εξωτερικές πιέσεις. Τα γεγονότα γύρω από το τέλος του Καποδίστρια και οι επακόλουθοι αγώνες για πολιτική σταθερότητα ανέδειξαν την πολυπλοκότητα και τις διαρκείς εντάσεις που ενυπάρχουν στην αναζήτηση της εθνικής κυριαρχίας και του αυτοπροσδιορισμού.

Συμπερασματικά, το τέλος και ο θάνατος του Ιωάννη Καποδίστρια σηματοδότησε ένα κρίσιμο κεφάλαιο στην πρώιμη ιστορία της ανεξάρτητης Ελλάδας. Το όραμά του για ένα ενωμένο και κυρίαρχο έθνος συγκρούστηκε με την πραγματικότητα των περιφερειακών ανταγωνισμών και των εξωτερικών παρεμβάσεων. Η δολοφονία του Καποδίστρια εξαπέλυσε μια περίοδο πολιτικής αναταραχής, θέτοντας τις βάσεις για τις μετέπειτα προκλήσεις και διαμορφώνοντας την πορεία της ελληνικής ιστορίας κατά τις επόμενες δεκαετίες. Παρά τις αντιπαραθέσεις και τις περιπλοκές γύρω από την εξουσία του, η κληρονομιά του Καποδίστρια παραμένει ως σύμβολο του διαρκούς αγώνα για την ελληνική ανεξαρτησία και των προκλήσεων της οικοδόμησης του έθνους σε μια ταραγμένη εποχή.

Επίλογος

Ακολουθώντας τα βήματα του Ιωάννη Καποδίστρια στους διαδρόμους του χρόνου, η παρούσα διατριβή προσπάθησε να ξετυλίξει το κουβάρι της συμβολής του στην προστασία και τη διατήρηση των αρχαιοτήτων κατά τα κρίσιμα έτη 1828-1831. Καθώς κλείνουμε αυτήν την εξερεύνηση, είναι σημαντικό να αναλογιστούμε τη σημασία των προσπαθειών του Καποδίστρια και τον διαρκή αντίκτυπο που άφησαν στο τοπίο της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα.

Η ιστορική αφήγηση που αποκαλύψαμε αποκαλύπτει τον Καποδίστρια όχι απλώς ως πολιτικό φωστήρα αλλά ως θεματοφύλακα του παρελθόντος, έναν οραματιστή που αναγνώρισε την εγγενή αξία των αρχαιοτήτων στη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός έθνους που βρισκόταν στη δίνη του μετασχηματισμού. Η δέσμευσή του για τη διατήρηση του πολιτισμού δεν εκδηλώθηκε με αφηρημένες αρχές αλλά με συγκεκριμένες πολιτικές, πρωτοβουλίες και ένα αποφασιστικό ήθος που διαπερνούσε τον ίδιο τον ιστό της διοίκησής του.

Μέσα από τη σχολαστική εξέταση πρωτογενών πηγών και ιστορικών αρχείων, γίναμε μάρτυρες της θέσπισης προστατευτικών μέτρων, της ίδρυσης θεσμών και της καλλιέργειας μιας πολιτιστικής συνείδησης που ξεπερνούσε τις άμεσες προκλήσεις της εποχής. Η κληρονομιά του Καποδίστρια, όπως περιγράφεται σε αυτές τις σελίδες, είναι η κληρονομιά ενός ηγέτη που κατάλαβε ότι η προστασία των αρχαιοτήτων δεν ήταν μόνο καθήκον απέναντι στο παρελθόν αλλά και δέσμευση απέναντι στο μέλλον.

Καθώς κλείνουμε αυτό το κεφάλαιο, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε τη σημασία αυτής της ιστορικής έρευνας. Τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τη διαχείριση των αρχαιοτήτων από τον Καποδίστρια ξεπερνούν τα όρια των αρχών του 19ου αιώνα και βρίσκουν απήχηση στις σύγχρονες συζητήσεις για τη διασταύρωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της εθνικής ταυτότητας. Οι προκλήσεις που αντιμετώπισε και ξεπέρασε κατά τη διάρκεια της θητείας του προσφέρουν γνώσεις για τη λεπτή ισορροπία που απαιτείται για την πλοήγηση στην πολυπλοκότητα της διαφύλαξης του παρελθόντος, ενώ παράλληλα προχωράει σε ένα αβέβαιο μέλλον.

Στο πνεύμα της αναγνώρισης της συμβολής του Ιωάννη Καποδίστρια, η παρούσα διατριβή προσκαλεί σε περαιτέρω προβληματισμό σχετικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικής ηγεσίας και πολιτιστικής διατήρησης. Πώς μπορούν τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την εποχή του Καποδίστρια να ενημερώσουν τις

σημερινές στρατηγικές για τη διαφύλαξη των αρχαιοτήτων σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο; Ποιοι παραλληλισμοί μπορούν να γίνουν μεταξύ των προκλήσεων που αντιμετώπισε η Ελλάδα του 19ου αιώνα και του σύγχρονου παγκόσμιου λόγου για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς;

Καθώς αποχαιρετούμε αυτή την εξερεύνηση, ας αποτελέσει η κληρονομιά του Ιωάννη Καποδίστρια φάρο, εμπνέοντας τις μελλοντικές γενιές να αναγνωρίσουν τη διαρκή αξία της κοινής μας πολιτιστικής κληρονομιάς και την ευθύνη που φέρουμε ως διαχειριστές του παρελθόντος.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Δημοσιευμένες Πηγές

Μανής, Ευάγγελος, *Ανδρέας Μουστοζύδης 1785-1860, ο Επιστήμων, ο Πολιτικός, ο Εθνικός Αγωνιστής*, Μελέτη Ιστορική και Φιλολογική-Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 1960.

Πασπαλιάρης Παναγιώτης, *Ο Ιωάννης πίσω από τον Καποδίστρια, [σειρά: Ηγέτες]*, Αθήνα 2014.

Τσούλη Χρυσάνθη, «Η στάση των Ελλήνων απέναντι στις αρχαιότητες κατά την τελευταία προεπαναστατική εικοσαετία και στη διάρκεια του Απελευθερωτικού Αγώνα: μαρτυρίες περιηγητών και αρχαιακές πηγές», στο: *Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου (Επιμ.), Οδύσσειες, κατάλογος έκθεσης* .

Χαραλαμπίδης, Δημήτρης, «Θεσμοθέτηση και Ίδρυση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας», στο: *Μεταξία Τσιποπούλου. ...Ανέφερα εγγράφως: θησαυροί του ιστορικού αρχείου της αρχαιολογικής υπηρεσίας. Θεσσαλονίκη: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού: Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων*. 2010, σσ. 13–17.

2. Περιοδικά

Πετράκος Χ. Βασίλειος, «Η Αρχαιολογική Υπηρεσία», στην: *Καθημερινή. Επτά Ημέρες*, 30/09/2001.

Kitromilides Pascal M., «“Témoign oculaire des choses terribles” , Adamantios Koraïs et la Révolution française», στο *Dix-huitième siècle*, τχ. 39 (2007).

3. Πρακτικά

Λεοντοσίνη Ελένη Γ., «Έννοιες της ελευθερίας στο έργο του Ρήγα: αρχαία παράδοση, νέος πολιτισμός και κοινωνική ισότητα», στα: *Πρακτικά ΣΤ' Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας»*, Βελεστίνο 2012.

4. Συλλογικά Έργα

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. 12 (1975).

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. 13 (1977).

5. Διαδικτυακές Πηγές

Καμπουράκης Δημήτρης, «Ανδρέας Μουστοξύδης: Ο άνθρωπος που έσωσε την Ακρόπολη», στην ιστοσελίδα *Newsit*, 6/4/2019, διαθέσιμο στο: <https://www.newsit.gr/mia-stagona-istoria/andreas-moustoksydis-o-anthropos-pou-esose-tin-akropoli-6/2753097/>, ημερομηνία προσπέλασης: 16/12/2023.

Καμπουράκης Δημήτρης, «Ανδρέας Μουστοξύδης: Ο άνθρωπος που έσωσε την Ακρόπολη», στην ιστοσελίδα *Corfu Museum*, 2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.corfu-museum.gr/index.php/el/ct-menu-item-27/396-andreas-moustoksydis-o-anthropos-pou-esose-tin-akropoli>, ημερομηνία προσπέλασης 19/12/2023.

Κατσιλιώτης Νεκτάριος, «Οι όροι λειτουργίας της ελευθερίας στην αρχαία Ελλάδα» στην ιστοσελίδα: *Νέκτος*, 27/3/2011, διαθέσιμο στο: <https://www.nectos.gr/>, ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023.

Κούγια Νάντια, «Η οικονομική πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια» στην ιστοσελίδα *offlinepost*, 27/05/2021, διαθέσιμο στο: <https://www.offlinepost.gr-/2021/05/27/i-oikonomiki-politiki-tou-ioanni-kapodistria/>, ημερομηνία προσπέλασης 14/12/2023.

Μπένου Αίγλη, «Αδαμάντιος Κοραΐς. Ο μέγας Έλληνας Διαφωτιστής» στην ιστοσελίδα: *offline*, 14/12/2020, διαθέσιμο στο: <https://www.offlinepost.gr/-2020/12/14/adamantios-korais-o-megas-ellinas-diafotistis/>, ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023.

Πανταζόπουλος Γιάννης, «Η ζωή και το τέλος του Ιωάννη Καποδίστρια», στην ιστοσελίδα: *Lifo Αρχαιολογία και Ιστορία*, 2021, διαθέσιμο στο: <https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/i-zoi-kai-telos-toy-ioanni-kapodistria>, ημερομηνία προσπέλασης 22/12/2023.

Παπαγεωργίου Νίκος, Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού,, «Ο Καποδίστριας και η καλλιέργεια της πατάτας (Πότε πρωτοκαλλιεργήθηκε)» (23 Ιανουαρίου 2011).

Σαμαρά Μάρω, «Καποδιστριακό Ορφανοτροφείο: Η σύντομη Ιστορία ενός σπουδαίου έργου», στην ιστοσελίδα: *maxmag*, 2018, διαθέσιμο στο: <https://www.maxmag.gr/agnosti-ellada/kapodistriako-orfanotrofeio-i-syntomi-istoria-enos-spyodaiou-ergoy/>, ημερομηνία προσπέλασης 19/12/2023.

Σπανός Βασίλης, «Η δολοφονία του Καποδίστρια- Ποιοι ήταν οι πραγματικοί αυτουργοί;» στην ιστοσελίδα: *historical quest*, 2012, διαθέσιμο στο: <https://www.historicalquest.com/arxeio/syghroni-istoria/258-h-dolofonia-tou-kapodistria-poi-i-itan-oi-pragmatikoi-autourgoi-a.html>, ημερομηνία προσπέλασης 22/12/23.

Στεργιόπουλος Βαγγέλης, «27/9/1831: Το τέλος του Ιωάννη Καποδίστρια, το πένθος των Ελλήνων», στην ιστοσελίδα: *In Πρόσωπα και Ιστορίες 2020*, διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr/2020/09/27/stories/features/nayplio-telos-tou-kapodistria-penthos-ton-ellinon/>, ημερομηνία προσπέλασης 22/12/23.

Στεργιούλης Χαράλαμπος, «Η άφιξη του Ι. Καποδίστρια στην Ελλάδα (12/23 Ιανουαρίου 1828)- Μια λησμονημένη επέτειος», στην ιστοσελίδα: *Ενωμένη Ρωμοσύνη*, 15/1/2016, διαθέσιμο στο: <https://enromiosini.gr/arthrografia/>, ημερομηνία προσπέλασης 12/11/2023.

Συριανός Αναστάσιος, «Το όραμα του Καποδίστρια για την Ελλάδα», στην ιστοσελίδα: *HEA+HΘΣ*, 2021, διαθέσιμο στο: <https://1821.com.gr/blog/>, ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023.

Ταχτσίδου Λουκία, «Ιωάννης Καποδίστριας. Η ζωή και το έργο του Ανδρός», στην ιστοσελίδα: *Ελληνικό Ημερολόγιο- Ελληνοιστορείν*, 11/02/14, διαθέσιμο στο: <https://ellinoistorin.gr/?p=387>, ημερομηνία προσπέλασης 14/12/2023.

Φαρμακόρη Κορίνα, «"Αρχαιότητες και Ελληνική Επανάσταση": Η πρώτη σημαντική έκθεση για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 21'», στην ιστοσελίδα: *Αρχαιολογία και Ιστορία*, 1/3/2020, διαθέσιμο στο:

<https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/arhaiotites-kai-elliniki-epanastasi-i-proti-simantiki-ekthesi-gia-ta-200-hronia>, ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023.

Φείδας Χαράλαμπος, «Το όραμα του Καποδίστρια για τα πρώτα σύνορα της Ελλάδας» στην ιστοσελίδα: *Anatropi News*, 22/2/2023, διαθέσιμο στο: <https://www.anatropinews.gr/2023/02/22/>, ημερομηνία προσπέλασης 16/12/2023.

B. Βιβλιογραφία

Αλιβιζάτος Νίκος, *Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία, 1800 – 2010*, Αθήνα 2011.

Βακαλόπουλος Απόστολος Ε., *Ιστορία του νέου ελληνισμού, Η μεγάλη ελληνική επανάσταση 1821-1829: Ιωάννης Καποδίστριας ή η επώδυνη γένεση του νεοελληνικού κράτους 1828-27 Σεπτ. 1831*, Θεσσαλονίκη 1988.

Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος Α., *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821, Συμβολή στην Ιστορία του Ελβετικού Φιλελληνισμού*, Θεσσαλονίκη 1975.

Γατόπουλος Δημήτριος, *Ιωάννης Καποδίστριας, ο Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος*, Αθήνα 1932.

Γκαζή Ανδρομάχη, *Η έκθεση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα (1829-1909). Ιδεολογικές αφετηρίες - Πρακτικές προσεγγίσεις, Αρχαιολογία & Τέχνες*, Αθήνα 1999.

Δασκαλάκης Απόστολος, *Ο Αδαμάντιος Κοραΐς και η ελευθερία των Ελλήνων*, Αθήνα 1965.

Δερμιτζάκη Αικατερίνη, *Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος: ίδρυση, συλλεκτική πολιτική και άλλες δράσεις (1882-1926)*, Αθήνα 2011.

Δημάκης Ιωάννης, *Φιλελληνικά, Μελέτες για τον φιλελληνισμό κατά την ελληνική επανάσταση του 1821*, Αθήνα 1992.

Δημακόπουλος Γεώργιος, *Ο κώδικς των ψηφισμάτων της Ελληνικής Πολιτείας, Α' 1828-1829*, Αθήνα 1970.

Δημαράς Κωνσταντίνος, *Ελληνικός Ρομαντισμός*, Αθήνα 1994.

Δραγούμης Νικόλαος, *Ιστορικά Αναμνήσεις*, Αθήνα 1973.

Ενεπεκίδης Πολυχρόνης, *Ρήγας, Υψηλάντης, Καποδίστριας: έρευνα εις τα αρχεία της Αυστρίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδος*, Αθήνα 1965.

Εϋνάρδος Ιωάννης- Γαβριήλ, *Οραματιστής και κύριος συντελεστής της Ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα 1999.

Θερεϊανός Διονύσιος, *Αδαμάντιος Κοραής*, Τεργέστη 1889.

Καλεσοπούλου Δέσποινα, «Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο 1866-2016: Από τη διδασκαλία της αρχαιολογικής επιστήμης στην πρόκληση της πολυδιάστατης μουσειακής εμπειρίας», στο *Μ. Λαγογιάννη-Γεωργακαράκου (Επιμ.), Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, Αθήνα 2016-2018.

Καστάνης Ανδρέας, *Η Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων (1828-1834)*, Αθήνα 2000.

Κόκκινος Διονύσιος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, Αθήνα 1974.

Κόκκου Αγγελική, *Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία*, Αθήνα 2009.

Κούκκου Ελένη, *Ιωάννης Καποδίστριας, ο άνθρωπος, ο διπλωμάτης, 1800-1828*, Αθήνα 2021.

Κούκου Ελένη, *Ο Καποδίστριας και η παιδεία, 1803-1822. Η Φιλόμουσος Εταιρεία της Βιέννης*, Αθήνα 1958.

Λαμπρινουδάκης Βασίλης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στο *Χ. Λάζος (Επιμ.), «Διάζωμα», κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων*, Αθήνα 2009.

Λούκος Χρήστος, *Ιωάννης Καποδίστριας*, Αθήνα 2020.

Νεγρεπόντη-Δεληβάνη Μαρία, *Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην οικονομική ανόρθωση της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη 1982.

Μαρκεζίνης Σπυρίδων, *Πολιτική ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος*, Αθήνα 1966.

Παπαδημητρίου Ιωάννης Κ., *Ο Thiersch εις την Ελλάδα και αι Ελληνικαί Αρχαιότητες επί Καποδιστρίου*, Αθήνα 2010.

Πετρίδης Παύλος, *Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια*, Αθήνα 1988.

Σταματόπουλος Τάκης, *Ο εσωτερικός Αγώνας, πριν και κατά την Επανάσταση του 1821*. Αθήνα 1979.

Τρύφων Ευαγγελίδης, *Ιστορία του Όθωνος, Βασιλέως της Ελλάδος (1832-1862)*, Αθήνα 1894.

Τρύφων Ευαγγελίδης, *Ιστορία του Ιωάννου Καποδιστρίου Κυβερνήτου της Ελλάδος (1828-1831)*, Αθήνα 1894.

Τσουνάκος Όθων, *Δραχμούλα μου καλό σου ταξίδι...*, Αθήνα 2000.

Φιλήμων Ιωάννης, *Δοκίμιον ιστορικόν περί της Ελληνικής Επαναστάσεως*, Αθήνα 1859-1861.

Lucarelli Lucas, *Μία φιλελληνική αρχαιολογία: οι αρχιτεκτονικές αποτυπώσεις της επιστημονικής αποστολής του Μοριά (1829-1838)*, Constans 1997.

Raff Thomas, «Die Münchner Propyläen – ein Denkmal des griechischen Freiheitskampfes», στο *R. Heydenreuter - J. Murken - R. Wünsche (Επιμ.), Die erträumte Nation*, München 1993.

Raymond James, «La Révolution française observée par Coray et reçue par la Grèce», στο *Marita Gilli (επιμ.), Région-Nation-Europe, Unité et diversité des processus sociaux et culturels de la Révolution française*, Les Belles Lettres, Paris 1988.

Smith Albert Hugh, *A Catalogue of Sculpture in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum*, London 1892.

Beaton Roderick, *Ο πόλεμος του Μπάιρον: Ρομαντική εξέγερση, Ελληνική Επανάσταση*, Αθήνα 2015.

Elgin Thomas Bruce, *VIIth Lord of Elgin, Memorandum of the Earl of Elgin's Pursuits in Greece*, London 1815.

Eynard Jean Gabriel, *On the centenary of his death, 1863-1963*, Athens 1963.

Jacques Jouanna, «Place et rôle de Coray dans l' édition du Traité hippocratique des airs, eaux, lieux», στο *Danielle Gourevitch (επιμ.), Médecins érudits de Coray à Sigerist, Actes du colloque de Saint-Julien-en-Beaujolais*, Paris.

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή διερευνά τη σημαίνουσα συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην προστασία και διατήρηση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα από το 1828 έως το 1831. Μέσα από μια διαφοροποιημένη εξέταση πρωτογενών πηγών, ιστορικών εγγράφων και επιστημονικών αναλύσεων, η έρευνα φωτίζει τις πολύπλευρες πρωτοβουλίες του Καποδίστρια, από τη δημιουργία θεσμών έως τις πολιτικές καταπολέμησης των παράνομων ανασκαφών. Η μελέτη αυτή αποκαλύπτει έναν πολιτικό άνδρα του οποίου η δέσμευση για τη διαφύλαξη των αρχαιοτήτων όχι μόνο διαμόρφωσε το πολιτιστικό τοπίο της εποχής του, αλλά και συντονίζεται με τον σύγχρονο διάλογο για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.